

36 600 XIV **Vaststelling van de begrotingsstaten van het
Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid
en Natuur (XIV) en het Diergezondheidsfonds (F) voor
het jaar 2025**

Nr. 10 **VERSLAG HOUDENDE EEN LIJST VAN VRAGEN EN
ANTWOORDEN**
Vastgesteld 18 oktober 2024

De vaste commissie voor Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, belast met het voorbereidend onderzoek van dit voorstel van wet, heeft de eer verslag uit te brengen in de vorm van een lijst van vragen met de daarop gegeven antwoorden.

De vragen zijn op 26 september 2024 voorgelegd aan de minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. Bij brief van 11 oktober 2024 zijn ze door de minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur beantwoord.

Met de vaststelling van het verslag acht de commissie de openbare behandeling van het wetsvoorstel voldoende voorbereid.

De voorzitter van de commissie,
Aardema

De griffier van de commissie,
Jansma

1 Hoeveel heeft de naamwisseling van het ministerie van LNV gekost?

Het naamswijzigingstraject van het ministerie van LNV is nog niet afgerond. Het doorvoeren van aanpassingen bij een naamswijziging van het ministerie beslaat minimaal enkele maanden tot ruim een jaar. De kosten die voor de naamswijziging zijn gemaakt in 2024, worden verantwoord in het jaarverslag. De globale kostenraming voor de naamswijziging bedraagt € 3 tot 5 mln.

2 Hoeveel arbeidsmigranten zijn bij benadering in Nederland werkzaam in de land- en tuinbouwsector? Hoe verhoudt dat zich tot het totaal aantal arbeidsmigranten in Nederland?

Volgens de migratiemonitor van het CBS waren er op 31 december 2022 635.100 personen geboren in een andere EU-lidstaat werkzaam in Nederland als werknemer. Volgens deze monitor waren er ongeveer 20.180 mensen werkzaam in de landbouw, bosbouw en visserij. Aandachtspunt is dat dit aantal waarschijnlijk groter is omdat arbeidsmigranten ook als werknemer via een uitzendbureau kunnen worden gedetacheerd. Het is op basis van de CBS bekende gegevens niet af te leiden in welke sectoren deze werknemers als uitzendkracht werken. Daarnaast worden de arbeidsmigranten van buiten de EU niet meegenomen in deze monitor. Belangrijk is ook dat de migratiemonitor geen eenduidig beeld geeft omdat in de migratiemonitor iedereen wordt opgenomen die is geboren in het buitenland ongeacht hun verblijfsdoel in Nederland.

3 Wat is de redenatie achter het drastisch verlagen van de middelen voor Cellulaire Agricultuur na 2025?

Het project Cellulaire Agricultuur heeft in de tweede ronde een bijdrage uit het Nationaal Groeifonds toegezegd gekregen. De omvang van deze bijdrage is € 60 miljoen en loopt via de LNVN-begroting. Deze bijdrage is incidenteel. Het kasritme laat in 2025 een piek zien vanwege de investering in apparatuur voor de opschaling.

4 Wat verstaat de regering onder biobased teelt?

Onder biobased teelt wordt verstaan de teelt van gewassen die onder andere verwerkt kunnen worden tot bouw materiaal. In Nederland zijn in dat verband de meest gangbare gewassen vezelhennepe, vlas en miscanthus. Ook bijvoorbeeld wilgen en Paulownia kunnen worden verwerkt tot bouw materiaal, maar zijn minder gangbaar. Biobased toepassingen van biogronstoffen in brede zin zijn deels al eeuwenoud, zoals textiel uit vlas en hennep, papier en karton uit houtachtig materiaal, isolatiemateriaal van stro (bijproduct van graan). Teelten als vlas en vezelhennepe passen in een rotatie (bouwplan) van akkerbouwers. Meerjarige gewassen zoals olifantsgras, bamboe en Paulownia bieden uitkomst op gronden die gevoelig zijn voor droogte of uitspoeling, of in de nabijheid van Natura2000-gebieden.

- 5 *Waarom zijn er wel middelen beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van een natuurherstelplan en een nulmeting, maar niet voor de daadwerkelijke uitvoering van de natuurherstelmaatregelen?*

De middelen voor een nulmeting en het opstellen van het natuurherstelplan worden ingezet om het natuurherstelplan op basis van bestaande en aanvullende data op te stellen. Aan de hand hiervan kunnen adequate maatregelen in het Natuurherstelplan opgenomen worden die in overeenstemming zijn met de staat van de natuur. Deze meting en een eerste inventarisatie van de nodige herstelmaatregelen is vereist onder de verordening. Het concept natuurherstelplan moet in 2026 gereed zijn. Er vindt al wel uitvoering van herstelmaatregelen plaats, op grond van verschillend beleid en programma's, zoals Programma Natuur. Het Natuurherstelplan zal inzichtelijk maken welke maatregelen aanvullend nodig zijn om de natuurdoelen te behalen.

- 6 *Kan de regering garanderen dat de uitvoering van de noodzakelijke natuurherstelmaatregelen niet zal worden vertraagd of bemoeilijkt door het ontbreken van direct beschikbare financiële middelen? Zo ja, op welke wijze?*

Vanaf het indienen van het Natuurherstelplan is Nederland verplicht om te beginnen met het treffen van maatregelen die in het plan zijn opgenomen.

Vervolgens moeten in 2030, 2040 en 2050 op respectievelijk 30, 60 en 90 procent van het terrestrische oppervlakte dat zich in niet goede toestand bevindt, maatregelen worden genomen. Voor andere ecosystemen gaan andere percentages gelden. Dit kan in Nederland leiden tot een hogere druk op de ruimte. Op dit moment is de druk in Nederland groot en is het niet makkelijk om ruimte te vinden. Nederland wil de verordening met zo min mogelijk lasten implementeren en zal daarom sober en doelmatig met de verordening aan de slag gaan, overeenkomstig met de motie Van Campen. Er kan niet vooruitgelopen worden op budgettaire besluitvorming. Momenteel worden op basis van geldende verplichtingen, zoals de VHR-richtlijnen en de KRW, al maatregelen genomen om de natuur te herstellen. Zo is in het kader van Programma Natuur gestart met natuurherstel via een specifieke uitkering.

Natuurherstelmaatregelen in Programma Natuur zijn met prioriteit gericht op beschermde Natura 2000 gebieden, habitatten en soorten waar verslechtering van natuurkwaliteit aan de orde is. De aanpak richt zich vooral op systeemherstel om drukfactoren te verbeteren. Drukfactoren zijn onder andere verdroging, schadelijke exoten en de waterkwaliteit. Daarnaast worden voor het behouden van een gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten en habitatten ook maatregelen getroffen als verslechtering is geconstateerd.

- 7 *Waarom worden er geen middelen gereserveerd om alvast no-regret maatregelen voor natuurherstel (die al vastgesteld zijn in de natuurdoelanalyses door de Ecologische Autoriteit (EA)) te nemen?*

Prioritaire maatregelen die volgen uit natuurdoelanalyses en advies van de EA maken in belangrijke mate onderdeel uit van Programma Natuur fase 2. Dit met uitzondering van stikstof, daarvoor is gekozen voor een generieke bronaanpak.

- 8 *Wat is de onderuitputting op deze begroting?*

Op dit moment is er nog geen onderuitputting op de begroting in 2024 of 2025. In de 2e supplettoire begroting en/of Slotwet wordt aangegeven of er in 2024 onderuitputting ontstaat.

9 *Wat is de volledig vrij besteedbare ruimte op deze begroting?*

Er is geen volledige vrij besteedbare ruimte op de LVVN-begroting. Alle budgetten zijn juridisch verplicht, bestuurlijk gebonden of beleidsmatig gereserveerd.

10 *Kan de regering aangeven op welke specifieke artikelen nog vrij besteedbare ruimte aanwezig is?*

Er zijn geen artikelen op de LVVN-begroting waarop nog vrij besteedbare ruimte aanwezig is. Zie ook het antwoord op vraag 9.

11 *Welke begrotingsartikelen zijn beleidsmatig belegd, maar nog niet juridisch vastgelegd?*

Onderstaande tabel laat zien welke mate van budgetflexibiliteit de beleidsartikelen op de LVVN-begroting in 2025 hebben. Op alle beleidsartikelen (21, 22, 23 en 24) is een deel van het budget beleidsmatig gereserveerd. Onder dit deel van het budget zit nog geen juridische verplichting.

Artikel	Budget 2025 (x € 1.000)	Juridisch verplicht	Bestuurlijk gebonden	Beleidsmatig gereserveerd
21	2.342.356	85,8%	10,8%	3,3%
22	1.109.375	83,6%	15,2%	1,2%
23	407.083	95,2%	3,1%	1,6%
24	614.466	97,0%	2,2%	0,8%

12 *Op welke begrotingsartikelen zijn bedragen bestuurlijk vastgelegd?*

Op alle beleidsartikelen (21, 22, 23 en 24) is budget bestuurlijk gebonden. Zie ook het antwoord op vraag 11.

13 *Kan de regering aangeven op welke begrotingsartikelen bezuinigd wordt en daarbij ook aangeven op welke specifieke onderwerpen deze bezuinigingen betrekking hebben?*

Er zijn vier bezuinigingen uit het Hoofdlijnenakkoord van toepassing op de LVVN begroting. Ten eerste is de subsidietaakstelling verwerkt op artikelen 21, 22 en 23. In de tabel staat een uitsplitsing van de subsidies waarop een bezuiniging groter dan € 0,5 mln. is verwerkt in 2025.

<u>Bezuinigingen op het subsidiebudget (bedragen * € 1 mln.)</u>	Artik el	2025
--	-------------	------

Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties-plus	21	- 19,9
Landelijke beindigingsregeling veehouderijlocaties	21	- 12,4
Projecten mestbeleid	21	-2,3
Subsidieregeling brongerichte aanpak emissies (klimaat)	21	-1,4
Missiegedreven Topsectoren	23	-1,1
Aanvulling budget ECO-regeling	21	-0,9
Energie-efficiëntie glastuinbouw	21	-0,9
Aanvalsplan landschapselementen	22	-0,9
Onderzoeksprogrammering	23	-0,7
Verplaatsingsregeling	22	-0,5
Saneringsregeling Garnalenvisserij	22	-0,5
Maatwerkoplossingen piekbelasters	22	-0,5
Overige subsidies	div.	-6,0
Totaal		- 48,0

Ten tweede leidt de taakstelling op het apparaat tot een verlaging van circa € 8 mln. op artikel 50 Apparaat. De budgetten voor personele en materiële uitgaven worden naar rato verlaagd, in lijn met de voorziene krimp van de organisatie. Daarnaast wordt de taakstelling op apparaat deels ingevuld met een efficiencykorting op alle uitvoeringsorganisaties van 0,5% per jaar, oplopend naar 2,5% structureel.

De taakstelling op de specifieke uitkeringen (SPUKs) wordt verwerkt op artikel 22 door het budget van drie regelingen te verlagen: Programma Natuur, Legalisatie PAS-melders en Financiering Maatregelpakketten. Deze taakstelling is van toepassing vanaf het jaar 2026 en heeft dus geen budgettair effect op de begroting van 2025.

De non-ODA taakstelling zorgt voor een verlaging van het budget op artikel 21 voor de bijdrage aan Internationale organisaties, een verlaging van het budget op artikel 23 voor kennisbasis en een verlaging van het budget op artikel 24, met name voor het landbouwattachénetwerk.

14 Kan de regering aangeven waar de taakstelling op de ambtenaren terecht gaat komen?

De taakstelling is budgettair ingevuld door het apparaatsartikel (art. 50) te verlagen. Via een aanstaande reorganisatie wordt vorm gegeven aan het lagere personeelsbudget. Het resterende deel is ingevuld door middel van een efficiencykorting op alle uitvoeringsorganisaties van 0,5% per jaar, oplopend naar 2,5% structureel.

15 Welke mogelijkheden zijn er voor koploperboeren om financiële ondersteuning vanuit de overheid te krijgen? Hoeveel daarvan komt uit het Klimaatfonds?

De financiële ondersteuning door de overheid kan door elke agrariër worden aangevraagd. Boeren die al stappen hebben gezet naar een toekomstbestendige bedrijfsvoering kunnen in aanmerking komen voor deze ondersteuning. Voorbeelden van regelingen die interessant kunnen zijn voor deze groep boeren zijn:

- de ecoregeling uit het GLB, die onderscheid maakt in mate van beloning en de hoeveelheid inspanningen die landbouwers doen rondom vergroening en verduurzaming;
- de SABE-regelingen die gericht zijn op het verkrijgen en delen van kennis, bijvoorbeeld in praktijknetwerken of als demobedrijf;
- de EIP-regeling die boeren stimuleert om te innoveren in samenwerkingsverbanden.
- Het Investeringsfonds Duurzame Landbouw (IDL) stimuleert boeren om de bedrijfsvoering op meerdere fronten blijvend te verduurzamen.

Vanuit het Klimaatfonds zijn er middelen beschikbaar voor de Glastuinbouw, weerbare planten en teeltsystemen en voor de stimulering van biobased teelten.

16 Hoeveel middelen zijn er gereserveerd voor pilots om van maatregel- naar doelsturing te gaan?

In 2025 is ca. € 10,5 mln beschikbaar voor doelsturing. Met deze middelen worden o.a. wetenschappelijk- en praktijkonderzoek, meten, data en monitoring en praktijkproeven/pilots uitgevoerd. Binnen het KPI-kernset traject (onderdeel van doelsturing) is ongeveer € 1 mln. voor praktijkproeven/pilots beschikbaar.

17 Op welke wijze spelen pilots een rol in de voorbereiding en uitvoering van het achtste Actieprogramma Nitraatrichtlijn?

Een pilot is een proefproject waarin op basis van een hypothese geëxperimenteerd wordt met aan- of toepassingen van acties of maatregelen in bedrijfsvoering. Met een pilot wordt innovatie in de sector gestimuleerd. Een pilot is een stap tussen wetenschappelijk onderzoek naar nieuwe of effectievere handelingen en een eventuele bredere uitrol daarvan in de agrarische praktijk. Gedurende de looptijd van het 7^e actieprogramma Nitraatrichtlijn wordt ook een aantal pilots uitgevoerd, bijvoorbeeld het project Akkerbouw voor waterkwaliteit. De uitkomsten van de lopende pilots zijn inbreng voor het 8e actieprogramma Nitraatrichtlijn. Eveneens is er in het 8e actieprogramma ruimte voor nieuwe proefprojecten om innovatie en de doorontwikkeling van wetenschappelijke inzichten naar toepassing in de praktijk te ondersteunen. Over het proces om te komen tot het 8e actieprogramma is de Tweede Kamer per brief van 26 juni jl. geïnformeerd (Kamerstuk 33037, nr. 545).

18 Hoeveel budget is begroot voor gebiedsplannen of samenwerkingsverbanden in het subsidiebudget Natuur en Biodiversiteit op land?

Er is voor gebiedsplannen geen budget geraamd in het subsidiebudget voor Natuur en Biodiversiteit op land. Budget hiervoor wordt geraamd onder Specifieke uitkeringen. Dit budget voor Specifieke uitkeringen bedraagt € 366,6 mln. in 2025 voor provinciale maatregelpakketten. Voor samenwerkingsverbanden wordt € 32,0 mln. geraamd voor de samenwerkingsmaatregel Veenweiden en overgangsgebieden N2000. Voor de veenweiden is de eerste openstelling voorzien in een tegemoetkoming van met name melkveehouders in de jaarlijkse kosten van geringere drooglegging (afgemeten aan de afstand tussen het maaiveld en het slootwaterpeil) met het oog op het terugdringen van CO₂-uitstoot.

19 Is de regering bekend met de onterechte staatsteun en openstaande vordering van ruim 1.2 miljard euro aan een selecte groep natuurorganisaties, de zogenaamde Terreinbeherende organisaties (TBO's) (<https://www.stal-en-akker.nl/artikel/414839-overheden-verzaken-bij-terugvorderen-staatsteun-natuurorganisaties>) en wat is het standpunt van de regering dienaangaande?

De regering is bekend met het bewuste artikel. Er lopen gesprekken tussen VGG, TBO's en LVVN. Ik zal uw Kamer over de uitkomst van die gesprekken later informeren.

20 *Hoeveel Nederlandse voertuigen rijden op rode diesel?*

Er rijden sinds het afschaffen van de rode diesel accijnskorting in 2013 officieel geen voertuigen meer op rode diesel in Nederland.

21 *Bij hoeveel procent van de varkens in Nederland wordt de staart gecoupeerd ondanks dat dit verboden is?*

Uit onderzoek van Wageningen UR uit 2022 blijkt dat bij circa 99% van de biggen in de Nederlandse varkenshouderij de staart wordt gecoupeerd. Overigens is er geen absoluut verbod op het couperen van biggenstaarten. Op grond van artikel 2.3 lid b van het Besluit diergeneeskundigen mag de varkenshouder niet routinematig couperen. Dat betekent dat de houder alleen mag couperen als er schade is aan staarten of oren én de houder voordat hij coupeert maatregelen heeft getroffen om het risico op staartbijten te verminderen op het bedrijf.

Het couperen van varkensstaarten en de wens van zowel de Kamer om dit niet langer toe te staan heeft mijn aandacht. In het kader van het convenanttraject ben ik met de betrokken partijen in gesprek over de manier waarop hierin stappen kunnen worden gezet.

22 *In hoeverre volstaan de middelen die de regering beschikbaar stelt voor het halen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) in 2027?*

Vanuit de LVVN-begroting wordt bijgedragen aan het verbeteren van de waterkwaliteit. Voor de nutriënten dient te worden voldaan aan de doelen van de Nitraatrichtlijn en voor gewasbeschermingsmiddelen aan de Europese verordeningen. Met deze middelen wordt tevens de landbouwopgave voor de waterkwaliteit ingevuld met oog op het behalen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW). De minister van Infrastructuur en Waterstaat is systeemverantwoordelijk voor de KRW. In dat kader verwijs ik u ook naar de begroting van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

23 *Welke maatregelen neemt de regering om te handhaven op het couperen van staarten bij varkens?*

Het in het antwoord op vraag 21 genoemde verbod op het routinematig couperen bevat een aantal open normen (bijvoorbeeld is niet gedefinieerd in de regelgeving wat moet worden verstaan onder schade aan staarten of oren) en is daardoor lastig handhaafbaar. Deze problematiek heeft mijn aandacht en ik ben hierover in gesprek met betrokken partijen.

24 *Hoe wordt de sector betrokken bij de voorgenomen algemene kennisdeling over waardecreatie in ketens en het praktijkgericht onderzoek naar ketenafspraken met betrekking tot duurzaamheidsinitiatieven in de landbouw?*

LNVN ondersteunt Stichting Alliantie Verduurzaming Voedsel met het *Programma waarde creatie in ketens 2024-2027*. Onderdeel van dit programma zijn kennisdelingsactiviteiten met en binnen de sector, zoals 'Community building bijeenkomsten' waar ontmoeten en kennis uitwisselen centraal staan.

Sectorpartijen nemen ook deel aan praktijkgericht onderzoek. Binnen het programma Praktijkkennis voor Voedsel en Groen (PPVG) worden twee onderzoekscalls geopend op het thema waardecreatie in de keten: *Opschaling True Price* en *Ketenafspraken op duurzaamheidsinitiatieven*.

Groen Kennisnet is een belangrijk instrument voor kennisdeling in het groene domein en voor ontsluiting van opbrengsten van praktijkgericht onderzoek. De thema's *waardecreatie in ketens* en *duurzaamheidsinitiatieven* zijn onder meer te vinden in de dossiers: Toekomstbestendige landbouw, Transparantie in de veehouderij, Korte ketens, Waarden van voedsel in de keten, Groenblauwe verdienmodellen, BioKennis voor duurzaam ondernemen.

Bovengenoemde thema's sluiten ook aan bij activiteiten van het *Marktprogramma Verduurzaming Dierlijke Producten* en de *Kennisagenda Biologische Productie en Consumptie*.

Daarnaast is er Groenpact, het landelijke netwerk waarin de sector samenwerkt met (groen)onderwijs en overheid aan onderwijsvernieuwing, aansluiting onderwijs arbeidsmarkt en praktijkinnovatie. Momenteel worden gesprekken gevoerd met de

sectorpartijen over de volgende fase van Groenpact (Groenpact 4.0) waarbinnen Ondernemerschap een belangrijke plek krijgt.

25 *Welke kosten zijn er precies verbonden aan de naamswijziging van het ministerie van LVVN?*

De globale kostenraming voor de naamswijziging bedraagt € 3 tot 5 mln. De kosten die gemaakt worden voor de naamswijziging van het ministerie van LVVN betreffen onder andere de volgende aanpassingen:

- aanpassingen die betrekking hebben op het ICT-domein, waaronder het aanpassen van de emailadressen en de daarmee samenhangende toegangsrechten tot alle applicaties die medewerkers van het ministerie gebruiken.
- het wijzigen van sjablonen, zoals in PowerPoint;
- het wijzigen van de personeelsadministratie (P-Direkt);
- het wijzigen van de boekhouding;
- het aanpassen van communicatiemiddelen zoals de bewegwijzering en aanpassing van naambordjes.
- Overige, zoals het aanpassen van certificaten en de inschrijving bij de Kamer van Koophandel.

26 *Hoeveel budget is er toegewezen voor investeringen in kennis en innovaties met aanpasbare teelten en plantenrassen die beter bestand zijn tegen droogte en verzilting?*

Via diverse programma's wordt onderzoek bekostigd naar plantenrassen die beter bestand zijn tegen weersextremen waaronder droogte en verzilting (zogenaamde robuuste rassen) en nieuwe teeltwijzen die resulteren in meer klimaatbestendige productie. In totaliteit betreft dit in 2025 € 7,2 mln.

Dit omvat:

1. kennisontwikkeling en innovatie voor meer klimaatbestendige plantaardige teeltwijzen (€ 1,5 mln)
2. de ontwikkeling van robuuste plantenrassen (€ 5,7 mln) via onder andere het Nationaal Groeifondsprogramma CropXR. Voor het NGF programma CropXR is tussen 2022-2028 € 21,5 mln beschikbaar op de LVVN-begroting.

Naast deze € 7,2 mln investeert LVVN in 2025 nog € 1,4 mln in technologieontwikkeling om veredeling sneller en preciezer te maken. In de toekomst kan dit de ontwikkeling van robuuste plantenrassen versnellen.

27 Hoeveel subsidie ontvangt de Nederlandse landbouw? Welk deel daarvan gaat naar de veehouderij? Welk deel gaat naar verduurzaming? Welk deel gaat naar de biologische landbouw? Welk deel gaat naar de 10 respectievelijk 20 procent boeren die de meeste subsidie ontvangen en wat karakteriseert die groepen?

Voor 2025 heeft het ministerie van LVVN € 2,48 miljard aan subsidies voor land- en tuinbouw, natuur, visserij, kennis en innovatie geraamd. Hiervan gaat € 1,77 miljard naar de veehouderij (incl. Lbv en Lbv-plus). Vanuit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) is in 2025 € 790 miljoen Europees subsidiebudget beschikbaar. Deze middelen lopen niet via de LVVN-begroting. Uit de GLB aanmelding voor de Gecombineerde Opgave 2023 bleek dat van de 44.683 aanvragers voor basisinkomenssteun zich 42% heeft ingeschreven als graasdierbedrijf en 4% als biologisch bedrijf. Er zijn geen gegevens beschikbaar over hoeveel van de totaalbedragen naar specifieke categorieën landbouwers, zoals biologische landbouwers, gaat.

Binnen de LVVN begroting en het GLB zijn er verschillende subsidiemaatregelen gericht op verduurzaming. De meest voorname subsidiemaatregelen in 2025 zijn de Eco-regeling, ANLb en de Samenwerkingsmaatregel Veenweide en Natura 2000 overgangsgebieden. Ook stellen provincies middelen beschikbaar voor het ANLb. Daarnaast voorziet het NSP in steeds grotere mate een verschuiving van middelen van directe inkomenssteun naar plattelandsontwikkeling. Een aantal van deze maatregelen ziet op verduurzaming. Tot slot zijn er in 2025 ook binnen de glastuinbouw subsidieregelingen voor verduurzaming beschikbaar, zoals MEI, EG en SWIG.

Cijfers over welk deel naar de boeren gaat die de meeste subsidie ontvangen en de karakterisering daarvan zijn niet voorhanden.

28 Op basis van welk afwegingskader bepaalt de minister van Financiën of en hoeveel geld wordt overgemaakt naar de LVVN-begroting? Kan dit zo precies mogelijk worden omschreven? Als een voorwaarde bijvoorbeeld 'doelbereik' is, om welke doelen gaat dat dan en wanneer is dat doelbereik voldoende voor de minister van Financiën?

U vraagt naar een afwegingskader en een opvatting van de minister van Financiën. Ik verzoek u deze vraag aan de minister van Financiën te stellen.

29 Wat is thans het totale areaal bollenteelt in Nederland? Wat is de jaarlijkse toe- of afname van dit areaal in de afgelopen vijf jaar, onderverdeeld per provincie?

Het huidige areaal bollenteelt is 27.543 hectare. In de tabel is per jaar de verandering t.o.v. 2020 weergegeven in procenten. Dit laat zien dat er een lichte stijging heeft plaatsgevonden in het totale areaal bloembollen en -knollen. Ten opzichte van 2023 is het areaal in 2024 afgenomen.

Er zijn grote verschillen tussen provincies. De grootste afname van het areaal vindt plaats in Gelderland en Utrecht, met beide een halvering ten opzichte van 2020. De sterkste stijgers zijn Zeeland en Overijssel waarbij het areaal ongeveer verdubbeld, en Limburg met een toename van 28%. Echter gaat het hier om betrekkelijk kleine absolute toenames.

	2020	2021	2022	2023	2024*
Nede rland	26.99 1 (- %)	27.260 (1 %)	28.045 (3.9 %)	28.111 (4.15 %)	27.543 (2.05 %)
Groni ngen	349 (- %)	367 (5.05 %)	310 (- 11.37 %)	357 (2.11 %)	330 (- 5.53 %)
Frysl ân	571 (- %)	626 (9.49 %)	653 (14.32 %)	613 (7.27 %)	627 (9.79 %)
Drent he	1.928 (- %)	2.040 (5.8 %)	2.034 (5.51 %)	2.073 (7.51 %)	2.104 (9.12 %)
Overi jssel	695 (- %)	744 (7.14 %)	894 (28.72 %)	951 (36.84 %)	982 (41.37 %)
Flevo land	3.921 (- %)	4.039 (3.01 %)	4.361 (11.23 %)	4.483 (14.33 %)	4.379 (11.66 %)
Gelde rland	314 (- %)	338 (7.77 %)	309 (- 1.62 %)	291 (- 7.48 %)	149 (- 52.48 %)
Utrec ht	9 (- %)	10 (7.07 %)	8 (- 20.36 %)	2 (- 77.22 %)	5 (- 42.19 %)
Noor d- Holla nd	13.67 3 (- %)	13.388 (-2.08 %)	13.415 (-1.89 %)	13.106 (-4.15 %)	12.917 (-5.53 %)
Zuid- Holla nd	3.315 (- %)	3.232 (- 2.49 %)	3.306 (- 0.25 %)	3.361 (1.39 %)	3.361 (1.41 %)
Zeela nd	276 (- %)	293 (6.39 %)	312 (13.19 %)	327 (18.53 %)	427 (55.01 %)
Noor d- Brab ant	837 (- %)	1.000 (19.53 %)	1.214 (45.04 %)	1.236 (47.72 %)	1.069 (27.78 %)
Limb urg	1.103 (- %)	1.182 (7.21 %)	1.228 (11.39 %)	1.313 (19.12 %)	1.192 (8.07 %)

Tabel X Areaal bloembollen en -knollen in hectares, tussen haakjes de procentuele verandering ten opzichte van 2020. De data van het jaar 2024 betreffen voorlopige cijfers. Bron: CBS

30 Welk percentage van het totale areaal bollenteelt is thans biologisch of in de transitie naar biologisch?

Uit de gecombineerde opgave uit 2024 blijkt dat van het totale bloembollenareaal van 27.000 hectare, er op 85 hectare biologische teelt plaatsvindt. Dit is ongeveer 0,3 procent.

31 Wat is volgens de huidige jurisprudentie de wettelijke verplichting ten aanzien van spuitvrije zones voor woningbouwprojecten in de buurt van bollenteelt?

Gewasbeschermingsmiddelen worden door het Ctgb toegelaten. Dit gaat gepaard met een wettelijk gebruiksvoorschrift, zodat ze veilig te gebruiken zijn. Op die manier worden mens, dier en milieu beschermd. Het Ctgb heeft de mogelijkheid om een bufferzone voor te schrijven als maatregel op het wettelijk gebruiksvoorschrift, maar doet dit alleen als het bewezen effectief is voor de bescherming van mens, dier en milieu.

Er is geen algemene wettelijke verplichting ten aanzien van spuitvrije zones voor woningbouwprojecten in de buurt van bollenteelt. Gemeentes zijn bevoegd gezag waar het gaat om ruimtelijke ordening. In de jurisprudentie is inmiddels een vuistregel ontstaan waaruit volgt dat een afstand van 50 meter tussen woningbouw en agrarische percelen waar gewasbeschermingsmiddelen worden toegepast niet onredelijk is.

32 Welk percentage van de kalveren worden jaarlijks geïmporteerd uit het buitenland? Wat is de jaarlijkse toe- of afname van deze import in de afgelopen vijf jaar, onderverdeeld per land van herkomst?

In onderstaande tabel 1 staan de geboortemeldingen van runderen van de afgelopen 5 jaar. Daarnaast staan de aantallen kalveren in de leeftijd tot 1 jaar welke in de periode 2019 t/m 2023 in Nederland zijn geïmporteerd. In de laatste kolom staat het percentage van de geïmporteerde kalveren ten opzichte van het aantal geboren runderen in Nederland voor de periode 2019 tot en met 2023. Deze cijfers geven een overzicht van de geboren en geïmporteerde runderen op een bepaald moment in Nederland. In het centrale I&R register van RVO wordt niet geregistreerd met welk doel runderen worden geïmporteerd. In de bijlage staat een onderverdeling van de aantallen geïmporteerde

runderen in de leeftijd tot 1 jaar en de landen van herkomst.

Tabel 1

Jaar	Aantal geboortemel dingen runderen	Aantal importen kalveren tot 1 jaar	Percentage import kalveren in leeftijd tot 1 jaar t.o.v. aantal geboortemel dingen rund
2019	1.536.811	892.812	58,10%
2020	1.539.306	786.363	51,09%
2021	1.541.645	779.451	50,56%
2022	1.547.033	839.114	54,24%
2023	1.521.471	798.012	52,45%

Bijlage

Jaar van import	Land van Herkomst	Aantal importen kalveren tot 1 jaar	Geboortemeldingen per jaar	% importen opzicht en van aantal geboren runderen
2019	BELGIË	52.001		3,38
2019	DENEMARKE	37.343		2,43
2019	DUITSLAND	631.433		41,09
2019	ESTLAND	20.899		1,36
2019	FRANKRIJK	11.042		0,72
2019	GROOT-BRITANNIË	173		0,01
2019	IERLAND	79.681		5,18
2019	ITALIË	121		0,01
2019	LETLAND	22.133		1,44

2019	LITOUW EN	5.193		0,34
2019	LUXEMB URG	12.072		0,79
2019	OOSTEN RIJK	9		0,00
2019	POLEN	2.074		0,13
2019	SLOWAKI JE	2.373		0,15
2019	SPANJE	33		0,00
2019	TSJECHI Ë	16.228		1,06
2019	ZWEDEN	2		0,00
2019	ZWITSER LAND	2		0,00
Tota al 2019		892.812	1.536.8 11	58,10
2020	BELGIË	30.459		1,98
2020	DENEMA RKEN	42.444		2,76
2020	DUITSLA ND	590.571		38,37
2020	ESTLAND	23.645		1,54
2020	FRANKRI JK	11.274		0,73
2020	GROOT- BRITTAN NIË	301		0,02
2020	HONGAR IJE	2		0,00
2020	IERLAND	47.243		3,07
2020	ITALIË	304		0,02
2020	LETLAND	15.133		0,98
2020	LUXEMB URG	19.478		1,27
2020	POLEN	486		0,03
2020	ROEMEN IË	348		0,02
2020	SLOWAKI JE	783		0,05
2020	SPANJE	198		0,01
2020	TSJECHI Ë	3.692		0,24
2020	ZWEDEN	1		0,00
2020	ZWITSER LAND	1		0,00

Totaal 2020		786.363	1.539.306	51,09
--------------------	--	----------------	------------------	--------------

Jaar van import	Land van Herkomst	Aantal importen kalveren tot 1 jaar	Geboortemeldingen per jaar	% importen opzichten van aantal geboren rundere
2021	BELGIË	31.847		2,07
2021	DENEMARKE	43.001		2,79
2021	DUITSLAND	575.752		37,35
2021	ESTLAND	23.949		1,55
2021	FRANKRIJK	16.501		1,07
2021	HONGARIJE	187		0,01
2021	IERLAND	47.947		3,11
2021	ITALIË	290		0,02
2021	LETLAND	14.072		0,91
2021	LITOUWEN	59		0,00
2021	LUXEMBURG	19.655		1,27
2021	NOORD-IERLAND	1		0,00
2021	OOSTENRIJK	212		0,01
2021	POLEN	538		0,03
2021	ROEMENIË	21		0,00
2021	SLOWAKIJE	1.555		0,10
2021	SPANJE	336		0,02
2021	TSJECHIË	3.528		0,23
Totaal 2021		779.451	1.541.645	50,56
2022	BELGIË	39.186		2,53

2022	DENEMAR KEN	46.562		3,01
2022	DUITSLA ND	575.756		37,22
2022	ESTLAND	26.329		1,70
2022	FRANKRI JK	18.140		1,17
2022	GROOT- BRITTAN NIË	16		0,00
2022	IERLAND	96.023		6,21
2022	ITALIË	507		0,03
2022	LETLAND	7.175		0,46
2022	LITOUWE N	120		0,01
2022	LUXEMB URG	21.966		1,42
2022	OOSTEN RIJK	334		0,02
2022	POLEN	1.782		0,12
2022	ROEMEN IË	15		0,00
2022	SLOWAKI JE	844		0,05
2022	SPANJE	224		0,01
2022	TSJECHI Ë	4.128		0,27
2022	ZWEDEN	2		0,00
2022	ZWITSER LAND	5		0,00
Tota al 2022		839.114	1.547.0 33	54,24

Jaar van impo rt	Land van Herkoms t	Aantal importen kalveren tot 1 jaar	Geboort emeldin gen per jaar	% import ten opzicht en van aantal gebore n rudere n
2023	BELGIË	47.206		3,10
2023	DENEMAR KEN	47.272		3,11

2023	DUITSLA ND	542.008		35,62
2023	ESTLAND	3.894		0,26
2023	FRANKRI JK	16.696		1,10
2023	IERLAND	107.540		7,07
2023	ITALIË	1		0,00
2023	LETLAND	7.701		0,51
2023	LITOUWE N	2.056		0,14
2023	LUXEMB URG	21.966		1,44
2023	OOSTEN RIJK	3		0,00
2023	POLEN	177		0,01
2023	SLOWAKI JE	149		0,01
2023	SPANJE	45		0,00
2023	TSJECHI Ë	1.292		0,08
2023	ZWEDEN	1		0,00
2023	ZWITSER LAND	5		0,00
Tota al 2023		798.012	1.521.4 71	52,45

33 *Welk percentage van de kalveren die jaarlijks worden geïmporteerd, moeten langer dan acht uur op transport voordat ze in Nederland op bestemming aankomen?*

Deze gegevens worden niet bijgehouden voor kalveren die worden verplaatst binnen de EU. Zoals in antwoord op vraag 32 aangeven zijn vanuit landen buiten de EU geen levende kalveren geïmporteerd.

34 *Hoeveel kalveren staan er thans in de Nederlandse kalverhouderij en wat is de jaarlijkse toe- of afname van dit aantal sinds het jaar 2000?*

Dit wordt niet geregistreerd.

35 *Worden er in 2025 gelden vrijgemaakt ten behoeve van de uitvoering van de Nationale Eiwitstrategie? Zo ja, welke? Zo nee, waarom niet?*

Het huidige en vorige kabinet hebben geen extra middelen vrijgemaakt voor de Nationale Eiwitstrategie (NES). Wel dragen lopende

beleidsdossiers inhoudelijk bij aan de doelen van de NES. Zo zijn er binnen het bestaande voedselbeleid in kalenderjaar 2025 middelen vrijgemaakt voor de beleidsinzet gericht op de doelstelling van een halvering van de voedselverspilling in 2030 en het aanjagen van het gebruik van reststromen in veevoer. Deze middelen zijn onderdeel van het subsidiebudget Integraal Voedselbeleid, en waren in gelijke mate beschikbaar in het jaar 2023 en 2024. Daarnaast ondersteunt het Meerjarig Missiegedreven Innovatie Programma (MMIP topsector Agri&food) van de Kennis- en Innovatie Agenda de gevraagde ontwikkelingen binnen de NES. Bij de ontwikkeling van de Nationale Voedselstrategie wordt bezien hoe de uitvoering van de NES haar vervolg krijgt.

36 Op welke wijze is het ministerie van LVVN betrokken bij de City Deal Voedsel?

Het ministerie van LVVN is één van de deelnemende partijen aan de City Deal 'Gezonde en Duurzame Voedselomgeving', welke in oktober 2021 is gestart. In de tekst van de City Deal wordt ingegaan op de rol van het ministerie binnen de samenwerking: het ministerie van LVVN dient als belangrijke netwerkpartner en zorgt voor de verbinding tussen Rijk en gemeentes op belangrijke dossiers en thema's, zoals het programma Jong Leren Eten, lokaal voedsel uit korte ketens, verduurzaming voedselaanbod en de balans in de consumptie van dierlijke en plantaardige eiwitten. De opgedane kennis binnen de City Deal wordt betrokken in het vormgeven van beleid. Daarnaast faciliteert LVVN samen met VWS de bijdrage van het Voedingscentrum als belangrijke kennispartner binnen de City Deal.

37 Worden er in 2025 gelden vrijgemaakt ten behoeve van de uitvoering van de City Deal Voedsel? Zo ja, welke? Zo nee, waarom niet?

Ja, in de begroting van 2025 is € 25.000 vrijgemaakt voor de City Deal, volgens de afspraken in de dealtekst¹.

¹ <https://agendastad.nl/content/uploads/2023/10/Dealtekst-City-Deal-Gezonde-en-Duurzame-Voedselomgeving-nieuw10102023.pdf>

38 Op welke wijze is het ministerie van LVVN betrokken bij de Bean Deal?

Als onderdeel van de Nationale Eiwitstrategie is in 2022 een Green Deal Eiwitrijke Gewassen (Bean Deal) opgezet met 56 partijen uit de gehele eiwitketen (Rijksoverheid, regionale overheden en ketenpartijen). Per januari 2024 zijn 16 nieuwe partijen toegetreden. Doel van deze deal is opschaling van de Nederlandse teelt en verwerking van eiwitrijke gewassen, primair bestemd voor humane consumptie, met een focus op stikstofbindende vlinderbloemigen. Deelnemende partijen aan de Bean Deal hebben zich gecommitteerd aan verschillende inspanningen op het gebied van effectieve ketensamenwerking voor onder andere Nederlandse veldbonen, lupinebonen of sojabonen. LVVN is één van de deelnemende partijen aan de Bean Deal en heeft zich gecommitteerd aan een aantal inspanningen.

LVVN is daarnaast vertegenwoordigd in de stuurgroep en kerngroep van de Bean Deal. Verder financiert LVVN tot eind 2024 de ketenregisseur die de deelnemende partijen ondersteunt bij het uitvoeren van hun inzet en acties in het kader van de Bean Deal en financiert LVVN daarnaast ook de ondersteuning van de stuurgroep, kerngroep en ketenregisseur door RVO.

Eén van de acties voortgekomen uit de Bean Deal is de BeanMeal. Om meer aandacht te vragen voor de boon organiseren maatschappelijke partijen, telers, voedselproducenten, supermarkten en cateraars één publiekelijke #BEANMEAL-activatieweek rondom Wereldpeulvruchtendag. Met deze actie willen de partijen alle Nederlanders oproepen om in deze week minimaal één maaltijd met bonen te eten. LVVN financiert de coördinatie van deze nationale BeanMeal.

39 Worden er in 2025 gelden vrijgemaakt ten behoeve van de uitvoering van de Bean Deal? Zo ja, welke? Zo nee, waarom niet?

De Bean Deal eindigt op 1 juli 2025. Tot die datum wordt de begeleiding door RVO vanuit LVVN gefinancierd.

Eén van de acties voortgekomen uit de Bean Deal is de BeanMeal. Om meer aandacht te vragen voor de boon organiseren maatschappelijke partijen, telers, voedselproducenten, supermarkten en cateraars één publiekelijke #BEANMEAL-activatieweek rondom Wereldpeulvruchtendag. Met deze actie willen de partijen alle Nederlanders oproepen om in deze week minimaal één maaltijd met bonen eten. LVVN financiert de coördinatie van deze nationale BeanMeal 2025 die plaats vindt van 10 tot en met 16 februari 2025.

40 *Hoeveel gelden worden vrijgemaakt voor het stimuleren van verduurzaming van de (dierlijke) productie en de consumptie van dierlijke en plantaardige producten door middel van nieuwe vormen van ketensamenwerking en nieuwe marktstrategieën en hoe worden deze ingezet?*

Huidige beleidsmaatregelen rondom nieuwe vormen van ketensamenwerking en marktstrategieën komen voort uit bestaande budgetten. Vanuit voorgaande begrotingen is budget gereserveerd voor:

Het Actieplan Biologisch; Voor de periode van 2025-2029 is circa

€ 50 mln gereserveerd. Het grootste deel hiervan is hiervan is bedoeld voor de ontwikkeling van de vraag van de consument en markt en wordt ingezet voor een meerjarige consumenten campagne, de monitoring van de biologische verkopen, de inkoop door de rijksoverheid, een brede subsidieregeling voor de ontwikkeling van de markt en het stimuleren van de buitenlandse afzet van biologische producten.

Voor het marktprogramma Duurzame Dierlijke Producten (VDP) is voor de periode 2025 t/m 2027 circa €2 mln gereserveerd. In het marktprogramma (VDP) werken partijen in dierlijke productieketens, de Dierenbescherming en het ministerie van LVVN samen, met als doel om een verdere verschuiving naar duurzamere productiemethoden te realiseren binnen het aandeel dierlijke producten van ons voedselsysteem. De markt speelt daarbij een belangrijke rol, in het bijzonder via ketenconcepten met bovenwettelijke duurzaamheidsprestaties. Het budget is gericht op het verbinden van ketenpartners, het delen van kennis, het uitvoeren van pilots en aan beleidsonderzoek naar de mogelijkheden van keten initiatieven. Voorbeelden

zijn het ondersteunen van en knelpunten oplossen bij de grootschalige omschakeling van vleeskuikenhouders naar Beter Leven keurmerk 1 ster, het faciliteren van het vergroten van het aantal duurzame dierlijke producten in bedrijfscatering, en het verkennen van de mogelijkheden van het verwaarden van de milieu-impact van dierlijke producten. Het programma wordt uitgevoerd in samenhang met Waardecreatie in Ketens (WIK), waarbij naast dierlijke ook plantaardige ketenpartijen zijn betrokken.

Bij de uitvoering van het programma WIK draagt LVVN voor circa € 0,5 mln. aan subsidie bij. In WIK worden verbindingen gelegd tussen partijen in de keten, om kennis te versterken van en over ketensamenwerkingen en verdienmodellen binnen het Nederlands agrifoodcluster in nationale en internationale context.

In de Kamerbrief dierenwelzijn heeft de minister onlangs gemeld dat zij in de begroting 2025 € 1 mln beschikbaar stelt voor het opzetten van pilots en ketendeals voor dierwaardige veehouderij.

41 Kan de regering aangeven waar in de begroting de niet-juridisch verplichte ruimte zit?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 11.

42 Hoeveel budget gaat de regering besteden en op welke wijze aan de export van dierlijke producten?

Het Ministerie van LVVN kent geen specifieke subsidieregelingen voor de promotie en export van dierlijke producten in het buitenland. Wel faciliteert de overheid bedrijven om de handel/export van landbouwproducten te bevorderen in de vorm van handelsmissies, beurzen etc. In het kader van het EU-Promotiebeleid voor landbouwproducten (Verordening 1144/2014) kan door marktdeelnemers subsidie worden aangevraagd voor voorlichtings- en afzetbevorderingsacties van landbouwproducten, waaronder vlees en zuivel. Het Promotiebeleid richt zich zowel op de EU als op derde landen. De EU-Promotieverordening kent een jaarlijks EU-budget van circa € 186 miljoen; voor 2025 is vooralsnog een budget van ca. € 92 mln door de EU gereserveerd.

43 *Hoeveel budget gaat de regering besteden en op welke wijze aan de promotie van dierlijke producten?*

Het Ministerie van LNV kent geen specifieke subsidieregelingen voor de promotie van dierlijke producten in Nederland. Wel benut Nederland het Europees budget voor het verstrekken van schoolmelk. Hiervoor is circa € 2,1 miljoen voor Nederland door de EU gereserveerd. Nederland put dit budget de afgelopen jaren niet uit en gebruikt een deel van het budget voor het verstrekken van schoolfruit en -groente. In schooljaar 2023/2024 werd circa € 0,9 miljoen van het EU-budget uitbetaald voor het verstrekken van schoolmelk en andere zuivel uit de Schijf van Vijf, mede om gezonde eetgewoontes bij schoolkinderen te bevorderen. Daarnaast kan in het kader van het EU-Promotiebeleid voor landbouwproducten (Verordening 1144/2014) door marktdeelnemers subsidie worden aangevraagd voor voorlichtings- en afzetbevorderingsacties van landbouwproducten, waaronder vlees en zuivel. Het Promotiebeleid richt zich zowel op de EU (inclusief Nederland) als op derde landen. De EU-Promotieverordening kent een jaarlijks EU-budget van circa € 186 miljoen; voor 2025 is voornamelijk een budget van ca. € 92 mln door de EU gereserveerd. Tot slot faciliteert de overheid bedrijven om de handel/export van landbouwproducten te bevorderen in de vorm van handelsmissies, beurzen etc.

44 *Hoeveel geld is er gereserveerd voor de promotie van dierlijke producten in Nederland?*

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 43.

45 *Hoeveel geld is er gereserveerd voor de promotie van Nederlandse dierlijke producten in het buitenland?*

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 42.

46 *Waarop wordt concreet gedoeld in het tweede deel van de zin in het regeerprogramma "Ook kijken we naar de kansen van de export voor het verdienvermogen, waarbij de Nederlandse export en*

promotie van dierlijke producten (zoals vlees en zuivelproducten) onze aandacht verdient.”?

Nederland is een handelsland, zeker ook op het gebied van landbouwproducten. Het exporteren van agrarische producten in Europa en daarbuiten is van belang voor de voedselvoorziening en biedt kansen voor het verdienvermogen van de sector. Dit geldt zowel voor plantaardige producten als dierlijke producten. Het grootste aandeel van de Nederlandse export van landbouwproducten gaat naar landen binnen de EU. In 2023 betrof het aandeel export binnen de EU 71%². Het EU-Promotiebeleid (Verordening 1144/2014) is een instrument om export van agrarische producten te stimuleren. Dit beleid is gericht op promotie van plantaardige producten en dierlijke producten zoals vlees en zuivelproducten. Het regeerprogramma benoemt dat de export en promotie van dierlijke producten (zoals vlees en zuivelproducten) onze aandacht verdient. Dat betekent niet dat er geen aandacht meer is voor de kansen van export en promotie van plantaardige producten.

47 Waarom wordt er, als het gaat om het verdienvermogen, gekeken naar kansen voor de export en promotie van dierlijke producten en niet voor plantaardige producten?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 46.

48 Op welk onderzoek is gebaseerd dat er voor Nederlandse export en promotie van plantaardige producten minder aandacht voor de kansen nodig is?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 46.

49 Kan de regering een opsomming geven van de stakeholders die zij van plan is te betrekken bij het opstellen van de integrale voedselstrategie?

In het regeerprogramma is een voedselstrategie toegezegd voor 2025. De invulling van die strategie moet nader worden uitgewerkt zowel in inhoud als in proces, waaronder ook de betrokkenheid van

² Kamerstuknummer 2024D07779 - [Rapport 'De Nederlandse agrarische sector in internationaal verband' | Tweede Kamer der Staten-Generaal](#)

stakeholders. Bij die uitwerking zal ik uw Kamer betrekken.

50 Hoeveel regiodeals hebben betrekking op voedsel en welke afspraken zijn hierover gemaakt?

Er zijn 9 Regio Deals ondertekend in de tranches 2 t/m 4 die onder meer gericht zijn op het versterken van de voedselzekerheid. De opgaven binnen deze deals zijn divers en omvatten zowel aanpak van problematiek in de fysieke leefomgeving, zoals stikstofreductie, bodemdaling en verdroging, als initiatieven die het perspectief van boeren versterken. Dit gebeurt onder andere door de introductie van alternatieve teelten en het bevorderen van kringlooplandbouw. Met de aanstaande ondertekening van tranche 5 voor eind 2024, verwachten we uiteindelijk in totaal 10 Regio Deals te hebben waarmee er verdere stappen gezet worden in het versterken van duurzame landbouwsystemen en de weerbaarheid van onze voedselproductie.

51 Hoeveel inspecties hebben er in 2024 plaatsgevonden bij viskwekerijen, uitgesplitst naar soort? Hoeveel overtredingen zijn hierbij geconstateerd, hoeveel waarschuwingen zijn er gegeven en hoeveel boetes zijn er opgelegd?

In 2024 zijn bij 2 bedrijven monsters genomen door inspecteurs. Bij 1 bedrijf zijn 2 audits uitgevoerd in 2024, en een derde inspectie staat gepland. In het erkenningsregister wordt niet bijgehouden welke vissoort(en) gekweekt wordt/worden. Wel wordt alleen onderscheid gemaakt tussen viskwekerijen en tweekleppige weekdieren kwekerijen. Op het bedrijf waar de 2 audits hebben plaats gevonden zijn in totaal 3 maatregelen genomen. Het ging hier om 3 officiële waarschuwingen.

52 Hoeveel aquariumvissen werden er tot nu toe dit jaar in Nederland geïmporteerd?

Tot en met 31 augustus 2024 zijn ruim 8.800 siervissen uit andere EU-lidstaten naar Nederland verplaatst. Ruim 8 miljoen aquariumvissen werden geïmporteerd vanuit landen buiten de EU.

53 *Wat gebeurt er met vissen tussen de tijd dat ze uit het water zijn gehaald door vissersschepen en dat ze zijn overleden?*

Na de vangst vindt zo snel mogelijk selectie plaats tussen doelsoorten en bijvangst. Bijvangst gaat waar toegestaan weer zo snel mogelijk terug in zee. Bijgevangen soorten die niet terug mogen worden op ijs gelegd. Voor de gevangen doelsoorten geldt dat bij deze dieren zo spoedig mogelijk na de vangst de organen worden verwijderd waarna de dieren eveneens op ijs worden gelegd. In sommige andere visserijen, met name in de pelagische visserij, geldt dat de vissen na vangst en selectie worden voorgekoeld en daarna ingevroren.

54 *Hoeveel vissersschepen bedwelmen vissen zodra ze uit het water worden gehaald? Op welke manier gebeurt dit?*

Bedwelming aan boord van schepen vindt op dit moment nog niet plaats. Wel zijn in Nederland initiatieven ontplooid om te onderzoeken of er soortspecifieke methoden voor bedwelming aan boord ontwikkeld kunnen worden. Hiervoor loopt voor de soorten schol en tarbot op dit moment een pilot. Het zal echter nog tijd nemen voordat dit specifiek voor deze soorten resulteert in een bedrijfsmatig toepasbare methode. Pas daarna kan in Europees verband geagendeerd worden of toepassing van de beschikbare bedwelmingapparatuur kan worden opgepakt. Dit kabinet zet zich daarbij in voor een gelijk speelveld voor de Nederlandse vissers in EU verband en daarom zal dit EU-breed moeten plaatsvinden. Eerste stap is echter om het onderzoek voort te zetten en te komen tot methoden die wetenschappelijk zijn onderbouwd en die ook bedrijfsmatig toepasbaar zijn.

55 *Hoeveel vissersschepen laten vissen langzaam stikken op het droge nadat ze uit het water zijn gehaald?*

Precieze aantallen schepen zijn niet te geven. In de beantwoording van vraag 53 is aangegeven hoe in algemene zin de verwerking aan boord van vissersschepen plaatsvindt.

56 *Hoeveel vissersschepen snijden de vissen, terwijl ze nog bij bewustzijn zijn, onverdoofd open nadat ze uit het water zijn gehaald?*

Ook hier is geen precieze duiding van aantallen te geven. Voor het overige verwijs ik naar de vragen 53 en 55.

57 *Hoeveel viskwekerijen zijn er op dit moment in Nederland, uitgesplitst naar vissoort?*

Op dit moment hebben 51 bedrijven de erkenningsdefinitie aquacultuurproductiebedrijf. Dit is exclusief bedrijven die tweekleppige weekdieren kweken. Uitsplitsing naar vissoort is niet mogelijk.

58 *Welke definitie van voedselzekerheid hanteert de regering?*

Het kabinet hanteert de door de Food and Agriculture Organization (FAO) vastgestelde definitie van voedselzekerheid. Deze definitie houdt in dat dat er sprake is van voedselzekerheid wanneer mensen altijd fysieke, sociale en economische toegang hebben tot voldoende, veilig en gezond voedsel.³ Belangrijke uitgangspunten zijn dat voedselproductie plaatsvindt binnen milieugrenzen, het belang van het versterken van de positie van boeren in de voedselketen en voldoende verdienvermogen voor primaire producenten. Voor de voedselzekerheidsopgaven op zowel mondiaal, Europees als nationaal niveau blijft een belangrijke rol voorzien voor het Nederlands agro- en visserijcomplex.

59 *Welke gevolgen heeft het uitfaseren van het Groeifonds voor de innovatiekracht van de agrifoodsector?*

Het uitfaseren van het Nationaal Groeifonds betekent een ombuiging van € 6,8 miljard (ronde 4 en 5 vervallen). Hierdoor zijn er ook voor de agrifoodsector minder financiële middelen beschikbaar voor omvangrijke risicovolle R&D-programma's t.a.v. de verduurzaming en het vergroten van het verdienvermogen.

³ [Voedselzekerheid: voldoende, veilig en gezond voedsel voor iedereen - WUR](#)

60 *Hoeveel geld wordt er uitgetrokken voor de Nationale Eiwitstrategie? Hoe staat dit in verhouding tot de uitgaven afgelopen jaren? Hoe gaat de regering deze middelen inzetten?*

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 35.

61 *Hoe wordt de effectiviteit geborgd van de subsidieregeling voor emissiereducerende staltechnieken?*

De effectiviteit van de subsidieregeling hangt samen met de mate waarop de benodigde natuurvergunningen kunnen worden afgegeven. De meeste veehouders zullen voor een emissiereducerende techniek waarvoor ze subsidie kunnen krijgen immers een natuurvergunning nodig hebben. Daarbij is een passende beoordeling nodig waaruit blijkt dat omliggende stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden er door de activiteit niet op achteruit gaan⁴.

Ik baseer me daarbij op de inzichten van Wageningen University and Research uit 2022⁵. Daarin komt naar voren dat verschillende typen luchtwassers voldoende reductie kunnen behalen om, bij gelijkblijvende dieraantallen, met zekerheid negatieve effecten uit te kunnen sluiten. Daarom heb ik in de regeling opgenomen dat de dieraantallen vijf jaar lang niet mogen toenemen. Ook is in de regeling opgenomen dat de werking van luchtwassers real time moet worden gemonitord, zodat een veehouder kan ingrijpen als daar aanleiding toe is. Hiermee wordt de werking van de luchtwasser in de praktijk beter geborgd.

Voor de langere termijn werk ik samen met de staatssecretaris voor Openbaar Vervoer en Milieu (OVM) aan de vernieuwing van het stelsel van de stalbeoordeling. Voor het eind van het jaar ontvangt de Kamer een brief over de uitgangspunten voor het nieuwe stelsel. Parallel daaraan werk ik voor de langere termijn aan een systematiek op basis van doelvoorschriften in combinatie met bedrijfsspecifiek gemeten emissies met sensoren. Ik ben ervan overtuigd dat meten van daadwerkelijke emissies een belangrijke bijdrage gaat leveren aan het weer

⁵ Bijlage bij Kamerstuk 28 973, nr. 254

op gang kunnen brengen van de toestemmingverlening.

62 *Hoe verhoudt het instrument van de Subsidiemodules brongerichte verduurzaming stallen managementmaatregelen (Sbv) zich tot recente uitspraken van de Raad van State over de tegenvallende effectiviteit van innovatieve stalsystemen?*

De uitspraken⁶ van de Raad van State van 4 september jl. zijn erg teleurstellend, maar bieden wel een aantal aanknopingspunten om de vergunning zekerder te maken. Ik wil graag de provincie Noord-Brabant in haar rol als bevoegd gezag ondersteunen met mijn kennis en inzicht, zodat tot een aangepaste onderbouwing gekomen kan worden aan de hand van recente inzichten. Daarbij denk ik aan de beantwoording van vragen door Wageningen University and Research uit 2022, zoals aangehaald in het antwoord op vraag 61.

In de lijst van subsidiabele technieken in de Sbv-regeling die op 2 september jl. gepubliceerd is, is rekening gehouden met bovengenoemde inzichten. Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 61 ben ik ervan overtuigd dat er zicht is op natuurvergunningverlening bij het gelijk houden van het aantal dieren. Daarom heb ik in de regeling een voorwaarde opgenomen dat de dieraantallen vijf jaar lang niet mogen toenemen. Ook is in de regeling opgenomen dat de werking van luchtwassers real time moet worden gemonitord, zodat een veehouder kan ingrijpen als daar aanleiding toe is. Hiermee wordt de werking van de luchtwassers in de praktijk beter geborgd. Ik ga ook met de bevoegde gezagen in gesprek over de vergunningverlening in het kader van de Sbv-regeling om met hen te bespreken wat er eventueel aanvullend nog nodig is om tot vergunningverlening te komen.

63 *Kunnen stallen waarbij de emissies worden gereduceerd doordat ze worden ingericht voor minder dieren ook aanspraak doen op het Sbv-instrument? Welke bepalingen maken dit wel/niet mogelijk?*

⁶ Raad van State, 4 september 2024, ECLI:NL:RVS:2024:3356, ECLI:NL:RVS:2024:3569 en ECLI:NL:RVS:2024:3570.

De Sbv-investeringsmodule is een van de regelingen die binnen de aanpak piekbelasting wordt opengesteld. Deze innovatieregeling ziet op ondersteuning van veehouders bij investeringen in een aantal (ammoniak) emissiereducerende technieken. Ook veehouders die hun stal dusdanig inrichten zodat er emissiereductie plaatsvindt door het houden van minder dieren kunnen, als aan de gestelde voorwaarden van de regeling wordt voldaan, deelnemen aan deze regeling. Er is geen bepaling die deelname verhindert. Er wordt echter geen subsidie gegeven voor het houden van minder dieren als zodanig. Voor subsidie komen uitsluitend de kosten voor technieken uit de in de regeling opgenomen investeringstabellen in aanmerking. In de regeling is opgenomen dat gedurende vijf jaar het dierenaantal niet mag toenemen. Dat zou dan ieder geval geen belemmering voor deze veehouders moeten zijn.

64 *Welke veranderende eisen bedoelt de regering als het gaat om de veranderende eisen die aan de vloot worden gesteld voor vissers?*

De visserijsector heeft met diverse uitdagingen te maken: de brandstofkosten stijgen en milieueisen worden strenger, de ruimte op zee wordt beperkt door windparken en natuurgebieden en visbestanden zijn – als onderdeel van een dynamisch ecosysteem alsook onder invloed van een stijgende watertemperatuur – in beweging. Van vissers vragen de stijgende prijzen en strengere eisen dat zij zuiniger met brandstof om gaan. Voor sommige vissers zal inzetbaarheid van hun vaartuig in windparken belangrijk worden, voor andere vissers zal multi-inzetbaarheid van hun vaartuig bijdragen aan een rendabele bedrijfsvoering. Voor een aantal vissers zal mogelijk het schakelen tussen verschillende typen visserij kunnen bijdragen aan de toekomstbestendigheid van hun bedrijf.

65 *Wanneer denkt de regering het onderzoek naar de mogelijkheid om vissers te ondersteunen bij het voldoen aan de veranderde eisen die aan de vloot worden gesteld te hebben afgerond?*

De regering gaat de visserijsector ondersteunen in de noodzakelijke doorontwikkeling naar een toekomstbestendige vloot. Dit is een belangrijke pijler van de uitvoeringsagenda die ik in overleg met

de visserijsector en bij de visserij betrokken partijen ga opstellen. Ik heb op 5 september jl. een start gemaakt met dit proces in een Bestuurlijk Overleg met de visserijsector en andere betrokken partijen. De uitvoeringsagenda zal onder meer een inzet op het behoud van fysieke ruimte voor de visserij en innovatie omvatten, maar ook het creëren van draagvlak voor innovaties in Europa en het werken aan het verminderen van belemmerende EU-regelgeving. De uitvoeringsagenda zal in het tweede kwartaal van 2025 naar de Tweede Kamer worden verstuurd. Ondertussen worden de maatregelen die LVVN reeds inzet voor de ondersteuning van de visserijsector voortgezet, zoals onder andere de subsidieregeling voor vernieuwingen in de visserij- en aquacultuurketen, die open staat tot 1 november 2024. Daarnaast wordt voor de garnalenvisserij een vrijwillige saneringsregeling opgesteld en tegelijkertijd een toekomstvisie ontwikkeld. Ook worden het Visserij Innovatie Netwerk en de Community of Practice voortgezet en in overleg met de sector en andere betrokken partijen verdere innovatie- en investeringsregelingen ontwikkeld. Bovendien worden ondernemers ondersteund met het uitvoeren van pilots en onderzoek naar hoe verschillende belangen op zee te combineren zijn. Tot slot zal op 11 oktober het Visserij Ontwikkel Plan worden ondertekend waarmee de uitvoering kan worden gestart. Hiermee wordt de keten ingericht op de toekomstige duurzame visserij en anderzijds sociaal-cultureel erfgoed behouden en visserijonderwijs een impuls gegeven. Deze al lopende acties zullen worden ingevoegd in de uitvoeringsagenda.

66 Welke emissiereducerende staltechnieken kunnen nu worden gesubsidieerd en welke effecten hebben die in het reduceren van emissie?

Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 63 kunnen veehouders via de Sbv-investeringsmodule ondersteund worden bij investeringen in een aantal (ammoniak)emissiereducerende technieken. Deze technieken zijn opgenomen in de investeringstabellen in bijlage 2 van de regeling⁷. Welke effecten deze emissiereducerende technieken hebben is vastgelegd in bijlage V en VI van de

⁷ [Staatscourant 2024, 28653 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen \(officielebekendmakingen.nl\)](https://www.staatscourant.nl/onderzoek-en-toezicht/publicaties/2024/28653-overheid-nl-officiële-bekendmakingen-officielebekendmakingen.nl)

Omgevingsregeling⁸. Zo zijn er voor varkens- en vleeskalverhouders tien verschillende nageschakelde technieken (luchtwassers) beschikbaar. Dit zijn chemische, biologische en combiwassers. Hiermee worden emissies van ammoniak, geur en fijnstof respectievelijk met 85-95%, 30-45% en 35-80% verminderd ten opzichte van een stal zonder emissiebeperkende maatregelen. Voor varkenshouders zijn er ook verschillende brongerichte technieken beschikbaar. Deze technieken reduceren emissies van ammoniak, geur en methaan respectievelijk 67-84%, 22-40% en 30-80%. De beschikbare brongerichte techniek voor melkvee reduceert ammoniakemissies met 77%.

67 Hoe gaat de regering Brussel overtuigen dat Nederland meer mestplaatsingsruimte moet krijgen?

Voor de Europese inzet ten aanzien van de aanpak van de problematiek op de mestmarkt verwijs ik u naar mijn Kamerbrief van 13 september jongstleden (Kamerstuk 33037, nr. 559).

68 Welke middelen zijn er beschikbaar gesteld om de inzet van vezels van gewassen voor biobased bouwmaterialen te stimuleren?

In totaal is voor het stimuleren van biobased teelt € 23,3 miljoen beschikbaar gesteld, over 2024, 2025 en 2026. In 2025 is hiervan € 10 miljoen beschikbaar. LVVN start in 2024 met deze middelen een pilot door boeren een vergoeding te betalen voor de teelt van vezelgewassen bedoeld voor de bouw, via koolstofcertificaten. In 2025 wordt besloten of en zo ja hoe, deze pilot wordt voortgezet.

69 Wat zijn precies de juridische gevolgen van het niet voldoen aan het mestplafond?

Als blijkt dat het mestproductieplafond is overschreden kan de Europese Commissie op basis van artikel 258 van het Verdrag inzake de werking van de Europese Unie een infractieprocedure starten door een 'aanmaningsbrief' (ingebrekestelling) te sturen. Als de Europese Commissie dat doet heeft Nederland gelegenheid te reageren en aan te geven welke maatregelen genomen worden om de mestproductie onder het plafond te krijgen. Een

⁸ [wetten.nl - Regeling - Omgevingsregeling - BWBR0045528 \(overheid.nl\)](https://wetten.nl/Regeling/Omgevingsregeling-BWBR0045528)

generieke korting kan dan in theorie aan de orde zijn. Als Nederland niet naar tevredenheid van de Europese Commissie optreedt, kan de Europese Commissie de zaak aanhangig maken bij het Hof van Justitie.

70 Welke doelstellingen heeft de regering ten aanzien van mestvergisting?

Mestvergisting draagt bij aan het halen van de klimaatdoelstellingen, door het voorkomen van methaanemissies van dierlijke mest en ook de productie van groen gas. Het kabinet heeft geen specifieke doelstellingen ten aanzien van mestvergisting. Wel heeft het kabinet een streefdoel voor groen gas productie van twee miljard kuub groen gas in 2030, waarvoor mestvergisting één van de mogelijke technieken is. Met de beoogde bijmengverplichting groen gas is het streven een ketenemissiereductie middels groen gas invoeding van 3,8 Mton (Kamerstuk 32813, nr. 1352).

71 Welke schaal van mestvergisting acht het kabinet haalbaar en wenselijk?

Ten behoeve van de klimaatdoelstellingen zet het kabinet in op alle voorkomende schaalgroottes van mestvergisting. De ideale grootte van mestvergistingsinstallaties verschilt per situatie. Het kabinet heeft geen voorkeur voor een bepaalde schaal van mestvergisting, dat is een lokale afweging van het bevoegd gezag bij de vergunningverlening.

72 Wat zijn de belangrijkste obstakels volgens de regering ten aanzien van het opschalen van vergisting?

Het kabinet werkt middels het Programma Groen Gas aan het oplossen van de belangrijkste obstakels voor groen gas productie via onder andere mestvergisting. Binnen dit Programma (Kamerstuk 32 813, nr. 1146) wordt gewerkt aan drie sporen om obstakels te doorbreken:

- Het verbeteren van de business case, via bijvoorbeeld de beoogde bijmengverplichting, groen gas en de SDE++.

- Het versnellen van ruimtelijke inpassing (en vergunningverlening) van installaties middels onder meer ondersteuning aan medeoverheden.
- Het ontsluiten van afdoende duurzame grondstoffen, onder andere door de ondersteuning van stalaanpassingen ten behoeve van snelle afvoer van mest en mestverwerkingsinstallaties die het digestaat kunnen verwerken tot onder andere kunstmestvervangers.

73 *Hoeveel levende eenden zijn er in de afgelopen vijf jaar, uitgesplitst naar jaar en naar land, uit het buitenland geïmporteerd voor de slacht?*

In onderstaande tabel het aantal eenden dat de afgelopen vijf jaar vanuit EU-lidstaten naar Nederland is vervoerd voor de slacht.

Tot en met 31 augustus 2024	840.000
2023	1,4 miljoen
2022	1,5 miljoen
2021	1,3 miljoen
2020	880.000
2019	1,5 miljoen

Er zijn geen levende eenden geïmporteerd vanuit landen buiten de EU.

74 *Hoeveel overtredingen zijn er sinds 1 januari 2024 geconstateerd met betrekking tot vangletsel bij eenden, met welke interventies (mededeling, waarschuwing of boete) zijn deze opgevolgd, en hoe vaak is hiertegen in bezwaar gegaan?*

In 2024 is bij 1 koppel eenden vangletsel vastgesteld. Hierbij is een boete opgelegd aan de pluimveehouder en de vangploeg. Beiden zijn in bezwaar gegaan.

75 *Voldoen alle veehouders aan de wettelijke verlichting dat alarmsysteem, alarmplan en noodstroomaggregaat nodig is bij stallen waarbij de gezondheid en het welzijn van het dier afhankelijk zijn van kunstmatige ventilatie? Hoe is dit gecontroleerd of hoe gaat dit gecontroleerd worden?*

Uit de inspecties van de NVWA, uitgevoerd sinds de inwerkingtreding van deze verplichting, is gebleken dat niet alle veehouders voldoen aan deze voorschriften. De verplichtingen voor een nood- en alarmsysteem en alarmplan worden gecontroleerd bij een welzijnsinspectie door de NVWA, wanneer wordt geconstateerd dat het welzijn van de dieren afhankelijk is van een kunstmatig ventilatiesysteem. De inspectie bestaat uit drie onderdelen. Gekeken wordt of een noodstroomaggregaat op het bedrijf aanwezig is, dat voldoet aan de specificaties en op de juiste wijze wordt getest. Verder wordt gecontroleerd of er een alarmplan is en of deze voldoet aan de gestelde eisen. Bij de inspectie van het alarmsysteem wordt gecontroleerd of dit systeem aan de technische eisen voldoet en of de houder het alarmsysteem maandelijks test en de test registreert.

76 *Hoeveel kangoeroevlees en -leer werd er in 2024 in Nederland ingevoerd?*

Tot en met 31 augustus 2024 is 92.000 kilo kangoeroevlees geïmporteerd. Kangoeroeleer (in gelooide toestand) is niet onderworpen aan officiële veterinaire controles bij binnenkomst in de EU. Hierover zijn geen gegevens bekend.

77 *Hoeveel kangoeroevlees en -leer werd er in 2024 vanuit Nederland doorgevoerd naar andere landen?*

Tot en met 31 augustus 2024 is geen kangoeroevlees doorgevoerd naar andere landen. Over kangoeroeleer zijn geen gegevens bekend.

78 *Hoeveel kikkers bedoeld voor consumptie werden er in 2024 in Nederland ingevoerd?*

Tot en met 31 augustus 2024 zijn ongeveer 9.000 kilo bevroren kikkerbillen ingevoerd.

79 *Hoeveel ander 'exotisch vlees' (denk daarbij aan aap, huanaco, python, dolfijn, et cetera) werd er in 2024 in Nederland ingevoerd, uitgesplitst naar diersoort?*

Tot en met 31 augustus 2024 is ongeveer 4.000 kilo antilopevlees, 4.000 kilo rendiervlees, 12.000 kilo krokodillenvlees en 8.000 kilo zebra vlees ingevoerd.

80 *Hoeveel levend geplukt dons en producten die dit bevatten werden er in 2024 in Nederland ingevoerd?*

Tot en met 31 augustus 2024 is één zending dons ingevoerd en daarvan is niet bekend of het levend geplukt is.

81 *Hoeveel haaienvinnen en andere haaiproducten werden er in 2024 in Nederland ingevoerd?*

Tot en met 31 augustus 2024 zijn dertien zendingen met in totaal 15.000 kilo haaienvlees ingevoerd van buiten de EU. Er wordt niet apart geregistreerd welk deel daarvan haaienvinnen zijn.

82 *Hoeveel Antarctische krill (Euphausia superba) en krillproducten werden er in 2023 in Nederland ingevoerd?*

Tot en met 31 augustus 2024 is geen Antarctische krill en krillproducten ingevoerd.

83 *Hoeveel levende kreeften en krabben werden er in 2024 in Nederland ingevoerd? Kan de regering dit uitsplitsen naar soort en herkomst?*

Tot en met 31 augustus 2024 zijn geen levende krabben of kreeften vanuit andere EU-lidstaten naar Nederland verplaatst. Wel werd 3.000 kilo van de soort Homarus en 35.000 kilo van de soort Homarus Americanus ingevoerd vanuit Canada.

84 *Wat is de situatie wettelijke gezien met betrekking tot het aanbinden van runderen in Nederland en om hoeveel bedrijven en dieren gaat het?*

In de Nederlandse wet- en regelgeving zijn er geen specifieke eisen met betrekking tot het aanbinden van runderen opgenomen. Op peildatum 4 augustus 2024 waren er 545 grupstallen voor melkvee in Nederland (Bron: Kwaliteitszorg Onderhoud Melkinstallaties (KOM)). Hoeveel runderen dit

betreft is onbekend. Voor de biologische houderijsystemen geldt, op basis van de Europese Verordening 2018/48, dat het aanbinden van dieren verboden is.

85 Hoeveel kilo antibiotica werd er in 2023 en 2024 gebruikt, respectievelijk in de veehouderij, voor huisdieren en in de menselijke gezondheidszorg?

De NVWA verzamelt deze gegevens niet. De Stichting Diergeneesmiddelen Autoriteit verzamelt de antibiotica gebruiks- en verkoopgegevens van een aantal diersoorten in de veehouderij. Deze gegevens zijn te vinden in de SDA-rapporten⁹ antibioticumgebruik. De cijfers in de rapporten worden overigens weergegeven in dierdagdoseringen i.p.v. de gevraagde kilogrammen. Gezelschapsdieren vallen hier niet onder. De Stichting werkgroep Antibioticabeleid verzamelt de gegevens over het humaan antibioticagebruik. Voor deze gegevens verwijs ik u naar de NethMap-MARAN¹⁰ rapportage .

86 Wat is de stand van zaken omtrent de toezegging dat het gemeentelijke bouwtoezicht en de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) na een stalincident worden geïnformeerd, zodat zij een afweging kunnen maken om de betreffende stal te controleren? Wat is de stand van zaken omtrent het aangekondigde overleg met Brandweer Nederland, de Vereniging voor Nederlandse Gemeenten (VNG) en de NVWA om te zorgen dat bij dit soort incidenten systematisch melding wordt gedaan door de brandweer aan het gemeentelijke bouwtoezicht en in geval van risico's voor het welzijn van nog aanwezige dieren bij de NVWA?

De voorbereidingen voor dit overleg zijn gestart. Vanwege andere prioriteiten heeft dit helaas enige vertraging opgelopen.

87 Hoeveel dieren, uitgesplitst naar soort, belandden in 2022 en 2023 in een beerput? Hoeveel van hen kwamen om?

Op verzoek van de veiligheidsregio's publiceert het Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (NIPV)

⁹ [SDA-rapporten antibioticumgebruik \(autoriteitdiergeneesmiddelen.nl\)](https://autoriteitdiergeneesmiddelen.nl/SDA-rapporten-antibioticumgebruik)

¹⁰ [Samenvatting NethMap 2023 | SWAB](#)

iedere maand de Kerncijfers Incidenten van de brandweer in een online dashboard¹¹. Incidenten worden niet op het gevraagde detailniveau geregistreerd.

88 Hoeveel buffelhouderijen zijn er op dit moment in Nederland en hoeveel buffels worden daar gehouden?

Elk jaar leggen ondernemers in het kader van de Gecombineerde Opgave (GO) diergegevens en locatiegegevens vast. Dit gebeurt elk jaar op 1 april. Op 1 april 2024 zijn door ondernemers in totaal 39 inrichtingen opgegeven waar in totaal 4912 buffels werden gehouden.

89 Hoeveel buffels werden er in 2024 tot nu toe in Nederland geslacht?

Tot en met 31 augustus 2024 zijn 827 waterbuffels geslacht.

90 Hoeveel kameelachtigen werden er in 2024 tot nu toe in Nederland geslacht?

Tot en met 31 augustus 2024 zijn twee kameelachtigen geslacht.

91 Hoeveel struisvogels werden er in 2024 tot nu toe in Nederland geslacht?

Tot en met 31 augustus 2024 zijn 34 struisvogels geslacht.

92 Hoeveel fazanten werden er in 2024 tot nu toe in Nederland geslacht?

De NVWA registreert fazanten niet als aparte diercategorie in het slacht registratiesysteem.

93 Hoeveel parelhoenders werden er in 2024 tot nu toe in Nederland geslacht?

De NVWA registreert parelhoenders niet als aparte diercategorie in het slacht registratiesysteem.

¹¹ [Kerncijfers Veiligheidsregios, cijfers en statistiek rondom brandweer en brandweertzorg \(nipv.nl\)](#)

94 *Hoeveel paarden, uitgesplitst naar grazers en rijpaarden, werden er in 2024 tot nu toe in Nederland geslacht?*

Tot en met 31 augustus 2024 zijn ruim 1700 eenhoevigen geslacht. Dit betreft zowel paarden als ezels. De NVWA heeft geen nader uitgesplitste gegevens beschikbaar.

95 *Hoeveel schapen werden er in 2024 tot nu toe in Nederland geslacht?*

Tot en met 31 augustus 2024 zijn bijna 357.000 schapen geslacht (zie ook het antwoord op vraag 150).

96 *Hoeveel geiten werden er in 2024 tot nu toe in Nederland geslacht?*

Tot en met 31 augustus 2024 zijn bijna 159.000 geiten geslacht.

97 *Hoeveel herten, uitgesplitst naar soort, werden er in 2024 tot nu toe in Nederland geslacht?*

Tot en met 31 augustus 2024 zijn 502 gekweekte damherten en 27 gekweekte edelherten geslacht.

98 *Hoe kan het dat het eendenslachthuis in Ermelo werd gewoon nog open is ondanks dat het onlangs werd betrap op het omkatten van vlees?*

De NVWA kan geen uitspraak doen over lopende onderzoeken.

99 *Waarom is er geen terugroepactie geweest voor eendenvlees, aangezien het eendenslachthuis in Ermelo erop is betrap dat ze vlees omkatten?*

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 98.

100 *Hoeveel veemarkten zijn er nog in Nederland? Welke zijn dat en met welke frequentie worden deze gehouden?*

Het bijeenbrengen van runderen en schapen/geiten is enkel op erkende verzamelcentra toegestaan. In

Nederland zijn 77 erkende verzamelcentra¹² voor evenhoevigen. De meeste verzamelcentra verzamelen wekelijks.

Daarnaast worden er paardenmarkten gehouden in Nederland, waarvan de meesten één keer per jaar plaatsvinden. Er bestaat geen centrale registratie van deze markten.

101 Is er al een evaluatie van het project Bewust Natuurlijk Luxe?

De evaluatie zit in de afrondende fase. Ik informeer uw Kamer later dit jaar over de uitkomsten.

102 Hoe staat het met de implementatie van de Diergezondheidsverordening en de implementatie van de registratieverplichtingen voor deze diersoorten?

De diergezondheidsverordening (Verordening (EU) 2016/429) bevat identificatie- en registratieverplichtingen (I&R) voor landzoogdieren, vogels, bijen en hommels. Deze verplichtingen zijn rechtstreeks werkend en van kracht sinds de inwerkingtreding van de diergezondheidsverordening op 21 april 2021. Voor enkele nieuwe diersoorten is de uitvoering van deze verplichtingen door Nederland uitgesteld. Er is gewacht op een derogatieverordening die ruimte geeft om bepaalde houders uit te zonderen van de verplichting tot registratie. Deze derogatieverordening is op 1 augustus 2022 in werking getreden. Sindsdien is in goed overleg met betrokken sectoren en andere belanghebbenden gewerkt aan de uitvoering. Het is voor de diersoorten kameel- en hertachtigen, bijen en hommels reeds mogelijk te registreren conform de diergezondheidsverordening. De registratie voor gevogelte zal naar verwachting begin 2025 volgen. Daarna zullen nog aanpassingen volgen voor sectoren die nu al geregistreerd worden. Sectoren worden hierover tijdig geïnformeerd.

103 Hoeveel parelhoenders, kwartels en struisvogels worden er in Nederland gehouden voor vlees en welke andere vogelsoorten buiten deze en het reguliere pluimvee?

Dit wordt niet geregistreerd.

104 Hoeveel grote pluimveeslachterijen gebruiken in 2024 nog het waterbad als bedwelmingsmethode?

In 2024 gebruikten drie pluimveeslachthuizen het waterbad als bedwelmingsmethode. Daarnaast zijn

¹² <http://www3.vwa.nl/NSL1.pdf>

er nog slachterijen die met CAS-systemen (Controlled Atmosphere Stunning) bedwelmen en een waterbadsysteem als back-up hebben. In geval van storingen in het CAS-systeem kan naar het waterbadsysteem omgeschakeld worden.

105 Hoeveel middelgrote en kleine pluimveeslachterijen gebruikten in 2024 nog het waterbad als bedwelmingsmethode?

In 2024 gebruikten twee middelgrote en kleine pluimveeslachthuizen het waterbad als bedwelmingsmethode.

106 Hoeveel kippen, onderverdeeld naar vleeskuikens en leghennen, en hoeveel eenden zijn in 2024 geslacht met het elektrisch waterbad als bedwelmingsmethode?

Tot en met 31 augustus 2024 zijn ruim 41,4 miljoen vleeskuikens en ruim 3,2 miljoen eenden geslacht bij slachthuizen die permanent gebruik maken van een elektrisch waterbad als bedwelmingsmethode. De NVWA houdt geen cijfers bij van het aantal dieren dat in 2024 met het waterbadsysteem als bedwelmingsmethode is geslacht op slachthuizen die dit systeem alleen als back-up gebruiken.

107 Hoeveel slachthuizen gebruikten in 2024 CO₂ als bedwelmingsmethode, uitgesplitst naar diersoort?

13 pluimveeslachthuizen maken gebruik van CO₂-bedwelmingsmethode als standaard bedwelmingsmethode. Dit betreft 11 slachthuizen die vleeskuikens slachten en 2 slachthuizen die leghennen/moederdieren slachten. In 2023 werd bij vijf slachterijen CO₂-bedwelmingsmethode gebruikt bij varkens.

108 Hoeveel slachthuizen zijn er in Nederland? Kan de regering per slachthuis aangeven welke diersoort(en) er worden geslacht en welke bedwelmingsmethode(n) hiervoor worden gebruikt?

Ik beantwoord uw vraag door per diersoort aan te geven op hoeveel slachthuizen deze geslacht wordt. Sommige slachthuizen hebben dubbele erkenningen en kunnen dus meerdere diergroepen slachten. De informatie over de soort erkenning per bedrijf is

openbaar¹³. Op peildatum 31 augustus 2024 waren er 23 bedrijven met een actieve erkenning slachthuis voor vlees van pluimvee en konijnen, 127 met de erkenning slachthuis voor vlees van gedomesticeerde hoefdieren, 16 met de erkenning slachthuis voor vlees van gekweekt wild en 12 met de erkenning vrij wildbewerkingsinrichting. De bedwelmingsmethode is niet systematisch per slachthuis geregistreerd.

109 Hoeveel dieren zijn er, uitgesplitst naar diersoort, ante mortem en post mortem afgekeurd voor menselijke consumptie in pluimveeslachthuizen in de eerste helft van 2024 en wat waren de redenen daarvoor?

De NVWA houdt geen systematische gegevens bij van het pluimvee dat bij de ante mortem keuring is afgekeurd voor menselijke consumptie. Alleen de afkeuringen bij de post mortem keuring worden uitgesplitst naar diersoort bijgehouden. Tot en met 31 augustus 2024 zijn er van de 375,6 miljoen post mortem gekeurde dieren 3,4 miljoen dieren (0,9%) afgekeurd voor menselijke consumptie bij de post mortem keuring. Een specificatie van de afkeuring voor menselijke consumptie bij de post mortem keuring per diersoort staat in onderstaande tabel.

Afkeuringen bij PM-keuring per diersoort	2024 1 jan t/m 31 aug
Eenden	17.515
Kippen	120.486
Vleeskuikens	3.269.278
Totaal	3.407.279

Voor vleeskuikens worden als meest voorkomende redenen voor afkeur genoemd: afwijkende kleur/(geur)/consistentie, uitgebreide huidontsteking, hepatitis, artritis/synovitis en fecale verontreiniging. Bij volwassen dieren (kippen) treden tumoren en ei-concrementen meer op de voorgrond.

110 Hoeveel overtredingen zijn er sinds 1 januari 2024 geconstateerd met betrekking tot vangletsel van pluimvee, uitgesplitst naar vleeskuikens,

¹³ <https://www.nvwa.nl/onderwerpen/erkenningen-registraties-en-vergunningen/aanvragen-en-informatie-per-bedrijfstype-product-of-activiteit/slachthuis-erkenning-en-meer/slachthuis-erkende-bedrijven>

ouderdieren, leghennen, eenden, kalkoenen, en naar Nederlandse en buitenlandse vangploegen, met welke interventies (mededeling, waarschuwing of boete) zijn deze opgevolgd, en hoe vaak is hiertegen in bezwaar gegaan?

Sinds 1 januari 2024 treedt de NVWA handhavend op als er bij 1% of meer van de dieren in een koppel pluimvee vangletsel wordt geconstateerd. Tot 1 januari 2024 werd een handhavingsgrens van 2% gehanteerd. In 2024 zijn tot en met 31 augustus 99 overtredingen met betrekking tot vangletsel geconstateerd. Van deze 99 overtredingen met betrekking tot vangletsel zijn er twee vastgesteld bij eenden (een pluimveehouder en een vangploeg), drie bij moederdieren en 94 bij vleeskuikens. Vijf overtredingen zitten nog in het traject van juridische toetsing voorafgaand aan het opleggen van een bestuurlijke boete. Voor 94 overtredingen is een bestuurlijke boete opgelegd. Op 30 september 2024 zijn er 20 zaken in bezwaar of beroep geregistreerd. Sinds 1 januari 2024 tot en met 31 augustus zijn 258 meldingen naar buitenlandse autoriteiten verstuurd na het constateren van meer dan 1% vangletsel bij dieren in een koppel pluimvee. De meldingen betreffen buitenlandse overtreders, waarbij Nederland de buitenlandse autoriteit verzoekt om te handhaven.

111 Hoeveel slachthuizen maken gebruik van het elektrisch waterbad voor zowel de rituele slacht als voor de reguliere slacht?

In 2024 gebruikten 3 grote pluimveeslachthuizen en 2 middelgrote en kleine pluimveeslachthuizen het waterbad als bedwelmingsmethode. De NVWA houdt geen gegevens bij of dit voor de rituele slacht of voor de reguliere slacht is.

112 Hoeveel slachthuizen maken gebruik van het elektrisch waterbad voor alleen de rituele slacht?

In 2024 gebruikten 3 grote pluimveeslachthuizen en 2 middelgrote en kleine pluimveeslachthuizen het waterbad als bedwelmingsmethode. De NVWA houdt geen gegevens bij of dit voor de rituele slacht of voor de reguliere slacht is.

113 Hoeveel slachthuizen maken gebruik van het elektrisch waterbad voor alleen de reguliere slacht?

In 2024 gebruikten 3 grote pluimveeslachthuizen en 2 middelgrote en kleine pluimveeslachthuizen het waterbad als bedwelmingsmethode. De NVWA houdt geen gegevens bij of dit voor de rituele slacht of voor de reguliere slacht is.

114 Hoeveel bedrijven hielden in 2023 eenden voor de productie van vlees?

Dit wordt niet geregistreerd.

115 Hoeveel natuurvergunningen zijn er in 2023 en 2024 ingetrokken van 'slapende' bedrijven?

Voor het verstrekken van de natuurvergunningen waarvoor LVVN het bevoegde gezag is, zijn in 2023 en 2024 geen vergunningen ingetrokken van 'slapende' bedrijven.

Het is mij niet bekend hoeveel natuurvergunningen van 'slapende' bedrijven er door andere bevoegde gezagen in deze periode zijn ingetrokken.

116 Hoeveel NVWA-controles hebben er in 2024 plaatsgevonden in de eendenhouderij, konijnenhouderij, kalkoenhouderij, geitenhouderij, varkenshouderij, et cetera?

Op het onderwerp dierenwelzijn hebben er 299 inspecties plaatsgevonden in de varkenshouderij. Vanuit het onderwerp levende dieren en diergezondheid, is er in 2024 op 12 varkensbedrijven een inspectie uitgevoerd. Daarnaast heeft er op 19 bedrijven met geiten een Q-koorts inspectie plaatsgevonden, en op 13 bedrijven met geiten een I&R inspectie. Ook zijn er voor het onderwerp dierenwelzijn

79 inspecties geweest in de geitenhouderij. Op het onderwerp dierenwelzijn heeft er één inspectie plaatsgevonden in de eendenhouderij en één in de kalkoenhouderij. Er zijn geen inspecties uitgevoerd op diergezondheid van pluimvee (eenden en kalkoenen). Op het onderwerp dierenwelzijn heeft er één inspectie plaatsgevonden in de konijnenhouderij.

117 Hoeveel eenden waren 'Dead On Arrival' (DOA) bij het eendenslachthuis in 2024?

Tot en met 31 augustus 2024 zijn er bijna 5.600 eenden dood aangevoerd op het slachthuis.

118 Hoeveel eendenvlees is er in 2024 geproduceerd in Nederland en welk deel van dit vlees is geëxporteerd?

De NVWA houdt geen informatie bij over de totale productie van eendenvlees in Nederland. Tot en met 31 augustus 2024 zijn veterinaire certificaten van de NVWA voor ongeveer 980.000 kilo eendenvlees afgegeven voor export naar derde landen. Voor verplaatsing van eendenvlees binnen de EU worden geen gegevens bijgehouden.

119 Hoeveel bedrijven in Nederland kweken op dit moment insecten, welke soorten zijn dat en welk deel van deze insecten is bestemd als veevoer en welk deel voor humane consumptie?

Dit wordt niet geregistreerd.

120 Hoeveel bedrijven houden in 2024 kalkoenen voor de productie van vlees?

Dit wordt niet geregistreerd in het Identificatie- en Registratiesysteem (I&R). Inrichtingen waar in gevangenschap levende vogels worden gehouden met als doel het verplaatsen van dieren of dierlijke producten, worden per 01-01-2025 geregistreerd.

121 Hoeveel kalkoenenslachterijen zijn er in Nederland? Welke bedwelmingsmethoden worden hier gebruikt?

Er is één kalkoenenslachthuis in Nederland, waarbij het elektrische waterbad de standaard bedwelmingsmethode is.

122 Welke diersoorten worden in Nederland nog wel eens onverdoofd geslacht in slachthuizen? Om welke dieraantallen gaat het?

Dat zijn runderen, schapen en geiten. Het aantal dieren dat in 2023 onbedwelmd is aangesneden is onder te verdelen in 1.594 runderen/kalveren en 39.050 schapen/geiten. Het aantal dieren dat in 2024 tot met 31 augustus onbedwelmd is aangesneden is onder te verdelen in 913 runderen/kalveren en 16.488 schapen/geiten.

123 Hoeveel konijnenslachterijen zijn er in Nederland? Welke bedwelmingsmethoden worden hier gebruikt?

In Nederland zijn geen konijnenslachterijen.

124 Worden kalkoenen in Nederland onbedwelmd geslacht? Zo ja, om hoeveel dieren gaat het?

Kalkoenen worden niet onbedwelmd geslacht in Nederland.

125 Worden konijnen in Nederland onbedwelmd geslacht? Zo ja, om hoeveel dieren gaat het?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 123.

126 Hoeveel NVWA-controles hebben er in 2024 plaatsgevonden in de kalkoenenhouderij?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 116.

127 Hoeveel kalkoenenvlees is er in 2023 geproduceerd in Nederland en welk deel van dit vlees is geëxporteerd?

De NVWA houdt geen informatie bij over de totale productie van kalkoenenvlees in Nederland. In 2023 zijn veterinaire certificaten voor ongeveer 2,5 miljoen kilo kalkoenenvlees afgegeven voor export naar derde landen. Dit kan ook om vlees gaan dat eerder vanuit derde landen geïmporteerd is in de EU. Over verplaatsing van kalkoenenvlees binnen de EU worden geen gegevens bijgehouden.

128 Hoeveel kalkoenen zijn in 2023 geslacht in Nederlandse slachthuizen?

In 2023 zijn bijna 1.750 kalkoenen geslacht in Nederlandse slachthuizen.

129 Hoeveel bedrijven houden in 2024 konijnen voor de productie van konijnenvlees?

Elk jaar leggen ondernemers in het kader van de Gecombineerde Opgave (GO) diergegevens en locatiegegevens vast. Dit gebeurt elk jaar op 1 april. Op 1 april 2024 werden er door 28 bedrijven 230.596 konijnen gehouden voor de productie van vlees.

130 Hoeveel konijnen werden er in de eerste helft van 2024 gefokt voor de productie van konijnenvlees?

Er wordt niet geregistreerd met betrekking tot aantallen van gehouden konijnen voor de productie van konijnenvlees.

Elk jaar leggen ondernemers in het kader van de Gecombineerde Opgave diergegevens en locatiegegevens vast.

Dit gebeurt elk jaar op 1 april. Op 1 april 2024 werden er door 28 bedrijven 230.596 konijnen gehouden voor de productie van vlees.

131 Hoeveel NVWA-controles hebben er in 2024 plaatsgevonden in de konijnenhouderij?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 116.

132 Hoeveel konijnen zijn in 2024 geslacht in Nederlandse slachthuizen?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 123.

133 Hoeveel kippen zijn er in de eerste helft van 2024 gestorven tijdens transport naar een Nederlands slachthuis?

Gegevens van overlijden tijdens transport worden niet specifiek bijgehouden. In 2024 zijn tot en met 31 augustus bijna 330.000 vleeskuikens, vleeskuikenouderdieren en leghennen dood aangevoerd op slachthuizen (dead on arrival). Hierbij kan geen onderscheid gemaakt worden in welke fase in het voorafgaande traject (vangen, laden, transport, wachttijd in de aanvoerhal) dieren doodgegaan zijn.

134 Hoeveel (kippen)kuikens zijn er in 2024 vanuit Nederland geëxporteerd, naar welke landen en welk deel van deze kuikens is geëxporteerd per vliegtuig?

Tot en met 31 augustus 2024 zijn ongeveer 48 miljoen kuikens vanuit Nederland naar andere EU-lidstaten verplaatst. Het merendeel naar Duitsland, Polen, België en Italië. Uitsluitend het vervoer naar Malta vindt per vliegtuig plaats (0,1%). Daarnaast zijn ongeveer 8,1 miljoen (kippen)kuikens geëxporteerd naar derde landen. De grootste

ontvangers zijn Ghana en Oeganda. Nagenoeg alle zendingen naar derde landen zijn per vliegtuig getransporteerd (99,2%).

135 Hoeveel kippen zijn er in 2024 geëxporteerd, naar welke landen en met welk doel?

Tot en met 31 augustus 2024 zijn ongeveer 18 miljoen kippen verplaatst naar andere EU-lidstaten, in het bijzonder naar België, Duitsland en Polen. 2/3 hiervan is voor de slacht verplaatst en 1/3 voor verder houden. Daarnaast heeft Nederland 171 levende kippen geëxporteerd naar landen buiten de EU. De grootste ontvangers zijn Aruba, Jordanië en Senegal.

136 Hoeveel kippen zijn er in 2024 geïmporteerd en vanuit welke landen?

Tot en met 31 augustus 2024 zijn ruim 187 miljoen kippen naar Nederland verplaatst vanuit andere EU-lidstaten, in het bijzonder uit Duitsland en België. Vanuit landen buiten de EU zijn eendagskuikens geïmporteerd. Dit betreft ongeveer 12.000 stuks uit Canada, ongeveer 8.000 stuks uit de Verenigde Staten en ongeveer 700.000 stuks uit het Verenigd Koninkrijk.

137 Hoeveel broedeieren van legkippen zijn er tot nu toe in 2024 geëxporteerd, naar welke landen?

Tot en met 31 augustus 2024 zijn ruim 435 miljoen broedeieren verplaatst naar andere EU-lidstaten, in het bijzonder naar Duitsland, België en Polen. Daarnaast zijn 285 miljoen broedeieren geëxporteerd naar landen buiten de EU. Irak, Saoedi-Arabië en Oekraïne zijn hierin de grootste ontvangers.

138 Hoeveel kippen leven in 2024 nog in kooien? Hoeveel daarvan zijn leggen, hoeveel daarvan vleeskuiken, hoeveel daarvan ouderdier bestemd voor de leg en hoeveel daarvan ouderdier bestemd voor vlees? Op hoeveel bedrijven leven deze dieren?

Dit wordt niet geregistreerd.

139 Hoeveel kwartels worden er in Nederland gehouden voor vlees?

RVO houdt in het I&R-systeem nog niet het bedrijfstype van de inrichting en het doel waarmee de dieren worden gehouden bij. Dit betreft implementatie van de Diergezondheidsverordening. Het is op dit moment nog niet mogelijk om de cijfers van deze hier uit te filteren. In de loop van 2025 wordt de Kamer geïnformeerd over de implementatie van de aanvullende registratieverplichtingen vanuit de Diergezondheidsverordening.

140 Hoeveel kwartelvlees is er in Nederland ingevoerd in 2023 en 2024?

In 2023 en 2024 is geen kwartelvlees ingevoerd.

141 Op hoeveel locaties wordt in Nederland antiserum voor slangengif gewonnen? Van welke dieren wordt daarvoor gebruik gemaakt? Om hoeveel dieren gaat het?

Deze gegevens zijn niet bekend bij het ministerie van LNVN. Er zijn geen vergunningen voor het winnen van antiserum aangevraagd bij de Centrale Commissie Dierproeven.

142 Kan de regering het proces van het winnen van antiserum voor slangengif omschrijven?

Gegevens hierover zijn niet bekend bij het ministerie van LNVN.

143 Worden er in Nederland antilichamen gewonnen uit lama's en aanverwanten soorten? Om hoeveel dieren gaat het? Om hoeveel bedrijven?

In Nederland worden antilichamen gewonnen uit lama's. Het gaat om één bedrijf dat in 2022 in totaal 6 dierproeven hiervoor heeft geregistreerd op basis van de meest actuele gegevens in de 'Zo Doende 2022'¹⁴.

144 Zijn er nog andere dieren waaruit antilichamen worden gewonnen? Zo ja, welke en om hoeveel dieren gaat het?

In Nederland wordt ook uit andere dieren antilichamen gewonnen. In 2022 zijn in totaal 76 dierproeven met schapen hiervoor geregistreerd op

¹⁴ <https://www.nvwa.nl/documenten/dier/dierenwelzijn/zo-doende/publicaties/zo-doende-2022-jaaroverzicht>

basis van de meest actuele gegevens in de 'Zo Doende 2022'.

145 In hoeveel slachthuizen in Nederland worden schapen geslacht? Heeft de regering hiervan een lijst?

Tot en met 31 augustus 2024 zijn op 84 slachthuizen schapen geslacht. Welke diersoorten de slachthuizen onder de actieve erkenning slachten valt onder gedetailleerde informatie over bedrijven. De NVWA weegt het vrijgeven van dergelijke informatie zorgvuldig af aan de hand van de uitgangspunten van de openbaarmaking slachthuizen. De door de Kamer gevraagde informatie is momenteel geen informatie die openbaar beschikbaar is.

146 In hoeveel slachthuizen in Nederland worden geiten geslacht? Heeft de regering hiervan een lijst?

Tot en met 31 augustus 2024 zijn op 53 slachthuizen geiten geslacht. Welke diersoorten de slachthuizen onder de actieve erkenning slachten valt onder gedetailleerde informatie over bedrijven. De NVWA weegt het vrijgeven van dergelijke informatie zorgvuldig af aan de hand van de uitgangspunten van de openbaarmaking slachthuizen. De door de kamer gevraagde informatie is momenteel geen informatie die openbaar beschikbaar is.

147 In hoeveel slachthuizen in Nederland worden paarden geslacht? Heeft de regering hiervan een lijst?

Er zijn tot en met 31 augustus 2024 zijn op 14 slachthuizen eenhoevigen (paarden en ezels) geslacht.

148 Hoeveel dieren, uitgesplitst naar diersoort, zijn in 2023 en 2024 gestorven aan blauwtong?

In 2023 is op basis van data-analyse op I&R-gegevens gebleken dat er gedurende de BTV-3 uitbraakperiode ruim 55000 schapen, ruim 8000 runderen en ruim 3000 geiten meer zijn gestorven ten opzichte van dezelfde periode in de voorgaande jaren. Hierbij dient te worden aangemerkt dat de aanwezigheid van blauwtongvirus niet in ieder gestorven dier is onderzocht. Voor 2024 zijn de data

voor sterfte door blauwtong nog niet beschikbaar omdat de analyse nog loopt.

149 Hoeveel ruimingen vanwege dierziekten, uitgesplitst naar diersoort en reden daarvoor, hebben er in 2023 en 2024 plaatsgevonden?

In 2023 zijn er wegens besmetting van Vogelgriep (Aviaire Influenza) 195.501 dieren geruimd, wegens besmetting van pluimveeziekte Mycoplasma Gallisepticum 34.050 dieren geruimd en wegens BSE (Gekke Koeienziekte) 8 dieren. Vanuit voedselveiligheid zijn in 2023 13.809 vermeerderingsdieren geruimd wegens Salmonella Enteritidis vanuit de monitoring op het primaire bedrijf. In 2024 zijn tot nu toe geen dieren geruimd wegens dierziekten.

150 Hoeveel schapen zijn er tot nu toe in 2024 geslacht?

Tot en met 31 augustus 2024 zijn ruim 357.000 schapen geslacht (zie ook antwoord op vraag 95).

151 Hoeveel varkens kwamen om bij de stalbrand in Beltrum?

Voor de monitoring van stalbranden in Nederland wordt uitgegaan van de Risicomonitor Stalbranden van het Verbond van Verzekeraars¹⁵. Dit betreft een generiek overzicht van de stalbranden in Nederland gebaseerd op data vanuit verschillende instanties. Er bestaat momenteel geen centrale registratie van stalbranden op plaatsnaam. Gezien de korte reactietermijn is het niet mogelijk om deze specifieke informatie per incident terug te halen.

De Risicomonitor bevat onder andere informatie over het aantal stalbranden in Nederland en het aantal slachtoffers. Onderstaande tabel geeft het aantal stalbranden weer en het aantal daarbij omgekomen dieren (uitgesplitst per diersoort) in de jaren 2020-2023. De data voor het jaar 2024 wordt begin 2025 gepubliceerd.

Jaar	Branden	Varkens	Pluimvee	Geiten	Runderen	Paarden	Schapen	Totaal aantal dieren
2020	54	1.780	106.900	1	61	10	42	108.794

¹⁵ <https://bipublic.verzekeraars.nl/Home/ShowReport/6a1c3f7b-abe8-47e7-bb05-4a966e9c9ebd>

2021	35	6.404	0	253	258	0	0	6.915
2022	41	0	128.000	880	328	17	70	129.295
2023	43	12.752	24.000	330	175	8	40	37.305
Totaal	316	20.936	258.900	1464	822	35	152	282.309

152 Hoeveel varkens kwamen om bij de stalbrand in Boekel?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 151.

153 Hoeveel varkens kwamen om bij de stalbrand in Landhorst?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 151.

154 Hoeveel varkens kwamen om bij de stalbrand in Mussel?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 151.

155 Hoeveel dieren, die vallen onder de uitzondering door artikel 2.10, lid 4 van de Wet dieren, zijn in 2023 en 2024, uitgesplitst naar jaar en diersoort, onverdoofd geslacht?

Het aantal dieren dat in 2023 onbedwelmd is aangesneden is onder te verdelen in 1.594 runderen/kalveren, 37.814 schapen en 1.236 geiten. Het aantal dieren dat in 2024 tot met 31 augustus onbedwelmd is aangesneden is onder te verdelen in 913 runderen/kalveren, 15.993 schapen en 495 geiten.

156 Hoeveel slachthuizen slachten in Nederland voor een halal- of kosherkeurmerk? Hoeveel van deze slachthuizen slachten een deel regulier en een deel voor een dergelijk keurmerk? Hoeveel van deze slachthuizen slachten volledig voor een dergelijk keurmerk?

Deze gegevens worden niet bijgehouden.

157 Hoeveel dieren zijn in 2023 en 2024 volgens israëlitische ritus in Nederland geslacht, uitgesplitst

naar diersoort? Welk deel van deze dieren werd onverdoofd geslacht?

Deze gegevens worden niet bijgehouden.

158 Hoeveel dieren zijn in 2023 en 2024 volgens islamitische ritus in Nederland geslacht, uitgesplitst naar diersoort? Welk deel van deze dieren werd onverdoofd geslacht?

Deze gegevens worden niet bijgehouden.

159 Hoeveel van de slachthuizen die de waterbadmethode gebruiken slachten voor een halal- of kosherkeurmerk?

Halal-of koshercertificatie betreft uitsluitend private (aanvullende) eisen. Toezicht op de naleving van deze private eisen is geen overheidsaangelegenheid, mits ze niet strijdig zijn met de geldende wet- en regelgeving. Deze gegevens worden dan ook niet bijgehouden.

160 Hoeveel van de slachthuizen die de waterbadmethode gebruiken slachten niet voor een halal- of kosherkeurmerk?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 159.

161 Kan de regering een overzicht geven van alle in Nederland toegestane bedwelmingsmethoden voorafgaand aan de slacht van dieren in de veehouderij? Kan de regering aangeven welke van deze methoden reversibel en welke niet reversibel zijn?

De Europese Unie toegestane bedwelmingsmethoden staan vermeld in bijlage I van Verordening (EG) nr. 1099/2009. Deze bedwelmingsmethoden zijn toegestaan in Nederland. Een aantal methoden is aangemerkt als eenvoudige bedwelming. Deze hebben niet de onmiddellijke dood tot gevolg. Na eenvoudige bedwelming moet zo spoedig mogelijk een methode toepast worden die de dood garandeert, zoals verbloeden, pithing, elektrocutie of langdurige blootstelling aan zuurstoftekort.

Toegestane bedwelingsmethoden in slachthuizen zijn:

Mechanische methoden: penetrerend penschiettoestel (eenvoudige bedwelming), niet-penetrerend penschiettoestel (eenvoudige bedwelming), vuurwapen met vrij projectiel, breken van de nek, percuterende slag op de kop.

Electrische methoden: elektrische bedwelming - uitsluitend kop (eenvoudige bedwelming), elektrische bedwelming - kop tot lichaam (eenvoudige bedwelming bij de slacht), elektrisch waterbad (eenvoudige bedwelming, behalve wanneer de frequentie 50 Hz of minder is).

Methoden met atmosfeer beheersing: CO₂ in hoge concentratie (eenvoudige bedwelming bij de slacht van varkens), CO₂ in twee fasen, CO₂ vermengd met inerte gassen (eenvoudige bedwelming voor varkens indien de duur van de blootstelling aan minstens 30 % koolstofdioxide minder dan 7 minuten bedraagt en eenvoudige bedwelming voor pluimvee indien de totale duur van de blootstelling aan minstens 30% koolstofdioxide minder dan 3 minuten bedraagt), inerte gassen (eenvoudige bedwelming bij de slacht van varkens en eenvoudige bedwelming voor pluimvee indien de duur van de blootstelling aan zuurstoftekort minder dan 3 minuten bedraagt), bedwelming door luchtdrukverlaging.

162 Hoeveel Nederlandse slachthuizen maken gebruik van een niet-penetrerend penschiettoestel?

Deze gegevens worden niet bijgehouden.

163 Hoeveel dieren zijn het afgelopen jaar met een niet-penetrerend penschiettoestel bedwelmd voorafgaand aan de slacht, uitgesplitst naar diersoort?

Deze gegevens worden niet bijgehouden.

164 Hoeveel runderen zijn het afgelopen jaar geslacht met heads-only elektrische bedwelming? In hoeveel slachthuizen wordt deze bedwelingsmethode gebruikt?

Deze gegevens worden niet bijgehouden.

165 Heeft Nederland ooit gebruik gemaakt van artikel 26, derde lid, van de Slachtverordening? Zo ja, wat was in die gevallen de reden om van dat artikel gebruik te maken?

Het was niet mogelijk binnen de beantwoordingstermijn van deze begrotingsvragen de gevraagde informatie te achterhalen. Dit vergt onder andere afstemming met de Europese Commissie. Ik zal de Kamer deze informatie zo spoedig mogelijk doen toekomen.

166 Hebben andere Europese lidstaten ooit gebruik gemaakt van artikel 26, derde lid van de Slachtverordening? Zo ja, welke lidstaten waren dat en wat was in die gevallen de reden om van dat artikel gebruik te maken?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 165.

167 Hoeveel verzoeken aan de hand van artikel 26, derde lid van de Slachtverordening heeft de Europese Commissie afgewezen sinds de inwerkingtreding van deze verordening? Om welke verzoeken ging dit?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 165.

168 Hoeveel verzoeken aan de hand van artikel 26, derde lid van de Slachtverordening heeft de Europese Commissie geaccordeerd sinds de inwerkingtreding van deze verordening? Om welke verzoeken ging dit?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 165.

169 In welke lidstaten wordt gebruik gemaakt van het niet-penetrerend penschiettoestel voor de bedwelmig van runderen, uitgesplitst naar kalf, vaars, pink en koe?

Het gebruik van een niet-penetrerend penschiettoestel is een toegestane methode volgens de Europese Verordening nr. 1099/2009 van de Raad, 24 september 2009, inzake de bescherming van dieren bij het doden. Welke methoden andere lidstaten gebruiken, is mij niet bekend. Deze

gegevens worden niet centraal geregistreerd. Een dergelijk overzicht kan ik uw Kamer niet geven.

170 Kan de regering aangeven hoeveel slachthuizen in de afgelopen twee jaar hun slachtsnelheid hebben verhoogd?

In de afgelopen twee jaar zijn er geen slachthuizen geweest die hun slachtsnelheid hebben verhoogd.

171 Kan de regering aangeven hoeveel slachthuizen in de afgelopen twee jaar hun slachtsnelheid hebben verlaagd?

De NVWA houdt hier geen registratie over bij. Slachthuizen zijn vrij om de slachtsnelheid te variëren en aan te passen aan het slachtproces, waarbij de maximaal toegestane slachtsnelheid als bovengrens geldt.

172 Kan de regering aangeven hoe vaak, in de afgelopen drie jaar, de NVWA heeft opgelegd dat een slachthuis de slachtsnelheid moet verlagen?

Wanneer een slachthuis het slachtproces niet op orde heeft en risico's worden geconstateerd door de aanwezige toezichthouder, worden direct maatregelen opgelegd door de NVWA om de situatie te herstellen. Het tijdelijk verlagen van de slachtsnelheid is één van de interventies die de NVWA inzet, indien het slachthuis het slachtproces niet op orde heeft. Dit is onderdeel van het dagelijks toezicht. De NVWA heeft geen cijfers over hoe vaak dit tijdens het toezicht voorkomt. Daarnaast heeft de NVWA in de afgelopen 3 jaar één keer een structurele verlaging van de slachtsnelheid bij een slachthuis opgelegd.

173 Wat is de stand van zaken omtrent het aangekondigde wetsvoorstel voor een verbod op de slacht van hoogzwangere dieren?

Volgens de Europese transportverordening (Verordening (EU) Nr. 1/2005) is het niet toegestaan om drachtige dieren te vervoeren als de draagtijd reeds voor 90% of meer is gevorderd. Het ontwerpbesluit tot wijziging van het Besluit houders van dieren, voorziet in een aanvullend verbod op het verhandelen van drachtige runderen en varkens die

verder dan 2/3 dracht zijn, met bestemming slachthuis.

Op dit moment beraad ik mij op verdere stappen in dit proces.

174 Wat is de laatste stand van zaken omtrent het convenant onverdoofde slacht?

In juni 2012 is het Convenant 'onbedwelmd slachten volgens religieuze riten' getekend en van kracht geworden en in juli 2017 aangevuld met aanvullende afspraken in het Addendum bij het Convenant. De normen op het gebied van de rituele onbedwelmd slacht uit het Convenant zijn op 1 januari 2018 verankerd in het Besluit houders van dieren, zodat ze algemeen gelden en er op gehandhaafd kan worden. Deloitte Consulting B.V. concludeerde in haar evaluatie in 2021 dat het Convenant doelmatig en doeltreffend is en goed functioneert in de praktijk en deed tevens enkele technische aanbevelingen over de uitvoering en inrichting van het Convenant. Hierover bent u destijds geïnformeerd (Kamerstuk 28 286, nr. 1232). Deze zijn opgepakt en daarnaast is er regelmatig overleg met de Convenantpartijen om te borgen dat het Convenant goed blijft functioneren in de praktijk.

175 Hoeveel eendagshaantjes zijn er vergast in 2023?

Het laatste cijfer dat mij bekend is komt uit het rapport¹⁶ 'Scenario's voor het vraagstuk 'het doden van eendagshaantjes van legrassen' en dateert uit 2018. In dat jaar ging het om 44 miljoen eendagshaantjes. De sector werkt aan het verminderen van het aantal eendagshaantjes en zal dit najaar een zogenaamde roadmap uitbrengen over de aanpak daarvan. Onderdeel van deze aanpak is monitoring zodat de komende jaren een actuele stand kan worden gemeld.

176 Hoeveel eendagshaantjes zijn er tot nu vergast in 2024?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 175.

¹⁶ Wageningen Livestock Research 2022, rapport No.1381

177 Hoeveel bedrijven werken op dit moment met geslachtsbepaling in het ei?

Dit wordt niet geregistreerd.

178 Hoeveel mannelijke kuikens zijn in 2023 in ovo uitgeselecteerd in Nederland?

Dit wordt niet geregistreerd.

179 Hoeveel leghennen zijn er geëxporteerd naar Duitsland in 2023, 2022, 2021 en 2020?

In het registratiesysteem wordt niet specifiek vastgelegd het soort oudere kip dat wordt verplaatst.

Naar Duitsland zijn de volgende aantallen oudere kippen verplaatst:

- 2020: ruim 14 miljoen
- 2021: ruim 14 miljoen
- 2022: ruim 11 miljoen
- 2023: ruim 9 miljoen

180 Hoeveel melkkoeien zijn in 2023 vanuit andere landen naar Nederland gebracht voor de slacht?

In het registratiesysteem wordt geen specifiek overzicht gegeven van het aantal melkkoeien. In 2023 zijn er ruim 120.000 runderen verplaatst naar Nederland voor de slacht.

181 Hoeveel Nederlandse melkkoeien zijn er in 2023 geëxporteerd of op transport gegaan naar een slachthuis in het buitenland?

In het registratiesysteem wordt geen specifiek overzicht gegeven van het aantal melkkoeien. In 2023 zijn ruim 154.000 runderen naar EU-lidstaten verplaatst voor de slacht.

182 Hoeveel Nederlandse melkkoeien zijn er in 2023, 2022 en 2021 geslacht in België?

In het registratiesysteem wordt geen specifiek overzicht gegeven van het aantal melkkoeien. De volgende aantallen runderen zijn naar België verplaatst voor de slacht:

- 2021: ruim 121.000
- 2022: ruim 158.000
- 2023: ruim 139.000

183 Hoeveel Nederlandse melkkoeien zijn er in 2023, 2022 en 2021 geslacht in Polen?

In het registratiesysteem wordt geen specifiek overzicht gegeven van het aantal melkkoeien. De volgende aantallen runderen zijn naar Polen verplaatst voor de slacht:

- 2021: ongeveer 180
- 2022: geen
- 2023: geen

184 Hoeveel Nederlandse melkkoeien zijn er in 2023, 2022 en 2021 geslacht in Kroatië?

In het registratiesysteem wordt geen specifiek overzicht gegeven van het aantal melkkoeien.

De volgende aantallen runderen zijn naar Kroatië verplaatst voor de slacht:

- 2021: geen
- 2022: ongeveer 560
- 2023: ongeveer 1.600

185 Hoeveel controles heeft de NVWA in 2024 tot nu toe uitgevoerd in de melkveehouderij, waarbij is gekeken naar (bescherming tegen) hitteleed?

De NVWA heeft in 2024 zes controles bij melkveehouderijen uitgevoerd waarbij is gekeken naar bescherming tegen hitteleed.

186 Hoe vaak heeft de NVWA in 2024 tot nu toe ingegrepen bij hitteleed in de melkveehouderij en voor welke interventies is hierbij gekozen?

De NVWA heeft in 2024 drie keer ingegrepen bij hitteleed in de melkveehouderij. Dit heeft geleid tot twee mededelingen ter plaatse en één officiële waarschuwing.

187 Hoeveel zeugen zijn er geëxporteerd in 2023, indien mogelijk onderverdeeld naar fokzeugen en slachtzeugen?

In 2023 zijn er ongeveer 5,9 miljoen varkens verplaatst naar andere EU Lidstaten voor de fok en ongeveer 1,3 miljoen varkens voor de slacht. In 2023

heeft Nederland ongeveer 5.750 levende varkens geëxporteerd naar landen buiten de EU, voornamelijk naar Albanië en Bosnië en Herzegovina met de fokkerij en / of gebruik als doel. De NVWA kan geen onderscheid maken naar zeugen dan beren, dan wel fok en/of slachtzeugen.

188 Hoeveel zeugen zijn er in 2023 op transport gegaan naar een slachthuis in het buitenland, onderverdeeld naar land?

In het registratie wordt geen onderscheid gemaakt in geslacht en doordat leeftijd niet altijd is ingevuld in het Traces-systeem kan deze vraag alleen algemeen worden beantwoord.

In 2023 zijn er ongeveer 1,3 miljoen varkens verplaatst naar een slachthuis in een andere EU-lidstaat, met name naar naar Duitsland, Kroatië en Spanje.

189 Hoeveel varkens zijn in 2023 dood aangekomen bij een slachthuis in Nederland?

In 2023 zijn ruim 4.200 varkens dood aangevoerd bij een slachthuis in Nederland.

190 Welke zorg krijgen vleeskuikens in de Nederlandse vleeskuikensector in stallen waar kuikens last hebben van pijnlijke voetzoollaesies?

Voetzoollaesies worden vaak veroorzaakt door een slechte kwaliteit van het strooisel en zijn een belangrijke indicator voor het welzijn van de vleeskuikens. De inzet is veelal preventief. Zo monitoren vleeskuikenhouders de strooiselkwaliteit en de voetzoollaesies in de stal. Dit kan bijvoorbeeld met behulp van de brochure van Wageningen UR Livestock Research^[1]. In deze brochure zijn ook handvatten opgenomen om de situatie te verbeteren. Voor vleeskuikens die gehouden worden in de hoogste bezettingsgraad (39-42 kg/m²) geldt een verplichte controle op het slachthuis van de voetzoollaesies. Wanneer de gemiddelde voetzoollaesiescore over een jaar te hoog is moet de houder een verbeterplan opstellen met maatregelen die worden doorgevoerd. De NVWA ziet hier op toe. Wanneer sprake is van een overschrijding van de vastgestelde norm voor voetzoollaesiescore dient de

^[1] <https://edepot.wur.nl/211418>

bezettingsgraad verlaagd worden. Dit alles is vastgelegd in artikel 7b.6 Regeling houders van dieren.

191 Wordt bij de in de NVWA-inspectieresultaten dierenwelzijn vleeskuikens 2023 genoemde inspecties in pluimveeslachterijen voetzoolscore 1 zoals genoemd in artikel 7b.5 Regeling houders van dieren ook als ontsteking geteld, of telt het pas bij voetzoolscore 2, of wordt een andere definitie van ontsteking gehanteerd?

Bij de beoordeling van ernstige afwijkingen aan de slachtlijn worden voor wat betreft voetzoollaesies alleen dieren met ernstige voetzoollaesies meegeteld. Dit zijn voetzoollaesies die overeenkomen met klasse 2 zoals gesteld in Artikel 7b.5 lid 2 van de Regeling houders van dieren. Milde voetzoollaesies overeenkomend met klasse 1 worden in de beoordeling niet meegenomen.

192 Voor welke diergroepen pluimvee zoals legkippen, kalkoenen, eenden, ouderdieren van vleeskippen en ouderdieren van legkippen, is in de praktijk sinds de inwerkingtreding van de uitbreiding administratieve handhaving bij welzijnsafwijkingen pluimvee sinds 1 januari 2023 gecontroleerd op welzijnsafwijkingen in de vorm van voetzoollaesies, hakdermatitis en borstblaren?

De nieuwe administratieve handhaving is van toepassing op alle pluimvee diergroepen. In praktijk zien we vooral afwijkingen bij de pluimvee diergroep vleeskuikens.

193 Hoeveel koppels pluimvee zijn sinds 1 januari 2023 per diercategorie kwantitatief gecontroleerd en hoe vaak zijn afwijkingen gevonden die tot het sturen van een informerende brief leidde? Kan de regering een dergelijke informerende brief in geanonimiseerde vorm aan de Kamer doen toekomen?

Een koppel wordt bij binnenkomst van het slachthuis gescreend, bij een vermoeden van welzijnsafwijkingen wordt dit koppel geïnspecteerd door de toezichhoudend dierenarts. Van alle binnengebrachte koppels vleeskuikens in het slachthuis zijn 313 koppels na screening verder geïnspecteerd naar aanleiding van een vermoeden

van welzijnsafwijkingen. Er zijn naar aanleiding van deze inspecties 227 informerende brieven gestuurd. De geanonimiseerde vorm van de informerende brief is bijgevoegd.

194 Indien één van diergroepen pluimvee niet op basis van de uitbreiding administratieve handhaving wordt gecontroleerd, wordt dan voor deze diergroep op een andere wijze gecontroleerd op welzijnsafwijkingen in de vorm van voetzoollaesies, hakdermatitis en borstblaren? Zo ja, welke diergroepen betreft het, hoe wordt dit gecontroleerd en hoe vaak?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 192.

195 Hoeveel herhalingen van gevonden afwijkingen zijn sinds 1 januari 2023 per pluimvee-diercategorie geconstateerd, ten minste 12 weken na de eerste afwijking?

Het aantal herhalingen ten minste 12 weken na de eerste gevonden afwijkingen is 82. Voor deze herhalingen worden boeterapporten gestuurd naar de houders.

196 Worden, naast het door de regering genoemde artikel 1.8 onder 3 uit het Besluit houders van dieren over ongeschikte bodembedekking bij deze bovengenoemde controles op welzijnsafwijkingen (voetzoollaesies, hakdermatitis en borstblaren), ook nog overtredingen van andere wetsartikelen ten laste gelegd aan veehouders? Zo ja, in welke situaties en welke wetsartikelen betreft het?

Op basis van artikel 2.53 van het Besluit houders van dieren wordt er al enkele jaren gehandhaafd op welzijnsafwijkingen die ontstaan zijn in de stal. Dit artikel is enkel van toepassing op regulier gehouden vleeskuikens vallend onder Paragraaf 6.1.2 van het Besluit houders van dieren.

197 Heeft de NVWA een beeld van hoe vaak pijnlijke voetzoolontstekingen voorkomen bij ouderdieren van vleeskuikens, kalkoenen en legkippen in Nederland? Zo ja, waarop is dat beeld gebaseerd en wat is het percentage dieren per diergroep dat hieraan lijdt?

Nee, daar heeft de NVWA geen beeld van. Het scoren van voetzoollaesies is bij deze diergroepen niet verplicht. Ook vanuit de waarnemingen door onze eigen dierenartsen kunnen we hier geen sectorbeeld van vormen.

198 Worden van de in Nederland vetgemeste kalkoenen die in België worden geslacht, de bevindingen voor wat betreft de voetzoolscore, in het kader van artikel 15 van het Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van de minimumvoorschriften voor de bescherming van kalkoenen, doorgegeven aan de NVWA? Zo ja, gebeurt dat bij alle bevindingen of alleen bij een hoge voetzoolscore? Indien dit wordt doorgegeven, hoe vaak heeft de NVWA naar aanleiding hiervan aanleiding gezien maatregelen te treffen tegen de betreffende kalkoenhouder en in welke situaties wordt deze noodzaak gezien?

De Officiële Dierenarts aan de slachtlijn in België kan bij het tegenkomen van opmerkelijk veel voetzoolontstekingen een melding laten doorzetten naar de NVWA via Dierenwelzijn Vlaanderen. De NVWA heeft vanuit België geen meldingen wat betreft bevindingen van voetzoollaesie scores van kalkoenen afkomstig uit Nederland gekregen.

199 Op basis van welke wetsartikelen worden maatregelen met betrekking tot de voetzoolscore van vetgemeste kalkoenen genomen?

Er is voor kalkoenen geen voetzoolscore in de regelgeving opgenomen. Aangezien er in Nederland geen slachthuizen zijn die kalkoenen slachten, kan er ook op basis van Artikel 1.8 van het Besluit houders van dieren geen maatregelen worden opgelegd van bevindingen aan de slachtlijn.

200 Hoeveel inspecties op het gebied van dierenwelzijn zijn er in totaal uitgevoerd bij primaire bedrijven met kalveren type melkvee in 2021, 2022, 2023, 2024?

In de tabel hieronder is per jaar weergegeven hoeveel (her)inspecties zijn uitgevoerd bij kalveren op melkveebedrijven.

Jaar	Aantal (her)inspecties
2021	110
2022	153

2023	338
2024 (tm 31 augustus)	234

201 Bij hoeveel procent van de inspecties op het gebied van dierenwelzijn bij primaire bedrijven met kalveren type melkvee zijn de inspecties niet akkoord bevonden in 2021, 2022, 2023 en 2024 vanwege een hoge kalversterfte?

Een hoge kalversterfte kan wijzen op onvoldoende zorg voor kalveren, maar is op zichzelf geen overtreding van de Wet dieren. Daarom is niet uit de systemen te achterhalen bij welk deel van de niet akkoord bevonden inspecties hoge kalversterfte een rol speelde.

202 Wat is het aantal en aandeel mondelinge mededelingen, officiële waarschuwingen, rapporten van bevindingen, boetes en/of processen-verbaal die zijn opgelegd aan de bedrijven die in overtreding waren?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 201.

203 Hoe hoog moet het percentage kalversterfte zijn voordat bedrijven onder verscherpt toezicht worden gezet of worden aangemerkt als risicobedrijf?

Hoge kalversterfte is op zichzelf geen criterium om een bedrijf onder verscherpt toezicht te plaatsen.

204 Hoeveel bedrijven staan er onder verscherpt toezicht of zijn aangemerkt als risicobedrijf in 2021, 2022, 2023 en 2024 vanwege een hoge kalversterfte?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 203.

205 Bij hoeveel bedrijven die onder verscherpt toezicht stonden of zijn aangemerkt als risicobedrijf in 2021, 2022, 2023 en 2024 vanwege een hoge kalversterfte is een (her)inspectie uitgevoerd?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 203.

206 Bij hoeveel van de (her)inspecties bij risicobedrijven en bedrijven die onder verscherpt toezicht staan vanwege een hoog percentage kalversterfte zijn de inspecties niet akkoord bevonden in 2021, 2022, 2023 en 2024?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 203.

207 Hoe hoog is de naleving van wet- en regelgeving bij (her)inspecties procentueel gezien op risicobedrijven en bedrijven onder verscherpt toezicht met betrekking tot kalversterfte in 2022, 2023 en 2024?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 201.

208 Wat is het aantal en aandeel mondelinge mededelingen, een officiële waarschuwingen, rapporten van bevindingen, boetes en/of processen-verbaal die zijn opgelegd aan de bedrijven die in overtreding waren?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 201.

209 Welke oorzaken van kalversterfte zijn gemeld in de jaren 2021, 2022, 2023 en 2024? Welk percentage van de sterfgevallen was toe te schrijven aan deze oorzaken?

Oorzaken van kalversterfte worden niet aan de NVWA gemeld.

210 Hoeveel bedrijven hebben in de periode van 2020 tot heden gemiddeld meer dan 20 procent kalversterfte? Bij hoeveel van deze bedrijven heeft de NVWA een inspectie uitgevoerd? Bij hoeveel procent van deze bedrijven constateerde de NVWA een overtreding?

Een kalf is een rund van ten hoogste zes maanden (art. 2.29 begripsbepalingen Besluit houders van dieren). De NVWA heeft geen inzicht in de kalversterfte bij bedrijven over deze periode van 6 maanden. De NVWA heeft derhalve geen overzicht van de genoemde bedrijven en hoeveel inspecties hierbij zijn uitgevoerd.

211 Wat is het aantal en aandeel mondelinge mededelingen, officiële waarschuwingen, rapporten

van bevindingen, boetes en/of processen-verbaal die zijn opgelegd aan de bedrijven die in overtreding waren vanwege de te hoge kalversterfte?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 210.

212 Hoeveel noodslachtingen/euthanasie van melkkoeien vonden er plaats op melkveebedrijven (inclusief mobiele slacht) in 2023 en 2024?

De NVWA heeft geen gegevens beschikbaar over de aantallen noodslachtingen op diertype of per bedrijfstype. In 2023 heeft de NVWA ongeveer 11.700 noodslachtingen van runderen ouder dan 1 jaar beoordeeld, in 2024 zijn dat er tot en met 31 augustus 2024 ongeveer 6.500 geweest. In 2023 en 2024 zijn er geen dieren geslacht middels de Mobiele Dodingsunit (MDU). De NVWA heeft geen gegevens beschikbaar over de aantallen geëuthanaseerde melkkoeien of runderen op melkveebedrijven. Natuurlijke dood op het bedrijf en euthanasie op het bedrijf worden in de systematiek van I&R rond onder dezelfde code genoteerd.

213 Welke gemiddelde leeftijd behaalden melkkoeien in Nederland voordat zij werden afgevoerd naar de slacht in 2023 en hoe verhoudt dat zich tot eerdere jaren?

Dit wordt niet geregistreerd.

214 Wat was in 2023 de biggensterfte en hoe is deze sterfte gedefinieerd (bijvoorbeeld middels de definitie van het aantal biggen dat binnen vier weken overlijdt, exclusief de doodgeboren biggen)?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 215.

215 Hoeveel varkens zijn er in 2023 vroegtijdig gestorven, onderverdeeld naar doodgeboren biggen, biggetjes bij de zeug, gespeende biggen, vleesvarkens, kraamzeugen, overige zeugen, en fokberen?

Varkens worden niet individueel geïdentificeerd en geregistreerd. Dit betekent dat er geen geboorten of leeftijden van varkens worden vastgelegd.

Bovenstaande vragen zijn dus niet te beantwoorden. Wel wordt de afvoer van dode varkens per diercategorie geregistreerd.

Op basis van de RVO-rapportage Dierregistraties over 2023 kan ik uw Kamer informeren dat voor 2023 de sterfte is gemeld van 3.692.254 biggen (Biggen en biggen bij de zeug worden niet afzonderlijk geregistreerd), fokberen 193, vleesvarkens 358.595, zeugen en fokgelten 61.885 en slachtzeugen 10.224 in het I&R-systeem

216 Hoeveel hoogdrachtige dieren zijn de afgelopen drie jaar, uitgesplitst naar jaar en diersoort, aangevoerd bij slachthuizen?

In de Transportverordening staat dat drachtige dieren niet vervoerd mogen worden als de draagtijd voor 90% of meer gevorderd is. Tijdens inspecties controleert de NVWA of er hoogdrachtige dieren worden vervoerd. Zodra de toezichthouder een vermoedelijk hoogdrachtig dier op een slachthuis aantreft, schrijft deze een rapport van bevindingen. De NVWA heeft in 2021, 2022 en 2023 in slachthuizen respectievelijk 206, 175 en 114 bevindingen gedaan van dieren die vermoedelijk hoogdrachtig waren (>90% dracht). Dit betreft vrijwel uitsluitend runderen.

217 Hoeveel hoogdrachtige dieren zijn de afgelopen drie jaar, uitgesplitst naar jaar en diersoort, geslacht?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 216.

218 Welke partijen worden op dit moment betrokken bij het convenant dierwaardige veehouderij?

In het convenanttraject dierwaardige veehouderij zijn op dit moment betrokken: Land- en Tuinbouworganisatie (LTO) Nederland, Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK), Producenten Organisatie Varkenshouderij (POV), ZuivelNL, Stichting Brancheorganisatie Kalversector (SBK), Avined (met uitzondering van de Nederlandse Vakbond Pluimveehouders), Dierenbescherming, Caring Farmers, Centrale Organisatie voor de Vleessector (COV), Centraal Bureau Levensmiddelenhandel (CBL), de Federatie Nederlandse Levensmiddelen Industrie (FNLI) en

het Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur (LVVN).

219 Hoeveel dieren zijn er onbedwelmd geslacht tijdens het offerfeest in 2024, uitgesplitst per diersoort?

In 2024 zijn tijdens het Offerfeest in totaal 10.069 dieren onbedwelmd geslacht (398 runderen en 9.671 schapen/geiten).

220 Hoeveel dieren zijn er geslacht met voorafgaande bedwelming tijdens het offerfeest in 2024?

In 2024 zijn tijdens het Offerfeest in totaal 18.264 dieren met voorafgaande bedwelming geslacht (1.311 runderen en 16.953 schapen/geiten).

221 Kan de regering het aantal onbedwelmd aangesneden dieren tijdens het offerfeest in 2024 per diersoort uitsplitsen naar het aantal dieren dat direct na het aansnijden een bedwelming kreeg, het aantal dieren dat kort voor het verstrijken van de 40 seconden een bedwelming kreeg, het aantal dieren dat geen bedwelming kreeg omdat ze binnen 40 seconden na het aansnijden het bewustzijn hadden verloren en het aantal dieren dat werd nabeledwelmd op aanwijzing van de NVWA?

In onderstaande tabel worden de gevraagde cijfers, uitgesplitst per diersoort, weergegeven.

Diersoort	Totaal geslacht	Totaal bedwelmd	Totaal onbedwelmd	Direct nabeledwelmd na aansnijden	Nabeledwelmd vlak voor verstrijken 40 seconden	Nabeledwelmd op aanwijzing NVWA	Niet nabeledwelmd
Rund Schaap Geit	1.709 26.624	1.311 16.953	398 9.671	233 5.559	133 0	1 0	31 4.112
Totaal	28.333	18.264	10.069	5.792	133	1	4.143

222 Welk percentage van de varkens wordt gehouden in gangbare houderijsystemen, in een houderijsysteem met één ster van het Beter Leven-keurmerk van de Dierenbescherming, in een houderijsysteem met twee sterren, met drie sterren en biologisch en om hoeveel varkens gaat dit?

Voor een antwoord op het aantal dieren gehouden in biologische houderijsystemen, baseer ik mij op data van de website De Staat van Landbouw, Natuur en Voedsel¹⁷. De gegevens zijn afkomstig uit de Landbouwtelling van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De Landbouwtelling gebruikt de zogeheten Gecombineerde Opgave (GO) die boeren jaarlijks invullen. Als het gaat om het aantal dieren dan geven zij het aantal dieren op dat zij op 1 april van dat jaar houden. Het betreft de diercategorieën fokzeugen, vleesvarkens, melkkoeien, vleeskalveren, vleeskuikens, leghennen en melkgeiten. Voor de categorieën vleeskoeien, schapen, konijnen en kalkoenen zijn geen gegevens beschikbaar. Ik baseer me in mijn antwoord op de gegevens over het jaar 2023, waarbij dient te worden opgemerkt dat dit op basis van voorlopige cijfers is. Het percentage dieren in biologische houderijsystemen is bepaald door het aantal dieren in dat specifieke houderijsysteem te delen op het totaal aantal dieren in dat jaar.

Diercategor ie	Aantal dieren in een biologisch houderijsyste em	Aantal dieren in Nederland
Fokzeugen	8.200	753.755
Vleesvarke n	58.414	4.932.959
Melkkoeien	48.682	1.573.787
Vleeskalver en	214	1.024.080
Vleeskuiken s	195.592	40.809.158
Leghennen	2.563.878	33.155.280
Melkgeiten	40.601	489.488

Data over 2023, op basis van voorlopige cijfers
(Bron: De Staat van Landbouw, Natuur en Voedsel)

Voor een antwoord op het aantal dieren gehouden in een houderijsysteem met één ster, twee sterren en

¹⁷ <https://www.staatvanlandbouwnatuurenvoedsel.nl/>

drie sterren van het Beter Leven-keurmerk van de Dierenbescherming heb ik informatie opgevraagd bij Stichting Beter Leven keurmerk (SBLk). Het Beter Leven-keurmerk betreft een privaat keurmerk, en de gegevens over aantallen dieren gehouden onder het keurmerk worden verzameld, beheerd en gepubliceerd door SBLk. Omdat het om een privaat keurmerk gaat, worden deze getallen niet door de overheid bijgehouden. Het betreft gegevens over het jaar 2023 en de cijfers geven het totaal aantal dieren dat in dat jaar gehouden is aan. Het is relevant te vermelden dat de gerapporteerde aantallen niet enkel in Nederland gehouden dieren betreft; een (klein) deel van de Beter Leven keurmerkhouders is gevestigd in andere landen. Om die reden is het niet mogelijk om het aantal en percentage in Nederland gehouden dieren met keurmerk te bepalen.

De gegevens van SBLk gaan over het aantal dieren dat in totaal in een jaar gehouden is (in gevallen waar er meerdere productieronden per jaar zijn, worden die hier dus bij elkaar opgeteld).

Diercategorie	Totaal aantal dieren (x 1.000) 2023 gehouden is in een Beter Leven houderijsysteem met	
	Één ster	Twee sterren
Varkens	4.052	10
Vleesrunderen	0	27
Melkrundere n	2	0
Kalveren	37	0
Vleeskuiken s	125.211	1.971
Leghennen	4.717	947
Geiten	**	**
Schape	**	**
Konijnen	149	**
Kalkoenen	480	46

* Dit betreft 452,6 dieren, maar door de afronding naar duizendtallen is het afgerond naar 0

** Er zijn geen criteria binnen het Beter Leven keurmerk voor geiten, schape en voor konijnen voor twee en drie sterren.

Totaal aantal dieren (x 1.000) gehouden in het houderijsysteem over heel 2023 (Bron: Stichting Beter Leven keurmerk)

Het aantal en percentage dieren in gangbare

houderijsystemen is niet op basis van beschikbare cijfers vast te stellen. De Landbouwtelling registreert alleen het totale aantal dieren in Nederland en de dieren die worden gehouden in biologische houderijsystemen. Andere als niet-gangbaar te beschouwen houderijsystemen worden niet geregistreerd, waardoor deze in de data niet apart te onderscheiden zijn. Het combineren van diverse databronnen, bijvoorbeeld de data van SBLk met de data van de Landbouwtelling, om tot deze informatie te komen is niet mogelijk, omdat ze verschillende gegevens representeren; SBLk registreert aantallen over een heel jaar (dus meerdere rondes bij elkaar opgesteld), terwijl de Landbouwtelling aantallen dieren op een momentopname geeft.

223 Welk percentage van de koeien, gehouden voor de productie van vlees, wordt gehouden in gangbare houderijsystemen, in een houderijsysteem met één ster van het Beter Leven-keurmerk van de Dierenbescherming, in een houderijsysteem met twee sterren, met drie sterren en biologisch en om hoeveel dieren gaat dit?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 222.

224 Welk percentage van de koeien, gehouden voor de productie van melk, wordt gehouden in gangbare houderijsystemen, in een houderijsysteem met één ster van het Beter Leven-keurmerk van de Dierenbescherming, in een houderijsysteem met twee sterren, met drie sterren en biologisch en om hoeveel dieren gaat dit?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 222.

225 Welk percentage van de kalfjes wordt gehouden in gangbare houderijsystemen, in een houderijsysteem met één ster van het Beter Leven-keurmerk van de Dierenbescherming, in een houderijsysteem met twee sterren, met drie sterren en biologisch en om hoeveel dieren gaat dit?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 222.

226 Welk percentage van de kippen, gehouden voor de productie van vlees, wordt gehouden in gangbare houderijsystemen, in een houderijsysteem met één ster van het Beter Leven-keurmerk van de Dierenbescherming, in een houderijsysteem met twee sterren, met drie sterren en biologisch en om hoeveel dieren gaat dit?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 222.

227 Welk percentage van de kippen, gehouden voor de productie van eieren, wordt gehouden in gangbare houderijsystemen, in een houderijsysteem met één ster van het Beter Leven-keurmerk van de Dierenbescherming, in een houderijsysteem met twee sterren, met drie sterren en biologisch en om hoeveel dieren gaat dit?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 222.

228 Welk percentage van de geiten wordt gehouden in gangbare houderijsystemen, in een houderijsysteem met één ster van het Beter Leven-keurmerk van de Dierenbescherming, in een houderijsysteem met twee sterren, met drie sterren en biologisch en om hoeveel dieren gaat dit?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 222.

229 Welk percentage van de schapen wordt gehouden in gangbare houderijsystemen, in een houderijsysteem met één ster van het Beter Leven-keurmerk van de Dierenbescherming, in een houderijsysteem met twee sterren, met drie sterren en biologisch en om hoeveel dieren gaat dit?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 222.

230 Welk percentage van de konijnen wordt gehouden in gangbare houderijsystemen, in een houderijsysteem met één ster van het Beter Leven-keurmerk van de Dierenbescherming, in een houderijsysteem met twee sterren, met drie sterren en biologisch en om hoeveel dieren gaat dit?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijst ik u naar de beantwoording van vraag 222.

231 Welk percentage van de kalkoenen wordt gehouden in gangbare houderijsystemen, in een houderijsysteem met één ster van het Beter Leven-keurmerk van de Dierenbescherming, in een houderijsysteem met twee sterren, met drie sterren en biologisch en om hoeveel dieren gaat dit?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijst ik u naar de beantwoording van vraag 222.

232 Welk percentage van de varkens is gehuisvest in stallen waar het voeren, de watervoorziening en de luchtventilatie volautomatisch geregeld is, de zogenoemde volautomatische stallen en om hoeveel varkens gaat dit?

In de meeste stallen maakt de varkenshouder gebruik van ondersteuning voor het houden van varkens door geautomatiseerde processen voor een optimaal stalklimaat en voor verstrekken van voer en drinkwater. Er worden geen cijfers bijgehouden over hoeveel varkens in dergelijke stallen worden gehouden. Een inschatting is dat meer dan 90% van de varkens in deze stallen wordt gehouden.

233 Bij hoeveel bedrijven wordt er gebruik gemaakt van een vangmachine, zoals die van Apollo, voor het vangen van kippen?

Over het gebruik van deze vangmachines wordt geen gegevens bijgehouden en zijn daarom niet beschikbaar.

234 Bij hoeveel bedrijven wordt er gebruik gemaakt van een vangmachine, zoals die van Apollo, voor het vangen van eenden?

Over het gebruik van deze vangmachines wordt geen gegevens bijgehouden en zijn daarom niet beschikbaar.

235 Welke wetgeving geldt voor het gebruik van vangmachines, zoals die van Apollo?

Het vangen van pluimvee is onderdeel van het transportproces en valt daarmee onder Europese Verordening (EG) 1/2005 (de Transportverordening).

In deze verordening zijn geen specifieke voorschriften opgenomen voor het gebruik van vangmachines, maar gelden wel de algemene voorschriften (bijvoorbeeld dat de laad- en losvoorzieningen zodanig ontworpen en geconstrueerd zijn, en op zodanige wijze worden onderhouden en gebruikt dat de dieren letsel en lijden bespaard blijft en dat hun veiligheid is gegarandeerd).

236 Klopt het dat het gebruik van vangmachines leidt tot significant meer bloedingen bij kippen?

Wageningen Livestock Research heeft via een Publiek Private Samenwerking (PPS) onderzoek gedaan naar vang- en ketenletsel bij pluimvee. Binnen dit onderzoek is gekeken naar de effecten van verschillende vangmethoden, waaronder vangen met vangmachines. Er is ook gekeken naar de hoeveelheid letsel op verschillende plekken in de keten. Een conclusie is dat elk van de vangmethoden daarbij kan leiden tot een grote variatie in de hoeveelheid letsels op verschillende observatiemomenten. Wel geven de vangmethoden gemiddeld genomen verschillende risico's op het ontstaan van vang- en laadletsels. Machinaal vangen leidt tot meer bloedingen dan regulier handmatig vangen maar niet tot meer vleugelbreuken en/of dislocaties. Dit komt overeen met resultaten uit een eerdere studie, terwijl er ook onderzoeken zijn die laten zien dat machinaal vangen met hetzelfde merk (Appolo) vangmachine en een alternatieve machine (de Chicken Cat Harvester) juist tot minder letsels leidt dan regulier vangen.

237 Bij hoeveel bedrijven worden kippen rechtop gevangen, bij hoeveel aan de poten en bij hoeveel via een vangmachine?

Over welke verschillende vangmethoden op een bedrijf worden gehanteerd worden geen gegevens bijgehouden en zijn daarom niet beschikbaar.

238 Hoeveel varkens worden er per jaar naar Nederland geïmporteerd, vanuit welke landen en met welk doel?

Tot en met 31 augustus 2024 zijn er ongeveer 40.500 varkens uit andere EU-lidstaten naar Nederland verplaatst, in het bijzonder uit Duitsland,

Denemarken en België. Het merendeel voor het verder houden (fok/gebruik). Vanuit landen buiten de EU zijn er dit jaar 99 varkens geïmporteerd voor fokdoeleinden, afkomstig uit Noorwegen.

239 Hoeveel varkens worden er per jaar geëxporteerd, naar welke landen en met welk doel?

Tot en met 31 augustus 2024 zijn ongeveer 5,2 miljoen varkens naar andere EU-lidstaten verplaatst. De belangrijkste landen waren Duitsland, Spanje en België. De bestemming was zowel voor het verder houden van de dieren als voor de slacht. Tot en met 31 augustus 2024 zijn In 2024 zijn 44 varkens geëxporteerd naar Groot-Brittannië met fokkerij als doel.

240 Bij hoeveel biggen wordt het staartje afgebrand of afgeknipt?

Uit onderzoek van Wageningen UR uit 2022 blijkt dat bij circa 99% van de biggen in de Nederlandse varkenshouderij de staart wordt gecoupeerd. Dat betekent dat van circa 27,5 miljoen biggen per jaar in Nederland de staart wordt gecoupeerd. In het Commissiedebat dieren in de veehouderij van 25 september 2024 heb ik aangegeven dat ik de Kamer voor 1 juli 2025 een concept AMvB dierwaardigheid zal aanbieden. In deze AMvB zal ik maatregelen opnemen om het couperen van biggenstaarten uit te faseren dan wel nader in te perken.

241 Bij hoeveel biggen worden de tandjes gevijld?

Het is mij niet bekend bij hoeveel biggen de tandjes worden gevijld. Gegevens hierover worden niet (centraal) geregistreerd.

242 Hoeveel biggen worden nog gecastreerd?

Volgens de laatste mij bekende gegevens wordt 35% van de beerbiggen gecastreerd. Omgerekend betreft dit circa 4,9 miljoen beerbiggen.

243 Wat was in 2023 het gemiddelde aantal biggen dat een zeug in de Nederlandse varkenshouderij per worp krijgt?

Op grond van gegevens van Wageningen UR, kan ik aangeven dat het aantal levend geboren biggen dat

een zeug per worp krijgt, in 2023 gemiddeld 15,7 bedroeg.

244 Bij hoeveel melkveehouderijen mogen de kalfjes langer bij de koe blijven?

Het is mij niet bekend bij hoeveel melkveehouderijen kalfjes langer bij de koe blijven.

245 Bij hoeveel melkveehouderijen worden de hoorns niet verwijderd?

Het onthoornen is een toegestane ingreep en wordt vrijwel standaard uitgevoerd bij de vrouwelijke kalveren die op het melkveebedrijf blijven. Ik heb niet inzichtelijk bij hoeveel melkveehouderijen dit niet gebeurt.

246 Bij hoeveel van de varkenshouderijen worden de staartjes niet verwijderd?

Bij bedrijven die leveren onder het Beter Leven Keurmerk 2 en 3 sterren worden de staarten van biggen niet gecoupeerd. Onder het Beter Leven keurmerk 3 sterren vallen ook de biologische varkensbedrijven. Naar schatting betreft dit 6% van het aantal varkensbedrijven.

247 Hoeveel dieren worden er nu jaarlijks hoornloos gefokt en om welk percentage van de diersoort gaat het?

Er wordt door de overheid geen registratie bijgehouden van dieren die hoornloos gefokt worden: dus aantallen en percentages per diersoort zijn mij niet bekend.

248 Hoeveel kalveren zijn in 2024 vanuit Ierland naar Nederland geïmporteerd door respectievelijk VanDrie Group, Pali Group, Denkavit en vrije mesters?

Deze gegevens worden niet specifiek bijgehouden.

249 Bij hoeveel ouderdieren (hanen) wordt jaarlijks nog een deel van de achterste teen verwijderd, om welk percentage van deze dieren gaat dit, en op welke wijze wordt dit uitgevoerd?

De ingreep van het verwijderen van het achterste deel van de teen bij de hanen in de

vermeerderingssector is een nog toegestane ingreep. De ingreep wordt gedaan met behulp van een heet mes of hete draad. Het is mij niet bekend bij welk percentage van de hanen dit wordt uitgevoerd. Er loopt via de Stuurgroep Ingrepen Pluimvee onderzoek naar het verantwoord uitfaseren van deze ingreep per 1 juli 2025. Uw Kamer is hierover geïnformeerd op 16 december 2022 (Kamerstuk 28 2874).

250 Hoeveel kalfjes worden per jaar onthoorned, om welke percentage van het totaal van deze dieren gaat dit, en op welke wijze wordt dit uitgevoerd?

Het onthoornen van kalveren is een toegestane ingreep en wordt vrijwel standaard uitgevoerd bij de vrouwelijke kalveren die op het melkveebedrijf blijven. Ik heb geen inzicht in percentages van kalveren die onthoorned worden maar het gaat om het merendeel van de vaarskalveren. De ingreep wordt uitgevoerd onder algehele sedatie en plaatselijke verdoving. Daarnaast is het vanuit de zuivelkwaliteitssystemen verplicht langwerkende pijnstilling toe te dienen.

251 Welke bedwelmingsmethoden voor kippen worden in Nederland gebruikt?

In Nederland worden voor kippen de volgende bedwelmingsmethoden gebruikt in pluimveeslachthuizen: CO₂-bedwelmig in 2 fasen, elektrisch waterbad en elektrische bedwelmig (uitsluitend kop). Van de volgende back-up methodes is bekend dat zijn in pluimveeslachthuizen toegepast worden: breken van de nek (tot 5 kg levend gewicht) en percuterende slag op de kop (tot 5 kg levend gewicht). Er worden geen gegevens bijgehouden welke bedwelmingsmethoden op primaire bedrijven als pluimveehouderijen en broederijen worden toegepast. De NVWA heeft op haar website informatie voor veehouders staan over toegestane dodingsmethodes per diersoort. Bij de verplichte ruiming van pluimvee in verband met aangifteplichtige dierziekten wordt per bedrijf geïnventariseerd welke bedwelmingsmethode het beste toegepast kan worden in de gegeven situatie. Bij grote bedrijven wordt gebruik gemaakt van CO₂-bedwelmig in hoge concentratie en bij kleine bedrijven van bedwelmig met inerte gassen.

252 Welke bedwelmingsmethoden voor kippen zijn toegestaan door de Europese Commissie (EC)?

Op het doden van productiedieren, waaronder kippen, is de Europese Verordening nr. 1099/2009 van de Raad, 24 september 2009, inzake de bescherming van dieren bij het doden, van toepassing. Voorgeschreven is dat de dieren uitsluitend worden gedood, nadat zij volgens één van de toegelaten methoden zijn bedwelmd. Deze bedwelmingsmethoden zijn terug te vinden in hoofdstuk 1 van bijlage 1 van deze Europese Verordening. Kippen kunnen volgens deze bijlage bedwelmd worden volgens verschillende mechanische-, elektrische- of gasmethoden, alsmede door middel van een dodelijke injectie.

253 Welke bedwelmingsmethoden voor runderen zijn toegestaan door de EC?

De door de EC toegestane bedwelmingsmethoden voor runderen staan vermeld in bijlage I van Verordening (EG) nr. 1099/2009. Dit zijn:
Mechanische methoden: penetrerend penschiettoestel, niet-penetrerend penschiettoestel, vuurwapen met vrij projectiel.
Elektrische methoden: elektrische bedwelming (uitsluitend kop), elektrische bedwelming (kop tot lichaam).
Overige methoden: dodelijke injectie (andere situaties dan slacht).

254 Bij hoeveel slachthuizen wordt gebruikt gemaakt van kop-kop elektrische bedwelming van kippen?

Drie kleine pluimveeslachthuizen maken gebruik van elektrische bedwelming (alleen kop).

255 Bij hoeveel slachthuizen wordt gebruik gemaakt van het niet-penetrerend penschiettoestel voor de bedwelming van kippen?

Het niet-penetrerend penschiettoestel wordt niet gebruikt als standaard bedwelmingsmethode. Gegevens over de door slachthuizen gebruikte bedwelmingsmethoden als back-up worden niet bijgehouden. Het is niet bekend of het niet-penetrerend penschiettoestel als back-up methode wordt gebruikt.

256 Hoeveel eendagshaantjes zijn de afgelopen vijf jaar, uitgesplitst naar jaar, geïmporteerd vanuit Duitsland?

In het registratiesysteem wordt geen specifieke gegevens vastgelegd over eendagshaantjes.
In de afgelopen vijf jaar zijn de volgende aantallen kuikens verplaatst vanuit Duitsland naar Nederland:
-2019: ruim 31 miljoen
-2020: ruim 26 miljoen
-2021: ruim 39 miljoen
-2022: ruim 47 miljoen
-2023: ruim 78 miljoen

257 Hoeveel eendagshaantjes zijn de afgelopen vijf jaar, uitgesplitst naar jaar, geëxporteerd naar Duitsland? Voor welke doeleinden?

In het registratiesysteem wordt geen specifieke gegevens vastgelegd over eendagshaantjes.
In de afgelopen vijf jaar zijn de volgende aantallen kuikens vanuit Nederland verplaatst naar Duitsland:
-2019: ruim 149 miljoen
-2020: ruim 141 miljoen
-2021: ruim 126 miljoen
-2022: ruim 115 miljoen
-2023: ruim 107 miljoen

258 Hoeveel kruislingvaarskalveren zijn de afgelopen vijf jaar, uitgesplitst naar jaar, geboren?

Dit wordt niet geregistreerd.

259 Hoeveel kruislingvaarskalveren zijn de afgelopen vijf jaar, uitgesplitst naar jaar, geslacht?

Er wordt in de cijfers van de slacht geen onderscheid gemaakt tussen stier en vaarskalveren en ook niet in rassen. Het is mij dus niet bekend hoeveel kruisling vaarskalveren zijn geslacht.

260 Hoeveel melkkoeien zijn de afgelopen vijf jaar, uitgesplitst naar jaar, geïnsemineerd met zaad van dikbilrunderen?

Dit wordt niet geregistreerd.

261 Wat is de sterfte van moederdieren bij de geboorte van kruislingvaarskalveren?

Dit wordt niet geregistreerd.

262 Wat is de kalversterfte bij kruislingvaarskalveren?

Dit wordt niet geregistreerd.

263 Wat is de gemiddelde bezettingsgraad van eenden in de eendenhouderij?

Voor de gangbare houderij van pekingeenden op stro in Nederland is aan het einde van de mestperiode de bezettingsdichtheid ongeveer vijf tot zeven eenden per m².

264 Hoeveel procent van de kalfjes in de vleeskalverhouderij lijdt aan longaandoeningen, zoals longontsteking en borstvliesontsteking?

Er is geen centraal register waarin het aantal long- of borstvliesontstekingen bij kalveren wordt bijgehouden. In de Pilotstudie implementatie welzijnsmonitor vleeskalveren (WUR, 2021) heeft 40-60% van de geslachte kalveren matig tot ernstige longveranderingen ten gevolge van een doorgemaakte longontsteking en 50-60% verklevingen ten gevolge van een doorgemaakte borstvliesontsteking. Deze slachthuisdata zijn afkomstig van kalveren die gehouden werden op 44 blankvleesbedrijven en 21 rosébedrijven in de periode 2013-2016.

265 Hoeveel kalfjes in de kalverhouderij worden gehouden voor de productie van blank kalfsvlees?

In 2023 werden in Nederland 1.201.315 kalveren opgezet voor de productie van blank kalfsvlees.

266 Bij welk deel van de ouderdieren van kalkoenen worden nog steeds delen van de snavels onverdoofd worden afgesneden met een gloeiendheet mes? Om hoeveel dieren gaat het?

Om pikkerij tegen te gaan wordt bij kalkoenen de snavel behandeld via de infraroodmethode. Dit is de methode waarbij het welzijn van het dier het minst wordt aangetast in vergelijking met andere snavelbehandelingsmethoden. De snavelbehandeling van kalkoenen is op dit moment nog toegestaan en er wordt breed gebruik gemaakt van deze vrijstelling. De ingreep bij deze dieren kan helaas nog niet verantwoord worden uitgefaseerd. Via de

Stuurgroep Ingrepen Pluimvee wordt gewerkt aan het uitfaseren van deze en anders nog resterend toegestane ingrepen bij pluimvee.

Zo bestaat er reeds een verbod op de snavelbehandeling bij vleeskuikens, leghennen, moederdieren van reguliere vleeskuikens en vaderdieren uit de vermeerderingssector. Het houden van deze dieren waarbij deze ingreep is uitgevoerd is verboden. Dit is de veruit de grootste groep dieren, namelijk ruim 90%, die niet meer behandeld mogen worden aan de snavel.

267 Hoe vaak is de NVWA in 2024 gaan controleren bij stallen met legouderdieren?

In 2024 is 1 administratieve risicogerichte salmonella inspectie in combinatie met I&R uitgevoerd bij een legouderdierenbedrijf.

268 Klopt het dat veel ouderdieren van legkippen en vleeskuikens nog steeds geen permanente toegang hebben tot drinkwater?

In het besluit houders van dieren is niet geregeld dat ouderdieren permanent toegang moeten hebben tot drinkwater. Daarmee is voor ouderdieren het artikel 1.7 onder f van uit het besluit van toepassing, waarin staat het dat het dier toegang moet hebben tot een toereikende hoeveelheid water.

269 Bij hoeveel grootouderdieren en ouderdieren van legkippen zijn in 2023 en 2024 de snavels onverdoofd afgeknipt met een gloeiendheet mes?

Het verstrekken van water aan dieren is in de wetgeving open geformuleerd. Volgens artikel 1.7 Besluit houders van dieren dient degene die een dier houdt, er zorg voor te dragen dat een dier toegang heeft tot een toereikende hoeveelheid water van passende kwaliteit of op een andere wijze aan zijn behoefte aan water kan voldoen. Voor vleeskuikenouderdieren van reguliere vleeskuikens geldt dat deze in de praktijk niet permanent toegang hebben tot drinkwater. De sector werkt met een plan van aanpak waarmee wordt beoogd zo optimaal mogelijk aan te sluiten bij de behoefte aan water van vleeskuikenouderdieren. Daarbij is rekening gehouden met het natuurlijk gedrag en het minimaliseren van negatieve bijeffecten, zoals bijvoorbeeld nat strooisel waardoor meer risico

ontstaat op voetzoolleasies. In het kader van de AMvB Dierwaardige veehouderij is ook aandacht voor dit onderwerp.

270 Bij hoeveel schapen zijn in 2023 en 2024 hormonen toegediend om ervoor te zorgen dat ze drie keer zwanger kunnen worden in twee jaar tijd, in plaats van één keer per jaar?

De ingreep aan de snavels van grootouderdieren en ouderdieren van legkippen is een nog toegestane ingreep. De ingreep wordt gedaan met behulp van de infraroodmethode. Er loopt via de Stuurgroep Ingrepen Pluimvee onderzoek het verantwoord uitfaseren van deze ingreep. Uw Kamer is hierover geïnformeerd op 16 december 2022 (Kamerstuk 28 268, nr 1284). Graag verwijs ik ook naar het antwoord op vraag 266.

271 Kan de regering een opsomming geven van alle juridische eisen waar de algemene maatregelen van bestuur (AMvB's) voor de dierwaardige veehouderij aan moeten voldoen op basis van het aangenomen amendement-De Groot/Van Campen (Kamerstuk 35746, nr. 15)?

Met het amendement-De Groot/Van Campen is aan de Wet dieren een artikel 2.3a (Dierwaardige veehouderij) toegevoegd. Dat artikel is op 1 juli 2024 in werking getreden. Dat artikel bevat een concrete opdracht voor de uitwerking van een dierwaardige veehouderij in lagere regelgeving. De precieze opsomming waar naar wordt gevraagd is in artikel 2.3a aan te treffen. De kern ervan is dat de regels gericht moeten zijn op het bewerkstelligen van een dierwaardige veehouderij in 2040, tenzij en voor zover noodzakelijk voor bepaalde situaties een langere termijn wordt gesteld met het oog op een redelijke overgangstermijn gericht op het door houders van dieren kunnen terugverdienen van investeringen die noodzakelijk zijn om aan die regels te voldoen. Het wetsartikel maakt eveneens duidelijk wat onder een dierwaardige veehouderij wordt verstaan en geeft daarmee het inhoudelijk kader voor de op te stellen regels. In de toelichting bij de voor te hangen ontwerp-AMvB's zal steeds worden aangegeven hoe die invulling en uitvoering geeft aan artikel 2.3a. Daarnaast is met het amendement in de wet opgenomen dat een ontwerp-AMvB ter uitwerking van artikel 2.3a uiterlijk een jaar na

inwerkingtreding wordt voorgehangen bij het parlement (1 juli 2025). Los van artikel 2.3a gelden natuurlijk ook de eisen die aan de totstandkoming van iedere AMvB gelden, zoals inzicht in de gevolgen, de effecten op de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid, notificatie en de verhouding tot hoger recht.

272 Welk tijdspad heeft de regering voor ogen voor de dierwaardige veehouderij?

De regering sluit aan bij de termijnen in de Wet dieren. Die is gericht op het uiterlijk in 2040 bewerkstelligen van een dierwaardige wijze van het houden van dieren, tenzij en voor zover noodzakelijk voor bepaalde situaties een langere termijn wordt gesteld (in de AMvB) met het oog op een redelijke overgangstermijn gericht op het door houders van dieren kunnen terugverdienen van investeringen die noodzakelijk zijn om aan de regels te voldoen.

273 Wat verstaat de regering onder een realistisch tijdspad voor de dierwaardige veehouderij?

Hiermee wordt bedoeld op de samenhang van acties van overheid, financiers, markt- en ketenpartijen en veehouders. Iedere partij zal een aandeel moeten leveren om dierwaardige veehouderij blijvend mogelijk te maken. Zo zal er bijvoorbeeld voldoende vraag uit de markt nodig zijn, zal de vergunningverlening weer mogelijk moeten worden en zullen investeringen in dierwaardige stallen nodig zijn. Het convenanttraject is er voor bedoeld om de onderlinge samenhang (inhoudelijk en in tijd) tussen deze onderdelen te borgen. Met een dergelijk realistisch tijdspad wordt voorkomen dat er straks dierinhoudelijke maatregelen in een AMvB zijn opgenomen waar veehouders in de praktijk geen invulling aan kunnen geven.

274 Kan de regering aangeven welke pilots er gaan komen voor de dierwaardige veehouderij?

Nee, dat kan op dit moment nog niet. Dit is nog niet bekend.

275 Op welke wijze en op welke momenten is de onderzoeksgroep van het convenant dierwaardige veehouderij betrokken geweest bij het opstellen van de AMvB's?

De voormalige onderzoekersgroep uit het convenanttraject is niet betrokken bij het opstellen van de AMvB's dierwaardige veehouderij. Wel wordt alle beschikbare wetenschappelijke kennis gebruikt, waaronder de door de onderzoekersgroep uitgevoerde dierinhoudelijke toets.^[1] Verder wordt bij het opstellen van de AMvB's gesproken met diverse wetenschappers en praktijkonderzoekers en wordt hun expertise benut, zowel op het gebied van dierenwelzijn en diergezondheid als op het gebied van de relatie met bijvoorbeeld emissies en economische aspecten. Het ontwikkelen van de AMvB's is nog gaande.

276 Kan de regering bevestigen dat de Quickscan informatieset Convenant dierwaardige veehouderij van de Universiteit van Utrecht nog steeds de basis vormt voor de uitwerking van het convenant zoals eerder aangegeven in de Kamerbrief hierover?

De quickscan is opgenomen in de informatieset bij de start van het convenanttraject dierwaardige veehouderij.^[2] Daarin wordt uitgegaan van de zes leidende principes voor een dierwaardige veehouderij zoals die van de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA): erkenning van de intrinsieke waarde van het dier, goede voeding, een goede omgeving, goede gezondheid, natuurlijk gedrag en een positieve emotionele toestand. De quickscan geeft een praktische doorkijk van hoe in de praktijk invulling kan worden gegeven aan die principes.

Zoals in het verslag van de voorzitter van het convenanttraject van december vorig jaar staat, baseren de deelnemers van de hoofdtafel zich op de principes van de RDA, zoals opgenomen in de zienswijze 'Dierwaardige veehouderij'.^[3] Overigens zijn die principes middels het amendement De Groot/Van Campen^[4] sinds 1 juli jl. in de Wet dieren opgenomen (artikel 1.3) en vormen die ook de basis voor de AMvB dierwaardige veehouderij (artikel 2.3a, derde lid, van de Wet dieren).

^[1] [Bijlagen verslag voorzitter van het convenanttraject dierwaardige veehouderij | Publicatie | Rijksoverheid.nl](#) bijlage G

^[2] [Quickscan informatieset Convenant Dierwaardige Veehouderij | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

^[3] [Zienswijze Dierwaardige Veehouderij | Zienswijze | Raad voor Dierenaangelegenheden \(rda.nl\)](#)

^[4] Kamerstuk 35746, nr. 15.

277 Welke wetenschappelijke rapporten zijn gebruikt voor het schrijven van de AMvB's voor de dierwaardige veehouderij?

Alle beschikbare wetenschappelijke kennis wordt benut bij het opstellen van de AMvB dierwaardige veehouderij. Voorbeelden daarvan zijn de quickscan convenant dierwaardige veehouderij, de in de context van het convenanttraject uitgevoerde dierinhoudelijke toets en de meest recente rapporten van EFSA die met het oog op de voorgenomen herziening van de Europese dierenwelzijnsregelgeving zijn opgesteld. In de bijlage bij de Kamerbrief "Voorgenomen invulling regelgeving dierwaardige veehouderij" van 27 februari jl. is onderaan een overzicht van wetenschappelijke bronnen opgenomen.^[5] Onder meer die bronnen zullen bij het opstellen van de AMvB's worden gebruikt.

278 Kan de regering aangeven wat het proces is geweest sinds 1 juli 2024 ten aanzien van het convenant en welke partijen/organisaties op welk moment betrokken zijn geweest?

Het hoofdlijnenakkoord van het nieuwe kabinet liet zien dat dit kabinet verder wil met dierwaardige veehouderij. In de brief van 20 september 2024^[6] is aangegeven dat zal worden toegewerkt naar bestuurlijke afspraken in de vorm van een convenant. Daar zullen de partijen uit het convenanttraject (zie antwoord op vraag 218) onder leiding van de voorzitter van het convenanttraject naar toe werken.

279 Kan de regering aangeven hoe vaak de convenantpartijen van de dierwaardige veehouderij sinds het wetgevingsoverleg bij elkaar gekomen zijn?

Er hebben vier bijeenkomsten van de convenantpartijen plaatsgevonden na de wetsbehandeling in de Eerste Kamer op 21 mei 2024.

280 Kan de regering de plannen van de sectoren voor de dierwaardige veehouderij naar de Kamer sturen?

^[5] [Kamerbrief over voorgenomen invulling regelgeving dierwaardige veehouderij | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

^[6] Kamerstuk 28 286, nr. 1339

Nee, dat kan ik niet. Ik beschik namelijk niet over deze plannen.

281 Wie zijn er betrokken bij het opstellen van de kennisagenda voor de dierwaardige veehouderij?

De kennisagenda zal in de periode eind 2024 - medio 2025 worden opgesteld. Bij het opstellen zullen veel partijen worden geraadpleegd, zoals bijvoorbeeld veehouderijsectoren, NGO's, ketenpartijen, erfbetreders, onderwijs en onderzoek. Na oplevering van de kennisagenda kan een uitgebreidere reactie op deze vraag worden gegeven.

282 Op welke wijze wil de regering ketendeals gaan sluiten en welke stakeholders worden betrokken bij het opstellen van deze ketendeals?

Het idee van ketendeals is nog in ontwikkeling. De gedachte is dat samenwerkingsverbanden in de keten worden opgezet waaraan in ieder geval een of meerdere veehouders deelnemen, evenals een of meerdere afnemers van producten en eventueel andere relevante partijen uit of rondom de keten. Gezamenlijk kunnen zij afspraken maken over de dierenwelzijnsmaatregelen waarvoor zij de pilot/ketendeal willen opzetten, en over hoe ze de producten willen vermarkten. De overheid kan deze samenwerkingsverbanden ondersteunen. Het idee van ketendeals wordt op dit moment uitgewerkt. Hierbij worden partijen betrokken die zijn aangesloten bij het convenanttraject dierwaardige veehouderij.

283 Hoeveel hitte-inspecties heeft de NVWA uitgevoerd bij transport van varkens (inclusief bij aankomst in het slachthuis) in 2024? Hoeveel van deze hitte-inspecties zijn afgedaan als akkoord?

Het team vervoer dierenwelzijn heeft tijdens hitte in totaal 70 inspecties uitgevoerd tijdens het transport van dieren, waarvan er 69 akkoord waren en er in één geval een lichte overtreding is geconstateerd. Controles tijdens hitte bij aankomst van varkens op slachthuizen maken onderdeel uit van het reguliere toezicht op deze locaties. De hitte-inspecties op slachthuizen zijn daarom niet in aantal te kwantificeren. Op dagen dat het warmer is dan 27 graden Celsius en het Nationaal plan veetransport bij extreme temperaturen in werking treedt, voert de

NVWA risicogericht, extra controles uit. Bij varkensslachthuizen zijn in 2024 tot en met 31 augustus 4 bevindingen geconstateerd in relatie tot hitte.

284 Hoeveel individuele meldingen zijn bij de NVWA binnengekomen in 2023 en in 2024 over een mogelijke schending van het welzijn van varkens verband houdende met het Nationaal plan voor veetransport bij extreme temperaturen?

In 2023 en 2024 heeft de NVWA in totaal 13 meldingen ontvangen met betrekking tot het welzijn van varkens tijdens transport tijdens hitte.

285 Wat was in 2023 de gemiddelde verwachte transporttijd van geëxporteerde Nederlandse varkens naar Spanje, Italië, Roemenië, Polen en Frankrijk, per land, inclusief eventuele rusttijd?

Deze gegevens worden niet bijgehouden.

286 Wat was in 2023 de maximale verwachte transporttijd van geëxporteerde Nederlandse varkens naar Spanje, Italië, Roemenië, Polen en Frankrijk, per land, inclusief eventuele rusttijd?

Deze gegevens worden niet bijgehouden.

287 Welke gemiddelde leeftijd behaalden zeugen in de Nederlandse varkenshouderij voordat zij werden afgevoerd naar de slacht in 2023 en hoe verhoudt dat zich tot eerdere jaren?

Varkens worden in Nederland niet individueel geïdentificeerd en geregistreerd. Dit betekent dat er geen geboorten of leeftijden van varkens worden vastgelegd. Deze vraag kan niet beantwoord worden.

288 Wanneer hebben de laatste gesprekken tussen het ministerie en provincies, gemeenten en dierhouders over het beschermen van dieren tegen hitte en andere extreme weersomstandigheden plaatsgevonden?

Het ministerie van LNV organiseert in de zomerperiode een maandelijks overleg met de NVWA, Land- en Tuinbouworganisatie Nederland (LTO), de Sectorraad Paarden en Platform Kleinschalige Schapen en Geitenhouders (KSG) over

de bescherming van dieren tegen hitte en slechte weersomstandigheden. Via dit overleg houden de partijen elkaar op de hoogte van actualiteiten om daar zo nodig direct acties op in te zetten. Daarnaast is dit jaar het project “Beschutting voor dieren in de weide” binnen het programma Kennis op Maat van start gegaan om praktische en juridische kennis over beschutting zo goed mogelijk bij provincies, gemeenten en dierhouders te krijgen. Het zwaartepunt ligt in eerste instantie op het ontwikkelen van informatiemateriaal, richtlijnen en handvatten voor de verschillende stakeholders. Dit doen onderzoekers in samenwerking met onder meer gemeenten, provincies, dierhouders en dierenwelzijnsorganisaties. Onderdeel van dit project zijn ook verschillende landelijke bijeenkomsten die in 2025 georganiseerd zullen worden.

289 Kan de regering aangeven hoeveel dieren dat in 2023 onbedwelmd zijn geslacht, onderverdeeld per diersoort?

Het aantal dieren dat in 2023 onbedwelmd is aangesneden is onder te verdelen in 1.594 runderen/kalveren, 37.814 schapen en 1.236 geiten.

290 Wat is de stand van zaken met betrekking tot de uitvoering van de afspraken met het Dolfinarium?

In 2022 is aan het lid Wassenberg toegezegd (Aanhangsel Handelingen II 2022/23, nr. 337) de Kamer periodiek te informeren over de ontwikkelingen ten aanzien van de verbeteringen die het Dolfinarium moet doorvoeren. In januari 2024 heeft de Kamer een laatste update hierover ontvangen (Kamerstuk 28 286, nr. 1324). In de eerstvolgende verzamelbrief dierenwelzijn, die voor het commissiedebat over dierenwelzijn buiten de veehouderij van 23 oktober 2024 wordt verstuurd, zal ik een nieuwe update geven.

291 Wat is de stand van zaken omtrent het aangekondigde onderzoek naar het verbieden van publieksinteracties met dierentuinen?

Ik ben mij momenteel aan het oriënteren op de vormgeving van dit onderzoek.

292 Wat is de stand van zaken omtrent de verkoop van zeezoogdieren door het Dolfinarium aan een pretpark in China?

Het Dolfinarium wil acht dolfijnen, twee walrussen en twee zeeleeuwen verhuizen naar Hainan Ocean Paradise in China. Voordat de dieren kunnen verhuizen moet het Dolfinarium voldoen aan eisen op veterinair gebied, dierenwelzijn en CITES. Dierenwelzijn heeft hierbij volop de aandacht. Het Dolfinarium moet aantonen dat het houden, huisvesten en verzorgen van de dieren in China voldoet aan de normen die wij aan Nederlandse dierentuinen stellen. Op basis van de informatie die het Dolfinarium op dit moment heeft aangeleverd, is dit onvoldoende aangetoond.

Wanneer RVO aanvullende informatie over het dierenwelzijn in China ontvangt, wordt opnieuw bekeken of de dieren kunnen verhuizen. Als het Dolfinarium aantoont dat het houden, huisvesten en verzorgen van de dieren in China in orde is, moet het Dolfinarium CITES-exportvergunningen aanvragen voor de dolfijnen en walrussen. Voor de zeeleeuwen is geen CITES-exportvergunning nodig. Ten slotte zal vlak voor het daadwerkelijke transport een veterinaire toets plaatsvinden. De dieren moeten namelijk gezond zijn voordat ze kunnen vertrekken. Het is echter nu nog niet te voorspellen of het Dolfinarium aan de gestelde eisen bij een overdracht kan voldoen.

293 Wat is de laatste stand van zaken wat betreft de toets naar de wettigheid van de verkoop van dolfijnen en andere zeezoogdieren van het Dolfinarium aan Hainan Ocean Paradise?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 292.

294 Hoeveel en welke dierentuinvergunningen zijn ingetrokken in het afgelopen jaar?

In 2023 zijn 3 dierentuinvergunningen ingetrokken, te weten van Infocentre de Noordwester, Het Arsenaal en Omnium Goes.

295 Hoeveel dierentuinvergunningen heeft de Rijksdienst van Ondernemend Nederland (RVO) geweigerd in het afgelopen jaar?

In 2023 heeft RVO 2 dierentuinvergunningen geweigerd.

296 Hoeveel en welke dierentuinvergunningen heeft de RVO in het afgelopen jaar verleend?

In 2023 heeft RVO geen dierentuinvergunningen verleend.

297 Hoeveel controles hebben in 2023 plaatsgevonden bij dierentuinen? Hoeveel overtredingen zijn hierbij geconstateerd, hoeveel waarschuwingen zijn er gegeven en hoeveel boetes zijn er opgelegd?

In 2023 zijn 8 inspecties uitgevoerd bij dierentuinen. Daarbij zijn 3 overtredingen geconstateerd, waarop RVO tweemaal een last onder dwangsom heeft opgelegd en eenmaal een last onder bestuursdwang.

298 Wat is de stand van zaken omtrent de controles bij Mondo Verde?

Na de maatschappelijke en politieke aandacht voor Mondo Verde heeft RVO in overleg met LNVN eind juni jl. besloten een traject te starten om deze dierentuin in zijn geheel uitgebreid te controleren. Dit traject wordt momenteel uitgewerkt. Als eerste stap zet RVO in oktober 2024 een inspectie uit naar dierenwelzijn en de vergunde situaties.

299 In welke mate komen de bevindingen uit het rapport "Tralies en Tranen, onderzoek naar Mondo Verde" overeen met de meest recente inspecties?

De bevindingen bij 2 inspecties bij Mondo Verde op dierenwelzijn in januari 2024 komen niet overeen met de bevindingen uit het rapport "Tralies en Tranen". Geconstateerd werd 1 overtreding op dierenwelzijn bij schapen; deze overtreding is hersteld. De zaken die in het rapport staan zijn niet aangetroffen; daar is niet specifiek naar gezocht aangezien de inspecties uitgevoerd zijn voor publicatie van het rapport. Bij vervolgininspecties wordt hier wel aandacht aan besteed.

300 Hoeveel inspecties hebben in het afgelopen jaar plaatsgevonden bij dierenpark Mondo Verde? Wat waren de bevindingen?

In 2023 zijn geen inspecties uitgevoerd bij dierenpark Mondo Verde. Zie ook het antwoord op vraag 299.

301 Wat is de stand van zaken omtrent het terugdringen van het aantal in voorraad gedode proefdieren?

Ik heb een werkgroep binnen de Nederlandse proefdierkunde vereniging (DALSAS) gevraagd om advies uit te brengen over het terugdringen van het

aantal gedode dieren zonder voorafgaande handeling. Het rapport van dit advies wordt in de volgende kamerbrief dierproeven - die voorzien is in november dit jaar - aan de Kamer aangeboden.

302 Wat is de laatste stand van zaken omtrent de aangenomen motie-Wassenberg c.s. (Kamerstuk (32336, nr. 145) over het beter implementeren van de structurele toepassing van systematic reviews?

Als uitvoering van de motie heb ik ZonMw de opdracht gegeven subsidies aan onderzoekers beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van systematic reviews als onderdeel van het nieuwe meer kennis met minder dieren-programma (april 2024 tot april 2028). Vanwege de groeiende vraag naar deze subsidies heb ik het budget hiervoor verhoogd naar 1 miljoen euro en heb ik ZonMw gevraagd waar nodig aanpassingen te doen om deze praktijk nog verder te verspreiden binnen de wetenschap.

303 Wat is de laatste stand van zaken omtrent de aangenomen motie-Wassenberg/Beckerman (Kamerstuk (32336, nr. 146) over onderzoeken hoe kennis over systematic reviews een vast onderdeel kan worden van medisch-biologische opleidingen?

Het is aan universiteiten en umc's zelf om systematic reviews waar mogelijk te implementeren in opleidingen. De hogescholen en universiteiten zijn verantwoordelijk voor het vormgeven en de kwaliteit van het onderwijs en onderzoek. OCW stuurt in principe niet inhoudelijk op het curriculum van opleidingen of trainingen in het hoger onderwijs, ook met oog op de academische vrijheid en de onderwijsvrijheid in Nederland. Het ministerie van OCW is wel in gesprek met Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra (NFU) en Universiteiten van Nederland (UNL) over de mogelijkheden die kennis- en onderwijsinstellingen zien voor uitvoering van deze motie. Zij geven aan hier voortvarend mee bezig te zijn. Er is daarnaast een streefbeeld onderwijs ontwikkeld door de onderwijsinstellingen zelf waarin de mogelijkheden benoemd staan om de transitie naar proefdiervrije innovatie te versnellen. Het ministerie van OCW is ook met de trekkers van dat streefbeeld in gesprek om de mogelijkheden te verkennen hoe de praktijk

van systematic reviews bredere inbedding kan krijgen in het curriculum.

304 Wat is de laatste stand van zaken omtrent open science en het publiceren van de resultaten van dierproeven, ook bij negatieve uitkomsten?

Het kabinet zet in op Open science en heeft de ambitie om wetenschappelijke resultaten van (publiek gefinancierd) onderzoek zo vrij toegankelijk en herbruikbaar te maken voor de samenleving, zoals is toegelicht in de Kamerbrief van 29 maart 2023. In aanvulling hierop worden er specifieke acties ondernomen in relatie tot dierproeven. ZonMw zet via het Meer Kennis met Minder Dieren programma onder andere subsidies uit voor het publiceren van negatieve uitkomsten van dierproeven. Ook voor de nieuwe opdracht aan het MKMD-programma in de periode 2024-2028 neemt ZonMw dit mee in het programma. Daarnaast heb ik preclinicaltrials.eu een vervolgopdracht gegeven voor de periode oktober 2023 tot oktober 2026, om de toegevoegde waarde van het platform verder in kaart te brengen en aansluiting te zoeken met vergelijkbare initiatieven. Op dit platform kunnen protocollen voor dierproeven gepreregistreerd worden. Dit zorgt voor meer transparantie en informatie over (resultaten van) dierproeven, waarmee onnodige duplicatie vermeden kan worden. ZonMw werkt daarnaast aan het meer stimuleren van transparantiemethoden, waar Open Science en negatieve uitkomsten onder vallen, naar aanleiding van het rapport 'Better Science through More Transparency' dat in opdracht van de minister van OCW is geschreven. In mijn brief aan de Kamer vooraf aan het commissiedebat dierproeven zal ik hier dieper op in gaan.

305 Wat is de stand van zaken van het onderzoek of de bestaande infrastructuur voor onderzoek naar hoe alternatieven voor Foetaal kalfserum (FCS) kan worden ondersteund, wat zou worden ondersteund met in totaal 100.000 euro?

Met een subsidie van 100.000 euro geef ik een impuls voor 2 jaar aan een initiatief van het 3R centre Utrecht samen met de Hogeschool Utrecht. Deze bijdrage maakt het mogelijk om op een heel praktische manier onderzoekers te ondersteunen in hun voornemen om hun in vitro kweekstelsel

gebaseerd op FCS om te zetten naar een kweekmethode zonder FCS. Dit vraagt per soort cel om maatwerk en dus een flinke tijdsinvestering en budget om de diverse FCS vrije alternatieven aan te schaffen. Met dit bedrag kunnen zij een initiatief onderhouden en uitbreiden waarin het testen van FCS-vrije alternatieven voor serum o.a. in het Life Sciences onderwijscurriculum wordt geïntegreerd. Op deze manier wordt aan twee doelen tegelijkertijd gewerkt, studenten (toekomstige onderzoekers) leren dat serumvrij kweken mogelijk is, en voor bestaande modellen wordt er gewerkt aan FCS- vrije kweekmethoden.

Er zijn inmiddels eerste resultaten. Er is een bibliotheek voor vervangingsmogelijkheden voor FCS aangelegd. Daarnaast zijn er twee groepen studenten met totaal drie verschillende cellijnen aan de slag gegaan. De subsidie is begin dit jaar verstrekt dus dit zijn de eerste voorlopige resultaten. Zodra het project begin 2026 is afgerond, zal ik de Kamer over de resultaten informeren.

306 Hoe staat het met de uitvoering van de motie van de leden Tjeerd de Groot en Wassenberg (Kamerstuk 32336, nr. 147) over zich hardmaken voor nieuwe technieken bij de herziening van de REACH-verordening?

De staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat – Openbaar Vervoer en Milieu is verantwoordelijk voor het chemische stoffenbeleid en de Nederlandse inbreng in de herziening van de REACH-verordening. Er is nog geen voorstel voor een herziening en het is nog onbekend wanneer de Europese Commissie deze zal publiceren.

Wel hebben de lidstaten op voorstel van Nederland de Europese Commissie uitgenodigd een Europese Test Methode en Validatiestrategie te ontwikkelen¹⁸. Het doel van deze strategie is om te zorgen dat het ontwikkelen en beproeven van nieuwe testmethodes efficiënter gebeurt. Daarbij zal ook aandacht zijn voor het ontwikkelen en kunnen toepassen van alternatieven voor dierproeven.

¹⁸ [Conclusies van de Milieuraad van 17 juni 2024 over de Mid-Term Review van het 8ste Milieuactieprogramma, EU 11326/24](#)

307 Hoeveel vergunningen zijn het afgelopen jaar afgewezen door de Centrale Commissie Dierproeven (CCD)?

In 2023 heeft de CCD twee aanvragen voor een projectvergunning afgewezen. De cijfers over 2024 zijn nog niet beschikbaar. Deze worden naar verwachting in maart 2025 gepubliceerd in het Jaarverslag van de CCD.

308 Welk percentage van de gevallen wijst het besluit van de CCD af van het advies van een Dierexperimentencommissie (DEC)?

In 2023 heeft de CCD 92 procent van de DEC-adviezen opgevolgd en heeft in 8 procent daarvan afgeweken. De cijfers over 2024 zijn nog niet beschikbaar. Deze worden naar verwachting in maart 2025 gepubliceerd in het Jaarverslag van de CCD.

309 Wat is het totale budget voor proefdiervrije innovatie op de gehele Rijksbegroting, uitgesplitst per ministerie?

Het totale budget van de Rijksbegroting dat beschikbaar is voor proefdiervrije innovaties is niet in absolute cijfers weer te geven, omdat het een variatie aan innovaties betreft en niet systematisch wordt gemonitord. Het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) heeft voor 2025 voor dierproevenbeleid, alternatieven voor dierproeven en proefdiervrije innovaties het volgende totaalbudget gereserveerd: € 5.9 miljoen. Voor de Centrale Commissie Dierproeven (vergunningen dierproeven) is voor 2025 € 3,3 miljoen gereserveerd.

Daarnaast is er door het kabinet vanuit het Nationaal Groeifonds €55 miljoen onvoorwaardelijk toegekend voor het groeifonds initiatief Centrum Proefdiervrije Biomedische Translatie (CPBT). (Het totale bedrag voor dit groeifonds is € 124,5 miljoen). Andere ministeries dragen individueel, maar ook geregeld gezamenlijk, bij aan proefdiervrije innovaties (TPI) via incidentele gezamenlijke projecten (in mijn Kamerbrief TPI dit najaar ga ik op die gezamenlijke projecten in), ik heb geen zicht op hun individuele begrotingen.

310 Wat is de hoeveelheid extra depositie in 2025 op stikstofgevoelig Natura 2000-gebied waar de kritische depositiewaarde is overschreden als gevolg van het verkleinen van de straal van de derogatievrije zone van 250 naar 100 meter? Kan de regering dat opsplitsen per Natura 2000-gebied?

In de kamerbrief aanpak mestmarkt (Kamerstuk 33 037, nr. 559) wordt voorgesteld de omvang derogatievrije zones naar 100 meter terug te brengen, waarbij deze zones met ingang van 2025 enkel voor topografische percelen geldt die voor de helft of meer binnen de zone van 100 meter liggen. Wageningen Environmental Research¹⁹ heeft in de expertbeoordeling “Breedte van een zone rondom Natura 2000-gebieden waar vanaf 2024 geen mestderogatie wordt toegestaan” berekeningen gedaan naar het effect van wel of geen derogatie voor een gemiddelde situatie op de depositie op de rand van het Natura 2000-gebied²⁰. Er zijn geen berekeningen gemaakt per individueel Natura 2000-gebied. Geen derogatie leidt ten opzichte van een situatie waarin wel derogatie wordt toegekend in de berekende situatie gemiddeld tot een vermindering van de *emissies* van ammoniak bij aanwending van dierlijke mest van maximaal 4 kg NH₃ per hectare per jaar in 2024 en 2 kg NH₃ per hectare per jaar in 2025.

Het effect op de depositie op een specifiek N2000-gebied is afhankelijk van de omvang en ligging van het perceel.

311 Hoe groot is het gat tussen de maatregelen uit de aanpak mestmarkt en de nationale plafonds uit de derogatiebeschikking in 2025?

De aanpak van de problematiek op de mestmarkt, die op 13 september jl. is gestuurd naar de Tweede Kamer (Kamerstuk 33037, nr. 559), richt zich op alle aspecten van de mestmarkt en bevat verschillende maatregelen. Een aantal maatregelen, zoals de beëindigingsregelingen, het afkomen van productierechten bij overdracht en het voerspoor dragen bij aan het verlagen van de mestproductie

¹⁹ Expertbeoordeling “Breedte van een zone rondom Natura 2000-gebieden waar vanaf 2024 geen mestderogatie wordt toegestaan” Piet Groenendijk, Hans Kros Wageningen Environmental Research 7 november 2023 <https://edepot.wur.nl/643448>

²⁰ Berekend voor een graslandperceel op kleigrond.

uitgedrukt in stikstof en fosfaat, en daarmee aan het voldoen aan de plafonds uit de derogatiebeschikking. Er zijn veel factoren die een rol spelen in de mestproductie, zoals dieraantallen, veevoer, en bedrijfsmanagement. Daarom kan geen precieze inschatting gemaakt worden. Om een vinger aan de pols te houden zijn er ook weegmomenten om te kijken waar we staan en of meer inspanningen nodig zijn.

312 Hoeveel politiepaarden zijn er in Nederland? Hoe zijn die verdeeld over het land en over de verschillende inzetdoelen?

Naar schatting zijn er 85 politiepaarden inzetbaar in Nederland, waarvan circa 55 inzetbaar voor ME-taken en 30 inzetbaar voor lichtere inzetten zoals horecatoezicht en bij evenementen. Het is niet bekend hoe deze paarden zijn verdeeld over het land.

313 Hoeveel politiehonden zijn er in Nederland? Hoe zijn die verdeeld over het land en over de verschillende inzetdoelen?

Naar schatting zijn er 523 politiehonden inzetbaar in Nederland. Het precieze aantal is niet bekend omdat het bestand politiehonden voortdurend in beweging is. De verdeling van honden is als volgt:

- Eenheid Landelijke expertise en operaties: circa 140 speurhonden
- Eenheid Landelijke opsporing en interventies: circa 10 surveillancehonden
- Eenheid Noord-Nederland: circa 31 surveillancehonden
- Eenheid Oost-Nederland: circa 87 surveillancehonden
- Eenheid Midden-Nederland: circa 42 surveillancehonden
- Eenheid Noord-Holland: circa 24 surveillancehonden
- Eenheid Amsterdam: circa 28 surveillancehonden
- Eenheid Den Haag: circa 30 surveillancehonden
- Eenheid Rotterdam: circa 39 surveillancehonden
- Eenheid Zeeland-West-Brabant: circa 35 surveillancehonden

- Eenheid Oost-Brabant: circa 31 surveillancehonden
- Eenheid Limburg: circa 26 surveillancehonden

314 Wat is de stand van zaken ten aanzien van het houdverbod voor dieren met schadelijke, uiterlijke kenmerken?

In 2023 is een voornemen tot een houd- en vertoningsverbod voor gezelschapsdieren met schadelijke uiterlijke kenmerken aangekondigd. Het invoeren van een houdverbod is complex. Er moet objectief beoordeeld kunnen worden of een uiterlijk kenmerk lijden veroorzaakt. Zoals aangegeven in de Kamerbrief (Kamerstuk 28286 nr. 1288) begint deze lijst klein en zal deze worden aangevuld naarmate verder onderzoek plaatsvindt en daardoor steeds meer schadelijke kenmerken objectief vastgesteld kunnen worden. Er is gestart met het opstellen van een houdverbod voor katten met de schadelijke, uiterlijke kenmerken, te weten: katten met vouworen en naaktkatten, omdat het al verboden is om katten met deze kenmerken te fokken. Er is een algemene maatregel van bestuur opgesteld en deze is geconsulteerd. Op dit moment bekijk ik hoe ik hiermee verder ga.

315 Kan de regering een overzicht van lopende of toekomstige onderzoeken geven op het gebied van fokkerij voor gezelschapsdieren?

In 2023 is gestart met een onderzoek om te komen tot een systematiek voor een nadere invulling voor het verbod op het fokken met gezelschapsdieren op een wijze waarop het welzijn en de gezondheid van het ouderdier of de nakomelingen wordt benadeeld (art 3.4 Besluit houders van dieren). Hierbij wordt ook gekeken hoe de reeds ontwikkelde kenmerken voor kortsnuitige honden geïntegreerd kunnen worden. Dit project loopt door in 2024 en 2025.

In 2024 is een onderzoek uitgezet naar de keuzes en gedrag van kopers rondom het aanschaffen en houden van kortsnuitige rassen.

In 2024 is een onderzoek gestart waarbij in kaart wordt gebracht welke potentieel schadelijke kenmerken voorkomen bij honden en katten en wat het risico is van elk kenmerk op welzijnsaantasting. Er wordt een onderzoek gedaan naar een definitie voor doorgefokte gezelschapsdieren.

De term 'doorgefokt' gezelschapsdier wordt in het maatschappelijk debat regelmatig gebruikt. Omdat hier verschillende invullingen aan gegeven kunnen

worden, is het van belang om hiervoor een zorgvuldige definitie te hebben.

316 Wat is de stand van zaken van het onderzoek naar dieronvriendelijke hulp- en trainingsmiddelen?

Dit onderzoek is onlangs afgerond. Ik bestudeer nu de resultaten en zal de Kamer daarover informeren.

317 Wat is de stand van zaken omtrent het aangekondigde verbod op tentoonstellingen van dieren met ernstige gebreken?

Het in de Kamerbrief (Kamerstuk 28 286, nr. 1288) voorgenomen vertoningsverbod ziet op beelduitingen in reclame, advertenties en social media van gezelschapsdieren met schadelijke uiterlijke kenmerken die altijd lijden, of een verhoogd risico hebben op lijden (te beginnen met honden en katten). Zoals aangegeven in de beantwoording van de feitelijke begrotingsvragen in januari 2024 (Kamerstuk 36410-XIV) valt deelname aan tentoonstellingen, wedstrijden en keuringen van deze dieren vooralsnog niet onder het voorgenomen vertoningsverbod. Het invoeren van een vertoningsverbod voor reclame en social media is onontgonnen terrein waar nog geen grondslag voor bestaat in de wet. Ik beraad mij momenteel hoe ik vervolg hier aan geef.

Daarnaast wordt een houdverbod opgesteld voor vouwoorkatten en naaktkatten (zie vraag 314). Zoals benoemd in de Verzamelbrief Dierenwelzijn (Kamerstuk 28286, nr. 1337) wordt hierbij ook een verbod op deelname aan wedstrijden, keuringen en tentoonstellingen overwogen voor katten die onder het overgangsrecht vallen. Ik bekijk momenteel hoe ik hiermee verder ga.

318 Wat is de stand van zaken van het aangekondigde houdverbod voor kortsnuitige honden en katten?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 314.

319 Wat is de stand van zaken van de aangekondigde chipplicht voor katten?

Zoals is toegezegd in de verzamelbrief van 19 januari 2023 (Kamerstuk 28 286, nr. 1287) wordt er gewerkt aan een landelijke chip- en registratieplicht

voor katten. Momenteel wordt de chip- en registratieplicht uitgewerkt in een algemene maatregel van bestuur (AMvB). Dit gebeurt in samenwerking met een groot aantal partijen uit de sector, zoals dierenwelzijnsorganisaties, dierenartsen, databanken en vertegenwoordigers van minima om draagvlak en acceptatie te waarborgen. Verwacht wordt dat de AMvB in het tweede kwartaal van 2025 ter consultatie aangeboden kan worden.

320 Hoe wordt opvolging gegeven aan het afgeronde onderzoek naar reptielenbeurzen?

Uit het onderzoek is gebleken dat het zoonoserisico op reptielenbeurzen zeer laag is. Ook was de huisvesting van de meeste reptielen toereikend voor een relatief kortstondige situatie als een beurs. Wel zijn enkele onwenselijke situaties aangetroffen. Daarom komen er meer handvatten om te kunnen handhaven als de huisvesting en verzorging niet op orde is tijdens een reptielenbeurs. In samenspraak met de NVWA en de Landelijke Inspectiedienst Dierenwelzijn (LID) werk ik aan een beleidsregel om de open normen voor het huisvesten en verzorgen van reptielen tijdens beurzen in te vullen. Ik verwacht dat deze beleidsregel in de eerste helft van 2025 gereed is.

321 Hoeveel reptielen- en vogelbeurzen zijn er in 2024 geweest? Wat was de toezichtintensiteit? Hoeveel overtredingen zijn hierbij geconstateerd, hoeveel waarschuwingen zijn er gegeven en hoeveel boetes zijn er opgelegd?

In 2024 tot op heden zijn 3 controles uitgevoerd bij vogelbeurzen. Bij een beurs zijn 3 Officiële Waarschuwingen, 5 Processen-verbaal van Inbeslagname en 2 processen verbaal opgemaakt. Bij een tweede beurs zijn twee officiële waarschuwingen gegeven. De derde beurscontrole was akkoord. Er is een controle op een reptielenbeurs uitgevoerd. Deze was ook akkoord. Helaas is de registratiedata van de beurzen nog niet raadpleegbaar en kan geen toezichts-intensiteit worden bepaalt.

322 Hoeveel fte werkt er op het ministerie van LVVN aan de uitwerking van de Wet Dieren in regelgeving zoals een algemene maatregel van bestuur (AMvB)?

Meerdere beleidsmedewerkers dierenwelzijn werken aan de uitwerking van de AMvB dierwaardige

veehouderij. Daarnaast is nog een aanzienlijk aantal andere medewerkers van LVVN betrokken bij de AMvB, onder meer vanwege de integrale, juridische en economische aspecten van deze regelgeving. Daarnaast zijn medewerkers van de NVWA betrokken om te borgen dat aspecten van handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid worden meegenomen. Naast de AMVB dierwaardige veehouderij wordt ook gewerkt aan een aantal andere AMvB's en ministeriele regelingen ter uitwerking van de Wet dieren.

323 Is er een overzicht van alle partijen die worden betrokken bij de uitwerking van de Wet dieren in regelgeving?

Zoals aangegeven in vraag 232 wordt gewerkt aan meerdere AMvB's onder de Wet dieren. Bij de uitwerking worden alle relevante partijen betrokken, waaronder sectorpartijen, brancheorganisaties, NGO's zoals de Dierenbescherming en Dierencoalitie en diverse wetenschappers. Daarnaast zijn de NVWA - en bij regelgeving voor gezelschapsdieren - ook de Landelijke Inspectiedienst Dierenwelzijn (LID) en politie nauw betrokken vanwege toezichtaspecten.

324 Wat is het verschil tussen een dierwaardige en een dierwaardiger veehouderij?

De Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) benoemt zes leidende principes waaraan moet worden voldaan om van een dierwaardige veehouderij te kunnen spreken. In de definitie van de RDA is derhalve geen ruimte voor het begrip dierwaardiger. Een veehouderij is dierwaardig of niet. In het Hoofdlijnenakkoord van dit kabinet wordt gesproken over het zetten van concrete stappen naar een toekomstbestendige, nog meer dierwaardige veehouderij. Deze bewoordingen zijn gekozen om aan te geven dat er sprake is van een doorontwikkeling van dierenwelzijn in de veehouderij. Dit kabinet vindt dat gesproken moet worden van het werken naar een dierwaardiger veehouderij, omdat het niveau van dierenwelzijn in Nederland op dit moment al relatief hoog is en wordt veel gedaan om dat verder te verbeteren.

325 In hoeverre is de implementatie van de chipplicht voor katten meegenomen in de begroting van LVVN voor het jaar 2025?

Er is rekening gehouden met de implementatie van de chipplicht voor katten in de begroting van LVVN voor het jaar 2025. Hiervoor is € 250.000 begroot.

326 In hoeverre is een financiële bijdrage aan de Stichting Dieren in Rampen meegenomen om tegemoet te komen aan de motie-Wassenberg over dieren een vaste plaats geven in crisisdraaiboeken (Kamerstuk 29517, nr. 218) en de motie van het lid Wassenberg over landelijke richtlijnen opstellen met betrekking tot de hulp aan dieren bij rampen (Kamerstuk 29517, nr. 244)?

De twee moties van het lid Wassenberg worden uitgevoerd door het ministerie van Justitie en Veiligheid. De minister van JenV heeft uw Kamer hier eerder over geïnformeerd²¹. De Stichting Dieren in Rampen voert op dit moment gezamenlijk met de veiligheidsregio's een traject uit, ter uitwerking van de moties van het lid Wassenberg. De realisatie van een eenduidig kader voor samenwerking, dat in alle 25 veiligheidsregio's benut kan worden door zowel dierenhulporganisaties als de betrokken veiligheidsregio, is één van de resultaten waaraan wordt gewerkt. Het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft hier incidentele middelen beschikbaar voor gesteld.

327 Wat is het tijdpad voor de besluitvorming van de EU over RENURE?

De verwachting is dat het RENURE-voorstel tijdens het volgende Nitraatcomité van december aanstaande wordt geagendeerd. Het is echter niet geheel uitgesloten dat de Europese Commissie besluit eerder tot stemming over te gaan wanneer duidelijk is dat er een gekwalificeerde meerderheid van de lidstaten voor het voorstel zal stemmen. Dit is ook de inzet van Nederland. Zodra de Europese Commissie het besluit heeft genomen, hebben het Europees Parlement en de Raad doorgaans twee maanden om eventuele bezwaren te uiten als zij van mening zijn dat de bevoegdheden van de Europese Commissie worden overschreden. De Europese Commissie moet in dat geval overwegen of ze haar voorstel handhaaft, wijzigt of intrekt.

²¹ Kamerstuk 29 517, nr. 251.

328 Wanneer verwacht de regering dat de nationale regelgeving voor het toepassen van RENURE in werking kan treden?

Uiteraard ben ik momenteel reeds bezig met het voorbereiden van de teksten voor de benodigde aanpassingen van de nationale regelgeving. Omdat het hier gaat om directe implementatie van EU-regelgeving verwacht ik dat de regelgevingsprocedure, na het van kracht gaan van de EU-wetgeving, kort zou kunnen zijn (ongeveer twee maanden).

329 Wat zijn de belangrijkste praktische en economische obstakels voor grootschalige inzet op RENURE en welke plannen heeft de regering om die weg te nemen of beperken?

Het is van belang om een degelijke maar ook praktisch uitvoerbare manier van handhaving en controle op de kwaliteit van de RENURE-producten te ontwikkelen. In de Kamerbrief van 24 april 2024 (Kamerstuk 33037, nr. 535) is aangegeven dat onder leiding van het Nederlands Centrum voor Mestverwaarding (NCM) door KIWA wordt gewerkt aan een kwaliteitssysteem voor RENURE. Met dit kwaliteitssysteem worden verschillende aspecten van het productieproces getoetst door een onafhankelijke certificerende instantie. Met de NVWA, RVO en private partijen (kwaliteitssysteemeigenaren en certificerende instanties) wordt momenteel bezien op welke wijze een kwaliteitssysteem voor RENURE kan bijdragen van de borging van de kwaliteit en veiligheid van RENURE in aanvulling op het publieke toezicht.

Wat betreft de economische aspecten zijn met name de investeringskosten in de installaties een aandachtspunt. De subsidieregeling hoogwaardige mestverwerking staat dit najaar open voor 7 mln. euro. De regeling ziet op grootschalige installaties, bij intermediairs voor het hoogwaardig verwerken (RENURE-waardig maken) van mest. Ik ben voornemens de investering in de verwerkingscapaciteit vanaf 2026, ook op boerderijniveau, verder te faciliteren indien RENURE wordt goedgekeurd, bijvoorbeeld via uitbreiding van de bestaande subsidieregeling hoogwaardige mestverwerking.

Een ander aspect is de vergunningverlening. Zoals aangegeven in de brief van 13 september 2024 (Kamerstuk 33037, nr. 559) wil ik de verwerking van mest, naast de al bestaande subsidieregeling voor Hoogwaardige Mestverwerking, verder stimuleren. Dat wil ik onder andere doen door te kijken naar mogelijke knelpunten in de vergunningverlening voor mestverwerking(en -vergisting) op korte termijn kunnen worden opgelost. Daarvoor zal ik op korte termijn een bestuurlijk boegbeeld (een «versneller») aanstellen, die ten dienste van de bevoegde gezagen/provincies aan de slag gaat om doorbraken te realiseren ten aanzien van vergunningverlening. Ik voorzie dat hij of zij in deze opdracht ook de vergunningverlening omtrent RENURE adresseert.

330 Kan de regering een overzicht geven van de hoogte van vergoedingen voor het leveren van ecosysteemdiensten en agrarisch natuurbeheer in 2025 en 2026, uiteengezet in het puntensysteem duurzame landbouw?

De vergoedingen in het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) verschillen per beheerpakket en zijn gebaseerd op een forfaitaire berekening van gemaakte kosten en gederfde inkomsten. Ook de hoogte van de vergoeding in de ecoregeling (op brons, zilver, of goud) wordt gebaseerd op de optelsom van (forfaitaire) berekening van gemaakte kosten en gederfde inkomsten per hectare voor de uitgevoerde eco-activiteiten. Het in de vraag genoemde puntensysteem duurzame landbouw is daar geen onderdeel van.

331 Wanneer is de voorbereiding van de uitbreiding van de subsidie voor agrarisch natuur en landschapsbeheer (ANLb) afgerond?

In het regeerprogramma staat vermeld dat het kabinet een stevige structurele financiële impuls gaat geven aan agrarisch natuurbeheer om zodoende boeren en andere beheerders langjarig en marktconform te vergoeden voor hun bijdrage aan het landschap en behoud en versterking van de biodiversiteit. Om dit goed voor te bereiden, zowel nationaal als in afstemming met de Europese commissie, zijn er in 2025 meerdere acties nodig met als doel om vanaf 2026 een start te kunnen

maken met het uitbreiden van Agrarisch natuurbeheer. Voor het kerstreces stuurt het kabinet namens minister Wiersma hierover een contourenbrief naar de Kamer.

332 Wanneer moeten de verbeterde Natuurdoelanalyses (NDA's) worden aangeleverd door provincies?

Ik ben op dit moment bezig om met provincies en andere rijkspartijen afspraken te maken over de vervolgcycli van de natuurdoelanalyses. Het verbeteren van de natuurdoelanalyses, hiervoor te hanteren uiterste data en de verbreding naar alle drukfactoren maken hier onderdeel van uit.

333 Welke provincies zijn al bezig met het verbeteren van de NDA's aan de hand van de adviezen van de EA?

Provincies zijn er zelf verantwoordelijk voor dat zij beschikken over juiste Natuurdoelanalyses. Meerdere provincies zijn al aan de slag met het verwerken van toetsingsadviezen van de Ecologische Autoriteit als zij die reeds ontvangen hebben. Ik ben op dit moment bezig om met provincies en andere rijkspartijen afspraken te maken over de vervolgcycli van de natuurdoelanalyses. Het verbeteren van de natuurdoelanalyses en de verbreding naar alle drukfactoren, maken hier onderdeel van uit.

334 Zijn er al verbeterde NDA's beschikbaar die nog niet openbaar zijn gemaakt? Zo ja welke zijn dat?

Op dit moment werkt de Ecologische Autoriteit aan de toetsing van de laatste natuurdoelanalyses die vorig jaar zijn gereed zijn gekomen, de toetsingsadviezen van de Ecologische Autoriteit zijn een belangrijke bouwsteen voor de verbetering van de natuurdoelanalyses. Tegelijkertijd worden er al wel verschillende stappen gezet om tot verbeterde versies van natuurdoelanalyses te komen. Zo zijn provincies al aan de slag met het verwerken van toetsingsadviezen van de Ecologische Autoriteit als zij die reeds ontvangen hebben en zijn Rijk en provincies gezamenlijk gestart met de totstandkoming van een uniform beoordelingskader voor habitatkwaliteit. Voor zo ver bekend, zijn er nog geen verbeterde versies van de natuurdoelanalyses achter de schermen beschikbaar. Ik ben namelijk op

dit moment bezig om met provincies en andere
rijkspartijen afspraken te maken over de vervolgcycli
van de natuurdoelanalyses. Het verbeteren van de
natuurdoelanalyses en de verbreding naar alle
drukfactoren maken hier onderdeel van uit.

*335 Wanneer is de eerste adviesronde van de EA
afgerond?*

Op dit moment werkt de Ecologische Autoriteit aan
de toetsing van de laatste natuurdoelanalyses die
vorig jaar zijn aangeleverd en de verwachting is dat
ze eind 2024 afgerond zullen zijn.

*336 Hoeveel mol stikstof per hectare per jaar wordt, op
basis van de meest actuele informatie, voor eind
2025 van de structurele aanpak stikstof verwacht?*

Op verzoek van LVVN rapporteert een onafhankelijk consortium
van kennisinstellingen (PBL WUR en RIVM) over de voortgang
en verwachte effecten van de maatregelen die in het kader
van de structurele aanpak stikstof zijn genomen. Het
consortium berekent verwachte effecten voor het jaar 2030 en
niet voor het jaar 2025. De reden hiervoor is dat nog niet
alle bronmaatregelen in uitvoering zijn, waardoor het
consortium geen goede aannames kon doen. Voor 2030 gaat het
consortium ervan uit dat alle maatregelen uitgevoerd zijn.
Wel laat het de door RIVM recent gepubliceerde “ Monitor
stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden 2024” zien dat de
verwachting is dat de stikstofdepositie verder daalt met
gemiddeld circa 55 mol/ha/jaar (4 procent) tussen 2020 en
2025, deze prognoses gaan uit van emissieramingen van het
scenario met vastgesteld beleid uit de KEV 2022.

*337 Hoeveel mol stikstof per hectare per jaar wordt, op
basis van de meest actuele informatie, voor eind
2030 van de structurele aanpak stikstof verwacht?*

Op verzoek van LVVN rapporteert een onafhankelijk consortium
van kennisinstellingen (PBL WUR en RIVM) over de voortgang
en verwachte effecten van de maatregelen die in het kader
van de structurele aanpak stikstof zijn genomen. De recente
rapportages van februari 2024 geven een zo actueel mogelijk
beeld van de verwachte daling van stikstofemissies en –
depositie. De afname van depositie in 2030 voortkomend uit
het structurele pakket bedraagt circa 25-31 mol/ha/jr. De
door RIVM recent gepubliceerde “Monitor stikstofdepositie in
Natura 2000-gebieden 2024” maakt inzichtelijk dat de
verwachting is dat de stikstofdepositie verder daalt met
ongeveer 150 mol/ha/jaar (10 procent) tussen 2020 en 2030,
deze prognoses gaan uit van emissieramingen van het scenario
met vastgesteld beleid uit de KEV 2022.

338 Is de regering voornemens om aanvullende stappen te zetten om de omgevingswaarde 2025 uit de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn) te bereiken? Zo ja, op welke manier en op welke termijn?

In juni van dit jaar heeft mijn ambtsvoorganger de Kamer geïnformeerd dat het realiseren van de omgevingswaarde voor 2025 binnen de tijd niet haalbaar is (Kamerstuk 35334, nr. 377). Dit is voor een groot deel het gevolg van de bijgestelde kritische depositiewaarden (KDW). Het kabinet werkt aan een voorstel om de huidige omgevingswaarden voor stikstofdepositie uit de wet te vervangen. Bewegende doelen moeten worden voorkomen. Deze geven immers geen zekerheid of realistische richting om op te sturen. De aanpassing van de doelen neemt niet weg dat het kabinet, zoals aangegeven in het regeerprogramma, er zorg voor zal dragen om de stikstofuitstoot structureel te laten dalen. Het kabinet acht zich immers gehouden aan de bovenliggende verplichtingen zoals die voortkomen uit de Vogel- en Habitatrictlijn. In het regeerprogramma staan verschillende aanvullende maatregelen genoemd die hier aan bij zullen dragen, waaronder een versterkte inzet op innovatie, een brede beëindigingsregeling en een uitvoeringsgerichte en een gebied specifieke aanpak die in plaats komt van het NPLG. Conform de toezegging in het commissiedebat van 4 september 2024 zal de minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur voor het einde van 2024 een brief aan de Tweede Kamer sturen waarin nader wordt ingegaan hoe het kabinet vorm geeft aan reductie van de stikstofuitstoot.

339 Welke generieke maatregelen kan de regering inzetten om alsnog de wettelijke omgevingswaarde voor 2025 te behalen?

In diverse rapporten zijn er verschillende opties in kaart gebracht die kunnen bijdragen aan het verder terugdringen van de stikstofuitstoot. Uw Kamer is hier onder meer afgelopen januari door mijn ambtsvoorganger over geïnformeerd. In deze brief (Kamerstuk 33576, nr. 365) zat als bijlage een overzicht van de mogelijke aanvullende sporen voor beleidsopties gericht op de reductie van stikstofemissies. Voor diverse van de hierin genoemde sporen, zoals het stimuleren van

innovatieve staltechnieken en het belonen voor ecosysteemdiensten, is in het hoofdlijnenakkoord ook een aanvullende inzet afgesproken. Zoals in het antwoord op vraag 338 reeds is vermeld, is eerder met uw Kamer gecommuniceerd dat het realiseren van de omgevingswaarde voor 2025 binnen de tijd niet haalbaar is. Dit is voor een groot deel het gevolg van de bijgestelde kritische depositiewaarden (KDW).

340 Is de regering voornemens om aan de slag te gaan met 'normeren en beprijzen' van de sector? Zo ja, op welke termijn gaat de regering daarmee aan de slag?

In aanvulling op diverse reeds bestaande normen binnen de agrarische sector is in het regeerprogramma aangekondigd dat dit kabinet inzet op een systematiek waarmee via haalbare bedrijfsspecifieke doelen of normen op klimaat- en stikstofemissies gestuurd kan worden. Het stellen van heldere normen draagt bij aan duidelijkheid voor de boer en draagt bij aan een geborgde, significante daling van emissies. Op dit moment wordt een systematiek uitgewerkt en eind 2024 zal ik de Kamer informeren over de contouren hiervan.

341 Wanneer komt er weer een Kwartaalrapportage Implementatie bronmaatregelen?

De laatste voortgangsrapportage Bronmaatregelen is op 17 september 2024 met de Tweede Kamer gedeeld en is meegestuurd met de kamerbrief Stand van zaken van een aantal moties en toezeggingen in het domein landelijk gebied & stikstof (Kamerstuk 35334, nr. 302). De volgende rapportage wordt naar verwachting voor het eind van 2024 met de Tweede Kamer gedeeld.

342 Welke specifieke actieprogramma's voor klimaatadaptatie in landbouw en natuur worden momenteel uitgevoerd?

Het Actieprogramma klimaatadaptatie landbouw (AP KAL) is in 2020 aan uw Kamer gezonden en wordt sindsdien tot 2030 uitgevoerd. Medio 2022 bent u via een Kamerbrief (Kamerstuk 35 925 XIV, nr. 159) geïnformeerd over de stand van zaken en de vervolgaanpak van dit actieprogramma. Het doel van dit programma is ervoor te zorgen dat in 2030 alle ondernemers in de land- en tuinbouw voorbereid zijn

om te kunnen omgaan met de veranderingen in het klimaat. Acties van dit programma zijn bijvoorbeeld gericht op water beter vasthouden in landbouwbodems via bodem- en watermaatregelen, verminderen van hittestress bij vee en aanpassen van teelt- en veehouderijsystemen. Hiervoor wordt via het actieprogramma gewerkt met de vijf pijlers Watersysteem, Bodemsysteem, Gewassen en teeltsystemen, Veehouderij en Ondersteunende instrumenten gericht op Kennis en innovatie, Regionale aanpak en Risicomanagement.

Het Actieprogramma Klimaatadaptatie Natuur (AP KAN) wordt in het najaar van 2024 opgeleverd, zal begin 2025 in uitvoering gaan en loopt tot en met 2030. Het doel van dit programma is om in 2030 het Rijk, medeoverheden en terreinverantwoordelijken toegerust te hebben om te gaan met de effecten van de grootste klimaatrisico's voor de natuur en de biodiversiteit en deze, waar mogelijk, in te perken, natuur inclusieve oplossingen in te zetten voor klimaatadaptatie in de fysieke leefomgeving, en klimaatadaptatie van en met de natuur kade stellend voor beleid en uitvoering in de fysieke leefomgeving te maken.

343 Hoeveel budget is er toegewezen voor investeringen in kennis en innovaties met aanpasbare teelten en plantenrassen die beter bestand zijn tegen droogte en verzilting?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 26.

344 Hoe wordt het emissiebeleid vormgegeven?

In het Regeerprogramma is onder andere aangegeven dat dit kabinet inzet op een systematiek waarmee via haalbare bedrijfsspecifieke doelen of normen op emissies gestuurd gaat worden in de agrarische sector. De wijze waarop reductie plaatsvindt, zal in aanvulling op diverse reeds bestaande regelingen, uit verschillende sporen blijven bestaan. Daarbij gaat het onder meer om ondersteuning van boeren om met stal- en managementmaatregelen emissies te verlagen, een vrijwillige beëindigingsregeling en haalbare bedrijfsspecifieke normen voor klimaat en stikstof. De komende tijd worden deze sporen in samenhang verder uitgewerkt.

345 Welke specifieke actieprogramma's voor klimaatadaptatie in landbouw en natuur worden momenteel uitgevoerd?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 342.

346 Hoeveel budget is er toegewezen voor investeringen in kennis en innovaties met aanpasbare teelten en plantenrassen die beter bestand zijn tegen droogte en verzilting?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 26.

347 Waaruit bestaat het bestaande maatregelenpakket om aan de klimaatopgave in de landbouw te voldoen? Wat is de geschatte effectiviteit van dit pakket om aan de klimaatopgave te voldoen?

Om aan de klimaatopgave in de landbouw te voldoen zet het kabinet zich in om boeren, tuinders, overheden en landbeheerders te ondersteunen bij hun inspanningen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Maatregelen die bijdragen aan het realiseren van de klimaatopgave zijn onder andere innovatieve maatregelen op het gebied van stal, mest(opslag), dier en voer, het faciliteren van de opschaling van mestvergisting, de aangekondigde vrijwillige beëindigingsmaatregelen, en het toewerken naar doelsturing met bedrijfsspecifieke doelen voor broeikasgassen. In samenwerking met sector- en ketenpartijen wordt er een (op termijn afrekenbare) stoffenbalans ontwikkeld, gericht op onder andere de reductie van de uitstoot van broeikasgassen. Verder is in het glastuinbouwconvenant een samenhangend pakket van beprijzende-, normerende- en subsidiemaatregelen afgesproken, inclusief een individuele CO₂-heffing vanaf 2025.

In de Klimaat en Energieverkenning (KEV) rapporteert het PBL jaarlijks hoeveel broeikasgassen Nederland het afgelopen jaar heeft uitgestoten en hoeveel uitstoot het PBL in de komende jaren verwacht, op basis van vastgesteld, voorgenomen en geagendeerd beleid. In 2023 stootte de landbouw 24,9 Mton CO₂ eq. uit en was de verwachte uitstoot in 2030 tussen de 19 en 22 Mton CO₂ eq. . Daarmee lag het klimaatdoel voor de landbouw voor 2030 (17,9 Mton CO₂ eq.) nog niet binnen bereik.

348 Hoeveel stallen bevinden zich op een afstand van 250, respectievelijk 500 meter tot een stikstofgevoelig Natura 2000-gebied?

De beste benadering, die ik u op dit moment kan geven, is een telling waarbij per gebouw op basis van de uiterlijke kenmerken in de 3D BAG²² bepaald wordt of het een stal is. Daarbij is het mogelijk dat een stal niet als zodanig herkend is of dat een gebouw de uiterlijke kenmerken van een stal heeft, maar niet (meer) als stal gebruikt wordt. Deze telling laat zien dat zich ongeveer 13.600 stallen binnen een straal van 500 meter rond stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden bevinden, waarvan ongeveer 7.700 binnen een straal van 250 meter.

349 Welke programma's richten zich nu specifiek op reductie van ammoniak door bedrijven op een afstand van 250 tot 500 meter?

In de stikstofaanpak speelt naast emissie de afstand van bedrijven tot overbelaste stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden een rol. Er zijn geen programma's die zich specifiek richten op de reductie van ammoniak door bedrijven op een afstand van 250 tot 500 meter tot Natura 2000-gebieden. Overigens wil dit kabinet inzetten op emissie- in plaats van depositiebeleid, en willen zowel kabinet als Kamer af van de term piekbelaster, conform de motie Holman c.s. (Kamerstuk 30252, nr. 134).

350 Hoe verhoudt het budget voor ruimhartige stoppersregelingen zich tot de vraag ernaar in de sector enerzijds en de noodzaak voor stikstofreductie anderzijds?

Ik verwacht met het huidige budget voor de Lbv van € 1090 miljoen en voor de Lbv-plus van € 1800 miljoen alle aanvragen van veehouders die zijn ingediend en die aan de voorwaarden voldoen te kunnen toewijzen. Daarnaast ben ik voornemens in het kader van de aanpak mestmarkt te komen met een nieuwe brede beëindigingsregeling in aanvulling op de bestaande regelingen. De beëindigingsregelingen zijn een belangrijk onderdeel van de aanpak voor reductie van stikstof op stikstofgevoelige natuur in Natura-2000-gebieden. De regelingen zorgen er voor dat de veestapel blijvend krimpt en dat de noodzakelijke reductie in ammoniakemissie en in stikstofdepositie blijvend is.

²² <https://3dbag.nl/>

Daarnaast dragen de regelingen bij aan de realisatie van de klimaatopgave en de opgave om de druk op de mestmarkt te verlichten.

351 Welke gevolgen heeft het schrappen van het NPLG voor het betrekken van de provincies?

De komende periode zal ik duidelijk maken hoe ik gebiedsspecifiek en uitvoeringsgericht aan de slag ga met de doorontwikkeling van de aanpak landelijk gebied. Dat doe ik vanzelfsprekend samen met mijn collega-bewindslieden in het kabinet, de provincies evenals de waterschappen en de gemeenten. Omwille van een samenhangende aanpak van de opgaven op de boerenerven en in de gebieden zal ik het voortouw nemen in de afstemming van taken, rollen en verantwoordelijkheden.

352 Welke gevolgen heeft intensivering van de veehouderij voor een sociaaleconomisch vitaal landelijk gebied?

De Kamer vraagt naar de gevolgen van de intensieve veehouderij voor een sociaaleconomisch vitaal landelijk gebied. In het Regeerprogramma heeft het kabinet aangegeven dat zij een leefbaar, sociaaleconomisch vitaal landelijk gebied, waar het goed wonen, werken, recreëren en ondernemen is, belangrijk vindt. Hoe dit er nu en in de toekomst uitziet, verschilt per gebied.

In diverse gebieden speelt de intensieve veehouderij een rol bij de sociaaleconomische vitaliteit, zowel in positieve als negatieve zin. Het zorgt voor werkgelegenheid en bedrijvigheid in de primaire landbouw en bij aanleverende en afnemende partijen, ook voorziet het Nederland en de wereld van kwalitatief goed voedsel. Tegelijkertijd legt de intensieve veehouderij druk op thema's als milieu, luchtkwaliteit en de biodiversiteit.

De toekomstige impact van de intensieve veehouderij op de sociaaleconomische vitaal landelijk gebied is afhankelijk van de ontwikkeling van de intensieve veehouderij. Omdat deze ontwikkeling erg dynamisch is, is het lastig nu aan te geven wat de gevolgen zijn voor de sociaaleconomische vitaliteit van het landelijk gebied. Wel vind ik het van belang dat er bij de toekomstige ontwikkeling van de agrarische sector, en dus ook de intensieve veehouderij, oog is voor de

sociaaleconomische effecten en de vitaliteit van het landelijk gebied. In het Regeerprogramma heb ik een concretisering van de aanpak van mijn ministerie aangekondigd. Het is mijn ambitie om ervoor te zorgen dat het overal in het landelijk gebied fijn en gezond wonen, werken, recreëren en ondernemen is, nu en in de toekomst.

353 Wat is de tijdlijn voor het (ontwikkelen van het) alternatief voor het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)?

Op dit moment ben ik bezig met het ontwikkelen van de nieuwe aanpak. Vóór het commissiedebat van 4 december 2024 stuur ik uw Kamer een brief waarin ik de contouren van de hiervan uiteen zet. Ondertussen ben en blijf ik in gesprek met belanghebbenden over de nieuwe aanpak. Na de Kamerbrief en het gesprek met uw Kamer hierover, werk ik de aanpak verder uit in de eerste helft van 2025. Overigens gaat de uitvoering van de eerder toegekende maatregelpakketten door provincies, pas net van start. Dit loopt de komende jaren door. Ook op die manier wordt een bijdrage geleverd aan het bereiken van de doelen.

354 Wat zijn de wettelijke doelen waaraan het NPLG moest bijdragen? Welke van deze doelen zijn op dit moment binnen bereik?

Het NPLG was gericht op het toekomstbestendig ontwikkelen van het landelijk gebied. Dit mede met het oog op het voldoen aan internationale verplichtingen op het gebied van natuur (de Vogel- en Habitatrichtlijn, waarbij voorgesorteerd werd op de Natuurherstelverordening), water (Kaderichtlijn Water) en klimaat (Klimaatakkoord van Parijs en Global Methane Pledge). Voor een deel zijn deze internationale verplichtingen vertaald naar nationale doelen die in de wet- en regelgeving verankerd zijn: zoals tegengaan van verslechtering van natuur, de omgevingswaarden in de Omgevingswet voor stikstofdepositie (ten behoeve van de Vogel- en Habitatrichtlijn) en voor waterkwaliteit en -kwantiteit en de hydrologische condities van Natura 2000-gebieden (ten behoeve van de Kaderrichtlijn Water). De klimaatdoelen voor landbouw en landgebruik die het NPLG bevatte zijn verankerd in de Voorjaarsnota van 2023 en geven uitwerking aan de doelen uit de Klimaatwet. Het NPLG bevatte

daarnaast ook doelen die een verdere uitwerking geven aan de bovengenoemde wettelijke doelen. Een voorbeeld hiervan is de Bossenstrategie die o.a. bijdraagt aan de klimaatdoelen en de VHR en Natuurherstelverordening.

Begin dit jaar concludeerde het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) in de ex ante analyse Nationaal Programma Landelijk Gebied dat met de uitwerking van de Provinciale plannen landelijk gebied (PPLG's) zoals die er op 1 juli 2023 lagen, het volledig doelbereik van de natuur, water en klimaatdoelen binnen grofweg een decennium niet plausibel is. De PPLG's waren voornamelijk op hoofdlijnen geformuleerd en er moest nog veel worden uitgewerkt. In algemene zin geldt dat de voortgang van de verschillende doelen wordt gemonitord. Zo wordt klimaatbeleid gemonitord via de Klimaat- en Energieverkenning van het PBL. Deze verschijnt eind oktober en zal zicht geven op de voortgang van de sectoren landbouw en landgebruik. De tussenevaluatie van de Kaderrichtlijn Water die in december van dit jaar gereedkomt, zal meer inzicht geven in de stand van zaken en welk handelingsperspectief er is om tot doelbereik te komen.

Voor het commissiedebat van 4 december 2024 stuur ik uw Kamer een brief waarin ik de contouren van de gebiedsspecifieke en uitvoeringsgerichte aanpak in plaats van het NPLG uiteenzet.

355 Is door het vervallen van het NPLG een oplossing voor PAS-melders dichterbij gekomen?

De inzet van het NPLG was om gebiedsgericht een transitie voor landbouw en natuur te realiseren, waardoor PAS-melders mogelijk konden worden gelegaliseerd.

Ik zal de komende tijd inzetten op een gebiedsgerichte aanpak, die aangrijpt op de gebieden waar de natuur er slecht voor staat. We zetten tegelijkertijd vol in op het oplossen van de PAS-melders. We kiezen daarbij voor een verbrede aanpak. Als laatste hoop ik een juridisch houdbare ondergrens in te kunnen stellen. PAS-melders hoeven dan geen vergunning meer voor hun PAS-melding aan te vragen.

356 Op welke punten wilt de regering wijzigingen voorstellen voor regels rond biotechnologie?

Daar waar het nieuwe producten betreft die met biotechnologie geproduceerd zijn is de novel foods regulation van kracht, op basis waarvan de Europese Voedselveiligheidsautoriteit EFSA nieuwe voedselproducten toetst op voedselveiligheid. Het ministerie van VWS is verantwoordelijk voor de voedselveiligheid van levensmiddelen, novel foods inbegrepen. We zullen uw vraag bij hen onder de aandacht brengen.

357 Op wat voor punten wil het kabinet wijzigingen voorstellen voor regels rond biotechnologie?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 356.

358 Wat gaat het kabinet doen om dit gelijk speelveld rondom biotechnologie te creëren, gelet op het gegeven dat plantveredelingstechnieken, producten via fermentatie en kweekvlees worden gebruikt, goedgekeurd en gelanceerd buiten Nederland en buiten de EU?

Het kabinet werkt momenteel aan een visie op biotechnologie, waar plantenveredeling, precisiefermentatie en kweekvlees belangrijke onderdelen van zijn. In het kader van deze visie worden gesprekken gevoerd met bedrijven over welke drempels zij ervaren als het gaat om een gelijk speelveld. Deze visie wordt voorbereid door de ministeries van EZ en I&W in samenwerking met de ministeries van OCW, VWS en LNV en wordt begin volgend jaar verwacht (Kamerstuk 27428 nr. 404 van 25 september 2024), gevolgd door een actieprogramma. Dat programma zal ook ingaan op mogelijke maatregelen voor het creëren van een internationaal gelijk speelveld.

359 Op welke punten wil het kabinet de Europese wet- en regelgeving omtrent natuur, mest, pulsvisserij en biotechnologie aanpassen?

Het kabinet zet in de EU onder andere in op een toekomstbestendig voedselsysteem met perspectief voor onze boeren, tuinders en vissers en hun verdienvermogen. De inzet van het kabinet bij beoogde wijzigingen in bestaande (en toekomstige) EU-wet- en regelgeving is erop gericht om de doelen in het Hoofdlijnenakkoord en het Regeerprogramma te bereiken. Het kabinet heeft hierbij bijzondere

aandacht voor het mestdossier. Over de specifieke inzet van het kabinet op individuele dossiers wordt de Kamer via de gebruikelijke weg geïnformeerd, zoals recent over de inzet op het mestdossier (Kamerstuk 33037, nr. 559).

360 Wat wordt bedoeld met de woorden "onder andere" in de zin "Het kabinet wil daar op een aantal punten wijzigingen in voorstellen, onder andere voor regels rond natuur, mest, pulsvisserij en biotechnologie"? Op welke onderwerpen wil de regering nog meer wijzigingen voorstellen?

Het kabinet kijkt de inzet op individuele EU-dossiers vanuit de doelen van het Hoofdlijnenakkoord en het Regeerprogramma en zal inzetten op een toekomstbestendig voedselsysteem met perspectief voor boeren, tuinders en vissers en hun verdienvermogen. Over de overkoepelende inzet in de EU op de LVVN-onderwerpen wordt de Kamer dit najaar nader geïnformeerd.

361 Hoe vaak hebben provincies tot dusver gebruik gemaakt van de Nationale Grondbank? Waarvoor precies?

Inmiddels zijn er negen casussen op verzoek van de provincie, waarvoor opdracht is, of binnenkort wordt, verleend aan het Rijksvastgoedbedrijf om namens de Nationale Grondbank het aankoopproces uit te voeren. Het gaat hierbij om een totale omvang van circa 870 hectare agrarische grond (met twee agrarische bedrijfslocaties). Daarnaast zitten er nog drie concrete casussen in de pijplijn met een totale omvang van circa 90 hectare agrarische grond en zijn een aantal casussen afgesloten (omdat bijvoorbeeld geen overeenstemming kon worden bereikt).

De Nationale Grondbank zorgt voor een betere grondmobiliteit die bijdraagt aan het halen van de doelen uit het Regeerprogramma, zoals beschikbaarheid van landbouwgrond voor perspectief (jonge)boeren (o.a. via ruil van grond, verplaatsen, omvormen), een gezonde natuur, voldoende en schoon water en schone lucht. Dit mede in relatie tot de aanpak stikstof, de toekomst van de landbouw en het sturen op herverkaveling. De Nationale Grondbank is een ondersteunend instrument aan de beleidsdoelen.

362 Geldt het verbod van nationale koppen op Europees beleid voor zowel doelen als middelen?

In het regeerprogramma is aangegeven dat er geen nieuwe nationale koppen op Europees beleid komen en bestaande koppen waar mogelijk worden geschrapt. Daarbij kijkt het kabinet - naast landbouw - ook naar welke andere nationale koppen kunnen worden geschrapt, uiteraard met behoud van doelbereik en met oog voor de consequenties daarvan. De financiële consequenties maken onderdeel van uit van de verdere uitwerking. Doel is immers naast het creëren van een gelijk speelveld, ook de vermindering van lasten en regeldruk voor agrarische ondernemers. Ook wordt op dat moment bij de verdere uitwerking gekeken naar de (eventuele) gevolgen voor de financiële middelen van de overheid.

363 Waar moet aan gedacht worden wanneer gesproken wordt over het realiseren van vraaggestuurde experimenteelocaties? Kan er een overzicht gegeven worden van experimentonderwerpen waar tot op heden om gevraagd wordt?

Experimenteelocaties zijn fysieke praktijkomgevingen waar boeren, kennisinstellingen, ketenpartijen en overheid samenwerken aan het experimenteren, uittesten en valideren van kennis en innovaties zodat deze beter aansluiten bij de dagelijkse praktijk van het boerenerf. Agrarische ondernemers kunnen zelf problemen, of potentiële oplossingen, aandragen waar ze op een experimenteelocatie aan willen werken (vandaar vraag gestuurd). Deze locaties kenmerken zich doordat ze niet aan individuele problematiek werken, maar juist kijken naar het gehele bedrijfssysteem en dus naar integrale oplossingen. In voorbereiding op de nationale regeling voor experimenteelocaties die in 2025 start zijn er op dit moment 4 pilot experimenteelocaties en 15 experimenteelocaties in de ontwerpfasen. Zij werken aan onderwerpen zoals stikstof- en methaanreductie uit mest bij melkveehouders in het Groene Hart, maatregelen tegen verdroging en verzilting voor vollegrondsgroentetelers in Noord-Holland, verminderen gewasbeschermingsmiddelen in de fruitteelt in de Betuwe en in de akkerbouw in Flevoland, stalinnovaties in Friesland en korte ketens in Noord-Brabant.

364 Hoe wordt het noodzakelijke overleg met de sector vormgegeven?

Het kabinet is voornemens om ieder kwartaal een breed bestuurlijk overleg te organiseren. De werkwijze wil ik graag met de deelnemers vormgeven. Het eerste overleg wordt in november ingepland.

Over tal van onderwerpen vindt al overleg plaats met sector- en andere partijen, zowel op technisch als op bestuurlijk niveau. U kunt daarbij denken aan bestaande overlegstructuren zoals het Noordzeeoverleg of het Bestuurlijk overleg mest.

In aanvulling daarop wil ik ook een dialoog voeren over de toekomst van de landbouw en het voedselsysteem. Hoe kunnen we gestelde doelen bereiken met innovatieve oplossingen op zo'n manier dat voedselzekerheid voor de lange termijn gegarandeerd is én er voldoende verdien capaciteit is voor primaire producenten en partijen in de keten? Daarvoor richten we een overlegtafel in die regelmatig bij elkaar komt en waaraan vertegenwoordigers van (in ieder geval) primaire producten, ketenpartijen en maatschappelijke organisaties deelnemen.

365 Is de verwachting dat het budget voor de Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (Lbv) en Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties met piekbelasting (Lbv-plus) regelingen volledig zal worden benut, en had in deze verwachting de ruim 43 miljoen euro die er taakstellend op bezuinigd wordt ook kunnen worden uitgegeven?

Momenteel worden de laatste aanvragen in het kader van de Lbv beoordeeld en beschikt. Voor de Lbv-plus geldt dat deze nog openstaat tot en met 20 december 2024. Voor de beide regelingen kan op basis van het huidige verloop worden geconcludeerd dat het budgetplafond vooralsnog voldoende is. De komende maanden kan dit beeld echter nog wijzigen. Vooralsnog wordt ervan uitgegaan dat de bezuiniging van € 43 miljoen de uitvoering van de regelingen niet in de weg staat. Ik informeer uw Kamer regelmatig over de voortgang van de uitvoering van deze regelingen.

366 Hoeveel fte wordt er wegbezuinigd met de bezuiniging van 11.498.000 euro en op welke taken?

De taakstelling van circa € 11,5 mln. is verwerkt in de Ontwerpbegroting 2025 van LNVN. De taakstelling is budgettair ingevuld door het apparaatsartikel (art. 50) te verlagen. Via een aanstaande reorganisatie wordt vorm gegeven aan het lagere personeelsbudget. Het resterende deel is ingevuld door middel van een efficiencykorting op alle uitvoeringsorganisaties van 0,5% per jaar, oplopend naar 2,5% structureel.

367 Geldt de Rijksbrede bezuiniging op de apparaatsuitgaven ook voor de NVWA? Zo ja, hoeveel fte wordt daar bezuinigd en welke taken en/of controles kunnen daarmee niet meer worden uitgevoerd?

Ja, de NVWA draagt bij in de taakstelling met 0,5% per jaar, oplopend tot 2,5% vanaf 2029. De invulling is nog niet geheel uitgewerkt, maar in ieder geval in de eerste jaren vult NVWA dit in middels efficiencyverbeteringen.

Voor de eerste jaren is nog geen sprake van bezuinigingen op FTE's. Het niet uitvoeren van taken en/of controles wordt ook in de uitwerking gezien.

368 Op welke exacte subsidies zal worden bezuinigd met de bezuiniging op subsidies van 48 miljoen euro?

In de tabel staat een uitsplitsing van de subsidies waarop een bezuiniging groter dan € 0,5 mln. is verwerkt in 2025.

<u>Bezuinigingen op het subsidiebudget (bedragen * € 1 mln.)</u>	<u>Artik el</u>	<u>2025</u>
Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties-plus	21	-19,9
Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties	21	-12,4
Projecten mestbeleid	21	-2,3
Subsidieregeling brongerichte aanpak emissies (klimaat)	21	-1,4
Missiegedreven Topsectoren	23	-1,1
Aanvulling budget ECO-regeling	21	-0,9

Energie-efficiëntie glastuinbouw	21	-0,9
Aanvalsplan landschapselementen	22	-0,9
Onderzoeksprogrammering	23	-0,7
Verplaatsingsregeling	22	-0,5
Saneringsregeling Garnalenvisserij	22	-0,5
Maatwerkoplossingen piekbelasters	22	-0,5
Overige subsidies	div.	-6,0
Totaal		-48,0

369 Welke gevolgen heeft de verlaging van 1,1 miljoen euro op de subsidies voor topsectoren voor innovatie en samenwerking met de praktijk?

Dit heeft tot gevolg dat de investeringen in de Kennis- en Innovatieagenda Landbouw-Water-Voedsel met eenzelfde bedrag afnemen. Dit betekent dat er minder (onderzoeks)projecten kunnen starten en minder hefboom effect optreedt door lagere private bijdrage.

370 Wat zijn de oorzaken van de onderuitputting van 110 miljoen euro voor de maatregel gerichte beëindiging (MBG)?

De MGB bevat elementen met staatssteun en vergde goedkeuring door de Europese Commissie. Dit traject is voor de zomer in gang gezet. Omdat onzeker was hoe veel tijd de goedkeuringsprocedure zou kunnen gaan vergen en of de daarvoor beschikbare middelen op de begroting voor 2024 nog dit jaar tot uitbesteding zouden kunnen komen, is uit voorzorg besloten om de middelen middels een kasschuif toe te voegen aan de begroting voor 2025. Inmiddels heeft de Europese Commissie met betrekking tot staatssteun ingestemd met de MGB. Publicatie en openstelling voor provincies is dit najaar voorzien. Specifieke uitkeringen aan

provincies kunnen dan vanaf begin 2025 aan provincies worden verstrekt. .

371 Welke gevolgen heeft de kasschuif voor schadevergoeding PAS-melders voor het oplossen van de PAS-problematiek?

De kasschuif heeft geen gevolgen voor het bieden van oplossingen aan PAS-melders. Door de kasschuif wordt geborgd dat vergoedingen ook over enkele jaren nog uitgekeerd kunnen worden.

372 Hoeveel bedrijven hadden zich in 2024 respectievelijk aangemeld voor de regeling Lbv en Lbv-plus? Hoeveel daarvan zijn daadwerkelijk opgekocht?

Het totaal aantal aanvragen voor de Lbv en de Lbv-plus bedraagt tot op heden 1448. Voor de Lbv zijn alle 669 aanvragen in 2023 gedaan, aangezien de regeling op 1 december 2023 is gesloten. Voor de Lbv-plus zijn er 774 aanvragen in 2023 en 2024 gedaan, dit aantal loopt nog op. Voor vijf aanvragen geldt dat nog niet duidelijk is onder welke regeling zij vallen. Op de site van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland wordt de actuele stand van het aantal aanvragen en beschikkingen bijgehouden²³. Nog geen van deze bedrijven heeft aan alle vereisten voldaan die zijn verbonden aan de subsidie en die moeten resulteren in de definitieve en onherroepelijke beëindiging van de veehouderijlocatie overgegaan. Ondernemers hebben tijd nodig om dit proces te doorlopen. De verwachting is dat de eerste aanvragers hun locatie in de eerste helft van 2025 zullen beëindigen.

373 Hoeveel is er in 2024 uitgegeven aan respectievelijk de Lbv en Lbv-plus?

Op 25 september 2024 was er 197.747.386 euro betaald aan boeren die meedoen aan de Lbv en de Lbv-plus. De rest van het jaar zullen er nog meer betalingen volgen. Dit is echter lastig in te schatten wanneer deze betalingen zullen plaatsvinden. De termijnen die boeren krijgen om aan de voorwaarden te voldoen lopen vak over de jaargrens heen dus het is moeilijk in te schatten in welk jaar welk deel van de regeling uitbetaald word aan de boer.

²³ [lbv en lbv-plus actueel \(rvo.nl\)](https://www.rvo.nl/nl/landbouw/landbouwsubsidies/lbv-en-lbv-plus)

374 Hoeveel stikstofruimte hebben respectievelijk de Lbv en Lbv-plus opgeleverd? Hoe verhoudt dit zich tot het mestplafond?

Op dit moment is nog niet wat de resultaten van deze beëindigingsregelingen zullen zijn, aangezien deze nog lopen. Voor de inschatting van de reductie van de stikstofproductie die gehanteerd is in het kader van het wetsvoorstel mestproductieplafonds verwijs ik u naar de Memorie van Toelichting bij dat wetsvoorstel.

375 Hoeveel bedrijven hadden zich in 2024 aangemeld voor de MGB? Hoeveel daarvan zijn er daadwerkelijk opgekocht?

De Regeling provinciale gebiedsgerichte beëindiging veehouderijlocaties (MGB) is in de eindfase van de voorbereiding. In oktober 2024 vindt de publicatie plaats en de openstelling voor provincies is op 2 december a.s.

De MGB is geen opkoopregeling. Het is een vrijwillige beëindigingsregeling voor veehouderijlocaties, die liggen binnen de geografische afbakening van de regeling (veenweide, beekdalen, zandgronden en overgangsgebieden N2000). Subsidiabel is de gehele of gedeeltelijke sluiting van veehouderijlocaties. De veehouderijondernemingen worden gecompenseerd voor het waardeverlies van hun productiecapaciteit, voor het doorhalen van dierrechten en voor het slopen en afvoeren van de productiecapaciteit, en ook voor de kosten van leges en planologische procedures en advies, die verband houden met de uitvoering van de duurzame beëindiging van de bedrijfslocatie, alsmede de kosten voor deskundige advisering.

376 Hoeveel heeft de MGB in 2024 gekost?

2024 is het jaar van de voorbereiding van de MGB. Voor voorbereidingskosten, met name inhuur en kosten van RVO, is voor 2024 € 0,7 mln. begroot. Er wordt binnen dat budget gebleven.

377 Hoeveel stikstofruimte heeft de MGB opgeleverd in 2024?

Op 14 augustus jl. heeft de Europese Commissie ingestemd met de Regeling provinciale

gebiedsgerichte beëindiging veehouderijlocaties (MGB). Het is mijn inzet de MGB zo snel mogelijk te publiceren in de Staatscourant en daarmee voor provincies open te stellen. Zodat provincies – naast het kunnen aanvragen van de MGB-subsidie – ook eerder aan hen verstrekte middelen via hun provinciale instrumenten in overeenstemming met de vereisten van de MGB kunnen inzetten ter ondersteuning van de provinciale gebiedsgerichte aanpak. De openstelling van de regeling staat gepland voor eind dit jaar. Er zijn nog geen vergunningen ingetrokken en de maatregel heeft daarom nog geen stikstofruimte kunnen leveren. De voorganger van de MGB was de Maatregel gerichte aankoop en beëindiging (MGA-1). Deze maatregel stond open tot 1 december 2022. De aankopen van de MGA 1 zijn nog niet volledig afgerond. Het PBL heeft berekend dat de verwachte reductie in stikstofdepositie als gevolg van deze maatregel in 2030 circa 2,4 mol/ha/jaar gemiddeld is op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden.

378 Welke opkoopregelingen staan ervoor respectievelijk 2025 en 2026 gepland? Hoeveel budget is er respectievelijk in 2025 en 2026 beschikbaar voor de opkoopregelingen? Wat is de verwachte stikstofruimte die dit oplevert?

Dit jaar nog zal de Maatregel Gebiedsgerichte Beëindiging veehouderijlocaties (MGB) worden opengesteld. Dit is een SPUK op basis waarvan provincies middelen aan kunnen vragen om in te zetten voor eigen provinciale beëindigingsregelingen. De MGB zal de komende drie jaar open staan. Het budget bedraagt € 140 miljoen.

Daarnaast wordt een brede beëindigingsregeling voorbereid, waarvan de uitgangspunten voor het eind van dit jaar aan uw Kamer worden verzonden. Er vinden nog besprekingen plaats over het budget uit de HLA-middelen dat voor deze regeling vanaf 2026 beschikbaar zal zijn. Zoals door de minister van LVVN in eerder genoemd Commissiedebat is aangegeven, is het naar versnellen van beleid en procedures ingewikkeld. De toezegging is daarbij gedaan dat een poging gewaagd zal worden, onder de voorwaarde dat de regeling tijdig gereed is en de goedkeuring heeft van de Europese Commissie. Mocht eerdere openstelling (in 2025) mogelijk

blijken en er eerder middelen nodig zijn dan zal daar in het voorjaar besluitvorming plaatsvinden over het naar voren halen van de middelen.

Een verwachte stikstofopbrengst is voor deze regelingen nog niet te geven.

379 Hoe ziet de besteding van 8 miljoen euro voor natuurmonitoring er precies uit?

Van de € 8,0 mln. extra middelen voor natuurmonitoring in 2025 wordt € 7,5 mln. besteed aan het Verbeterprogramma VHR-monitoring en de intensivering van de uitvoering van de monitoring. Het Verbeterprogramma heeft als doel een verbeterde, landelijk uniforme, gebiedsgerichte monitoringsystematiek voor de implementatie van de Vogel- en Habitatrictlijn. Onderdeel van het programma zijn onder andere het ontwikkelen van uniforme beoordelingskaders voor de kwaliteit van habitattypen en leefgebieden van soorten, het ontwikkelen van een uniforme monitoringsystematiek voor omgevingscondities, en het ontwikkelen van een systeem voor het centraal vastleggen van voortgang en effectiviteit van natuurmaatregelen. Daarnaast wordt € 0,5 mln. extra besteed aan het openstellen van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFB).

380 Worden de middelen ook voor 'Hoofdlijnenakkoord: mest' ook ingezet voor verlaging van de mestproductie?

De 5 miljard uit het Hoofdlijnenakkoord voor de agrarische sector is vanaf 2026 onder andere bestemd voor mest en daarnaast voor een brede beëindigingsregeling. Specifiek voor 2025 is 15 miljoen euro vrijgemaakt voor de maatregelen uit de brief aanpak mestmarkt (Kamerstuk 33037, nr. 559), daaronder valt in elk geval één maatregel die bijdraagt aan de verlaging van de productie van stikstof in de mest: het voerspoor.

381 Waar komen de benodigde middelen van 72 miljoen euro vandaan voor het 'aankoopbudget Nationale Grondbank'? Waar is dit bedrag op gebaseerd?

De 72 miljoen wordt vanuit de aanvullende post bij Ministerie van Financiën toegevoegd aan de LVVN-begroting met de afspraak dat na verkoop van de

gronden dit budget weer teruggaat naar het Ministerie van Financiën. Daarmee is voor de jaren 2025-2027 – samen met het al eerdere beschikbare budget van € 100 miljoen – totaal € 172 miljoen beschikbaar voor het aankopen door de Nationale Grondbank, waarvan € 65 miljoen in 2025. Dit bedrag is gebaseerd op een inschatting van de vraag van provincies en inschatting van LVVN hoeveel agrariërs op vrijwillige basis grond aanbieden als zij gebruikmaken van een beëindigingsregeling van de overheid.

382 Zullen de meerdere aankoopprojecten, die momenteel worden uitgevoerd door de Nationale Grondbank, de beschikbare 100 miljoen euro, die met een kasschuif naar 2025 en 2026 worden verschoven, volledig benutten? Zo nee, waarom worden er dan aanvullende middelen aangewend voor het aankoopbudget?

De huidige inzichten geven aan dat de middelen van € 172 miljoen (tot en met 2027) nodig zullen zijn.

383 Hoeveel hectare grond zal er met de lopende aankooptrajecten worden aangekocht in 2025 en 2026, met hierbij een onderverdeling in het beoogde doel (zoals verplaatsing, extensivering en natuuruitbreiding)?

Bij de lopende casussen én die nu in de pijplijn zitten gaat het om een totale omvang van bijna 1000 ha agrarische grond. Een onderverdeling naar het beoogde doel is vooraf niet te maken maar wordt duidelijk op moment van verkoop op basis van de ruimtelijke bestemming.

384 Wat is het gevolg van de korting op de Lbv- en Lbv-plusregelingen op gegarandeerde betalingen aan boeren in 2025?

Ondernemers die in het kader van de Lbv en de Lbv-plus een verleningsbeschikking hebben ontvangen hoeven zich geen zorgen te maken over uitbetaling van de subsidie. Gaan zij daadwerkelijk over tot beëindiging en voldoen zij aan de vereisten, dan ontvangen zij subsidie.

385 Hoe verhoudt enerzijds de bezuiniging op het mestbeleid van 2,3 miljoen euro binnen de subsidietaakstelling zich tot het beschikbaar stellen

van gelden voor onder andere een subsidieregeling om mestverwerking te stimuleren?

Het Hoofdlijnenakkoord bevat een taakstelling voor de subsidies in 2025 die Rijksbreed geldt. Dit raakt alle subsidie-instrumenten van de LVVN-begroting. Tegelijkertijd wordt 15 miljoen euro vrijgemaakt voor de aanpak mestmarkt in 2025, daaronder valt ook voor een nieuwe subsidieregeling mestverwerking. Deze middelen zijn uitgezonderd van de taakstelling en zijn noodzakelijk om de urgente problematiek aan te pakken.

386 Zijn er bedrijven die zich in hadden getekend voor de Lbv en/of de Lbv-plus die zich inmiddels weer hebben afgemeld? Zo ja, hoeveel?

Op 25 september jongstleden waren 40 subsidieaanvragen ingetrokken door de ondernemer. Op de site zoals genoemd bij het antwoord op vraag 372 wordt de actuele stand bijgehouden van onder meer het aantal ingetrokken aanvragen.

387 Welk percentage van het aantal aanmeldingen zal naar verwachting daadwerkelijk deelnemen en hoeveel mol stikstof per hectare per jaar zal dit naar verwachting opbrengen in 2025 en 2030?

De Lbv en de Lbv-plus zijn vrijwillige regelingen. Uiteindelijke deelname is afhankelijk van verschillende factoren en de uiteindelijke individuele afweging die ondernemers maken. Momenteel wordt op mijn departement gewerkt aan een analyse van de potentiële opbrengst van de Lbv en de Lbv-plus. Zodra deze gereed is, zal ik deze met uw Kamer delen.

388 Is de animo voor deelname aan deze regelingen naar verwachting groter of kleiner geworden door de plannen uit het Hoofdlijnenakkoord?

De trend in het aantal aanmeldingen voor de Lbv-plus is al geruime tijd stabiel. Net als in de periode voorafgaande aan de presentatie van het Hoofdlijnenakkoord worden door RVO nog enkele aanmeldingen per week ontvangen. De openstellingstermijn voor de Lbv was reeds verstreken op het moment van presenteren van het Hoofdlijnenakkoord. Er is geen aanwijzing dat de plannen uit het Hoofdlijnenakkoord invloed hebben

op het aantal aanmeldingen voor deze regelingen. Op dit moment is het niet mogelijk aan te geven of de plannen uit het Hoofdlijnenakkoord het HLA invloed hebben op het aantal daadwerkelijke deelnamen door bedrijven.

389 Wat is de argumentatie voor de korting in het budget voor het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) vanaf 2025?

In tabel 9 van de begroting 2025 staat de bijdrage voor het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb). Het bedrag voor de jaren 2025 tot en met 2029 is het budget dat op dit moment binnen het ministerie van LVVN is gereserveerd voor het Ctgb. Het bedrag voor het jaar 2023 is het bedrag dat in dat jaar daadwerkelijk is uitgekeerd aan het Ctgb. Dit is dus inclusief de bijdragen van de ministeries van IenW, SZW en VWS. In 2024 moet een deel van deze bijdragen nog door LVVN worden ontvangen, dat zal bij Najaarsnota 2024 gebeuren. Het budget dat LVVN gereserveerd heeft voor de bijdrage aan het Ctgb wordt dan opgehoogd met de ontvangen bijdragen van de genoemde ministeries. Komende jaren zal dit op dezelfde manier worden verwerkt.

390 Wat is de onderbouwing van het relatief lage budget in het mestbeleid voor 2026 ten opzichte van 2025?

De middelen voor het mestbeleid zijn in grote mate gerelateerd aan de actieprogramma's. Het 7^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn en de financiering daarvan loopt tot en met 2025. Momenteel wordt gewerkt aan de vormgeving van het 8^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn dat vanaf 2026 zal gelden. Indien daarvoor extra middelen nodig zijn, zal de begroting voor 2026 daarvoor te zijner tijd worden aangepast.

391 Zijn er middelen beschikbaar gesteld om brandstofkosten voor agrarische ondernemers te verlagen? Zo ja, welke?

In het Hoofdlijnenakkoord is afgesproken dat de rode diesel met ingang van het jaar 2027 wordt heringevoerd voor de landbouwsector. Er is geen budget voor deze maatregel opgenomen in de LVVN begroting, aangezien fiscale maatregelen primair de

verantwoordelijkheid zijn van het ministerie van Financiën. Het kabinet is voornemens om de benodigde wetswijziging voor rode diesel op te nemen in het pakket Belastingplan 2026, dat in het derde kwartaal van 2025 aan uw Kamer zal worden aangeboden.

392 Kan er gespecificeerd worden waarvoor de begroting op artikel 21 voor 3,3 procent beleidsmatig gereserveerd is?

Dit betreft in totaal € 78 miljoen voor meerdere doeleinden. De grootste posten zijn de volgende:

- Opdrachten - Handhaving en monitoring mestbeleid, € 13,2 miljoen
- Bijdrage aan andere begrotingshoofdstukken - Diergezondheidsfonds, € 12,2 miljoen
- Subsidies - Projecten mestbeleid, € 10,3 miljoen
- Opdrachten - Vitaliteit agrarische sector¹, € 9,1 miljoen
- Bijdragen aan ZBO's - meerdere ZBO's, € 7,2 miljoen
- Opdrachten - Risicomanagement Voedselproductie, € 5,0 miljoen
- Opdrachten - In beslaggenomen goederen, € 4,4 miljoen
- Subsidies - Emmisiearm Veevoer, € 3,2 miljoen
- Subsidies - Verbeteren welzijn gezelschapsdieren, € 2,8 miljoen

393 Op welke manier is er bij het subsidiebudget 'Sociaal economische positie boeren' rekening gehouden met de economische positie en ramingen omtrent het economische vooruitzicht van enerzijds akkerbouwers en anderzijds veehouders?

De gebudgetteerde subsidiemiddelen worden ingezet om de ontwikkeling naar een toekomstig bestendige agrarische sector te ondersteunen met een focus op de sociaal economische positie van de boeren. Het ingezette instrumentarium wordt breed toegepast en in zijn algemeenheid niet specifiek gericht op de akkerbouw of de veehouderij. Uitzondering geldt voor de tegemoetkoming voor de Brede Weersverzekering die gericht is op landbouwers met openteelten (voor een deel zijn dit ook voedergewassen van veehouders) en voor de sloop- en ombouwregeling als flankerende maatregel voor het verbod op pelsdierhouderij. De overige instrumenten zijn algemeen toegankelijk en staan ten dienste om het verdienvermogen van alle agrarisch ondernemers te versterken.

394 Hoeveel jonge boeren hebben tot nu toe dit jaar gebruik gemaakt van de regeling Vestigingssteun jonge landbouwers?

Op vrijdag 2 augustus 2024 is de aanvraagperiode voor de eerste openstelling van de Subsidie voor de Vestiging van Jonge Landbouwers gesloten. In totaal heeft de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) 871 unieke aanvragen ontvangen. De RVO is momenteel nog bezig met het beoordelen van alle aanvragen. Daarom is nog onduidelijk hoeveel jonge landbouwers daadwerkelijk een subsidie ontvangen.

395 Tot welke vergoeding per jonge boer leidt de regeling Vestigingssteun jonge landbouwers in 2025, 2026 en 2027?

Momenteel evalueer ik de eerste openstelling van deze regeling. Mijn voornemen is om de subsidie jaarlijks open te stellen voor een subsidiebedrag van 80.000 euro per jonge landbouwer.

396 In hoeverre zal de beschikbare 5,9 miljoen euro in het Nationaal Strategisch Plan (NSP) zorgen voor een lagere premie die landbouwers betalen aan de Brede Weersverzekering?

In het NSP is voor de jaren 2023 t/m 2027 een budget van 87,5 miljoen euro gereserveerd voor de maatregel Brede weersverzekering (GLB-middelen plus nationale cofinanciering), wat neer komt op 17,5 miljoen euro per jaar. In onderstaande tabel is te zien dat de premiesubsidieregeling Brede weersverzekering in de periode 2020 - 2023 als ook in de prognose voor 2024 leidt tot een substantieel lagere netto-premie (>50%) die de agrarische ondernemer aan de verzekeraar betaalt voor een verzekeringspolis voor schade door extreme weersomstandigheden in open teelten.

	Totaal door alle verzekerden betaalde premies Brede weersverzekering (€ x 1 mln.)	Subsidiepercentage	Totaal door RVO uitbetaalde premiesubsidie (€ x 1 mln.)
--	---	--------------------	---

Gerealiseerd			
2020	25,2	63,70%	16,1
2021	29,1	60,40%	17,5
2022	32,2	54,50%	17,5
2023	33,0	53,20%	17,5
Prognose			
2024	31,2	56,10%	17,5

397 Hoeveel mol stikstofreductie per hectare per jaar wordt voor eind 2025 van de Lbv kleine sectoren verwacht?

Op dit moment valt niet te voorspellen hoeveel stikstofreductie er voor het eind van 2025 met de Lbv kleinere sectoren wordt gerealiseerd. Dit is onder andere afhankelijk van de interesse in de regeling. Doordat openstelling van de regeling nog plaats moet vinden, is hier geen inschatting van te geven. Er is ook geen prognose beschikbaar.

398 Hoeveel mol stikstofreductie per hectare per jaar wordt voor eind 2030 van de Lbv kleine sectoren verwacht?

Op dit moment valt niet te voorspellen hoeveel stikstofreductie er voor het eind van 2030 met de Lbv kleinere sectoren wordt gerealiseerd. Dit is onder andere afhankelijk van de interesse in de regeling. Doordat openstelling van de regeling nog plaats moet vinden, is hier geen inschatting van te geven. Er is ook geen prognose beschikbaar.

399 Hoeveel mol stikstofreductie per hectare per jaar wordt voor eind 2025 van de Sbv verwacht?

Op dit moment valt niet te voorspellen hoeveel stikstofreductie er voor het eind van 2025 met de Sbv wordt gerealiseerd. Dit is onder andere afhankelijk van de interesse in de regeling. Doordat openstelling van de regeling nog plaats moet vinden, is hier geen inschatting van te geven. Er is ook geen prognose beschikbaar.

400 Hoeveel mol stikstofreductie per hectare per jaar wordt voor eind 2030 van de Sbv verwacht?

Op dit moment valt niet te voorspellen hoeveel stikstofreductie er voor het eind van 2030 met de

Sbv wordt gerealiseerd. Dit is onder andere afhankelijk van de interesse in de regeling. Doordat openstelling van de regeling nog plaats moet vinden, is hier geen inschatting van te geven. Er is ook geen prognose beschikbaar.

401 Wat is de bandbreedte van het aantal bedrijven wat met het budget van 44,2 miljoen euro kan worden geholpen?

Gegeven het bedrag neem ik aan dat de vraag ziet op de Landelijke verplaatsingsregeling veehouderijen met piekbelasting (Lvvp). De Lvvp bestaat uit twee separate modules die los van elkaar kunnen worden aangevraagd. Voor de eerste module (haalbaarheidsonderzoek) geldt een subsidieplafond van € 15 miljoen. Een bedrijf kan tot maximaal € 50.000 subsidie ontvangen voor deze eerste module. De tweede module (bedrijfsverplaatsing) kent een subsidieplafond van € 90 miljoen. Er zal naar verwachting gemiddeld € 1,5 miljoen subsidie per bedrijf worden verleend. Hierdoor kunnen gedurende de looptijd ongeveer 60 bedrijven daadwerkelijk met steun van de van de Lvvp verplaatsen. In 2025 zullen er nog geen bedrijven daadwerkelijk verplaatst zijn met behulp van de LVVP, de doorlooptermijn van het verplaatsingsproces is daarvoor te lang.

402 Hoeveel bedrijven hebben al interesse getoond in deelname aan de Landelijke verplaatsingsregeling veehouderijen met piekbelasting (Lvvp)?

De Landelijke verplaatsingsregeling voor veehouderijen met piekbelasting (Lvvp) is op 2 september jl. gepubliceerd. Aangezien de regeling nog niet is opengesteld is het vooralsnog onbekend hoeveel bedrijven interesse hebben in deelname aan de Lvvp. Wel zijn er bij RVO reeds vragen over de regeling binnengekomen.

403 Welke regio's in Nederland zouden in aanmerking komen om de betreffende bedrijven naartoe te verplaatsen?

In principe kan er verplaatst worden naar alle regio's in Nederland. Logischerwijs zal een ondernemer daarbij vooral kijken naar gebieden waar hij/zij de beste toekomstperspectieven voor zich ziet voor zijn/haar veehouderijbedrijf en het gezin. Daarbij

gaat het niet alleen om de nabijheid van natura2000 gebieden, maar ook om andere factoren. Naast verplaatsen binnen Nederland is het overigens ook mogelijk om te verplaatsen naar een andere EU-lidstaat mits voldaan wordt aan de lokale wet- en regelgeving

404 Waar gaat de 5,4 miljoen euro voor subsidies op het gebied van plantgezondheid en gewasbescherming precies naartoe? Is dit bestemd voor alternatieve, biologische gewasbescherming?

Van het in 2025 beschikbare bedrag a € 5,4 miljoen is € 2,4 miljoen bestemd voor het uitvoeren van een meerjarig gezondheidsonderzoek naar de blootstelling van omwonenden en aan gewasbeschermingsmiddelen en het onderzoek naar een mogelijk verband tussen de ziekte van Parkinson en glyfosaat (Kamerstuk 27858, nr. 653) en is € 1,7 miljoen bestemd voor meerjarige subsidies voor het praktijkprogramma plantgezondheid en andere acties uit het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 (Kamerstuk 27858, nr. 569). Van het resterende bedrag a € 1,3 miljoen is € 0,7 miljoen bestemd voor een bijdrage aan het Fonds Kleine Toepassingen, methodologieontwikkeling voor de beoordeling van gewasbeschermingsmiddelen, monitoring en digitalisering en voor evaluatie van wet- en regelgeving. In het praktijkprogramma wordt geëxperimenteerd met alternatieve gewasbeschermingspraktijken, zo ook biologische, om gewassen te beschermen tegen ziekten, plagen en onkruiden. Daarnaast is € 0,6 miljoen beschikbaar voor diverse kleinere projecten op het gebied van plantgezondheid.

405 Hoe is het bedrag van 3,2 miljoen euro voor emissiearm veevoer tot stand gekomen en tot welke resultaten zal de inzet van deze middelen leiden in termen van daadwerkelijke emissiereductie?

Het bedrag van € 3,2 miljoen voor emissiearm veevoer is bedoeld voor diverse onderzoeken rondom emissiearm veevoer. Het grootste component van dit bedrag staat voor 2025 gereserveerd voor een pilot rondom het verlagen van het ruw eiwitgehalte in voer voor varkens en kippen. Nu de pilot Koe & Eiwit goede resultaten laat zien voor melkvee, wordt via

een pilot bij varkens en kippen onderzocht of soortgelijke resultaten kunnen worden bereikt. Het bedrag van € 3,2 is vergelijkbaar aan de begroting van Koe & Eiwit. Naast deze € 3,2 is ook nog een deel van de € 15 van het mestpakket gereserveerd voor o.a. het verlagen van het ruw eiwitgehalte van het rantsoen van melkvee door een landelijke uitrol van Koe & Eiwit. Met de sector zullen gesprekken worden gevoerd over de zinvolle inzet in relatie tot het reductiepotentieel. De daadwerkelijke inzet van middelen is afhankelijk van deze gesprekken. Het is niet mogelijk nationaal wettelijke eisen stellen aan het ruw eiwit gehalte in het voer. Wetgeving rondom de samenstelling van diervoeder is in een Europese verordening vastgelegd en bepaalt uitputtend waaraan diervoeders moeten voldoen. Daar is geen ruimte om, vanuit Nederland, aanvullende eisen te stellen aan het gehalte van ruw eiwit in het voer. Het totale effect van het verlagen van het ruw eiwitgehalte in het rantsoen hangt dus af van de inspanningen van veehouders en de sector zelf.

406 Betreffen de onder de post 'Glastuinbouw en weerbare planten en teeltsystemen' gereserveerde 5,4 miljoen euro voor plantgezondheid en gewasbescherming bestaande subsidies? Zo ja, welke? Welke voorwaarden bestaan er om in aanmerking te komen voor deze subsidies?

Zie ook het antwoord op vraag 404. Van de gereserveerde € 5,4 miljoen is € 1,7 miljoen bestemd voor meerjarige subsidies voor het praktijkprogramma plantgezondheid en andere acties uit het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 (Kamerstuk 27858, nr. 569). Dit betreffen subsidieprojecten die eerder zijn verplicht en in 2025 worden afgerond.

407 Hoeveel procent van de beschikbare 15 miljoen euro voor verlichting van de mestmarkt is beschikbaar voor subsidies voor het stimuleren van mestverwerking?

Circa de helft van de beschikbare middelen is voorzien voor het stimuleren van investeringen in mestverwerkingsinstallaties.

408 Hoe verhouden de kortetermijnmaatregelen voor de mestmarkt á 15 miljoen euro zich tot de Regeling

kunstmestvervanging en mestverwerking á 6 miljoen euro?

In de brief van 13 september jl. is de aanpak van de regering van de crisis op de mestmarkt naar de Tweede Kamer gestuurd (Kamerstuk 33037, nr. 559). Hierin wordt voor 2025 € 15 miljoen uitgetrokken voor maatregelen op de korte termijn, waaronder het ondersteunen van exportmissies, het aanstellen van een gezant en ook het stimuleren van mestverwerkingsinstallaties (korrelen en hygiëniseren) ten behoeve van meststoffen die beter geëxporteerd kunnen worden. De regeling kunstmestvervanging en mestverwerking is een subsidieregeling ter stimulering van investeringen in mestverwerkingsinstallaties die RENURE-meststoffen kunnen maken, waarvoor in 2025 € 6 miljoen beschikbaar is.

409 Hoe verhoudt de subsidieregeling behoud grasland á 104,3 miljoen euro zich tot de beschikbare gelden in het kader van de Ecoregeling voor langjarig grasland? Is er sprake van stapeling op dit gebied?

De subsidiemodule Behoud graslandareaal richt zich op het stimuleren van het behoud van het areaal grasland ten behoeve van de waterkwaliteit. De subsidie voorziet in een tijdelijke tegemoetkoming (2023, 2024 en 2025) voor een gedeelte van de extra kosten die derogatiebedrijven moeten maken als gevolg van de versnelde afbouw van de derogatie. Hiermee wordt voorkomen dat deze bedrijven ervoor kiezen hun grasland om te zetten in bouwland om daarmee het inkomensverlies te compenseren (akkerbouwgewassen leveren meer rendement op dan gras) of door hoge mestafzetkosten noodgedwongen het bedrijf moeten beëindigen, waardoor het grasland op deze bedrijven alsnog omgezet wordt in bouwland voor de teelt van uitspoelingsgevoelige gewassen. De eco-activiteit 'langjarig grasland' stimuleert bedrijven om op een perceel blijvend grasland meerdere jaren achtereen grasland te telen en dit niet te ploegen met ingang van 2023. Deze regeling richt zich nadrukkelijk op het niet ploegen en het langjarig telen van het grasland en onderscheidt zich daarmee van de subsidiemodule Behoud graslandareaal.

410 Wordt de 'Regeling kunstmestvervanging en mestverwerking' á 6 miljoen euro volledig ingezet

voor het stimuleren van de productie van RENURE-meststoffen indien de Europese Commissie de Nitraatrichtlijn aanpast?

Ja, dit wordt volledig ingezet voor het stimuleren van investeringen in mestverwerkingsinstallaties die RENURE-meststoffen maken, die voldoen aan de criteria uit het voorstel van de Europese Commissie voor de toelating van deze RENURE-meststoffen.

411 Welke middelen trekt de regering specifiek uit om de voorgenomen inzet op het verlichten van de mestmarkt via het gebruik van RENURE mogelijk te maken?

De regeling kunstmestvervanging en mestverwerking, waarvoor in 2025 € 6 miljoen beschikbaar is, is gericht op het stimuleren van investeringen in mestverwerkingsinstallaties die RENURE-meststoffen maken.

412 Welke middelen zijn er in 2025 beschikbaar voor de uitvoering van het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn, hoe zijn de middelen binnen dit programma verdeeld en hoe verhouden de middelen binnen dit programma zich tot andere vrijgemaakte middelen ter bescherming van de waterkwaliteit?

Voor de uitvoering van het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn is in 2025 € 51,6 miljoen beschikbaar. Dit budget is gereserveerd voor de uitvoering van mestwetgeving door RVO (€ 4,1 miljoen), het toezicht en handhaving door de NVWA (€ 15,3 miljoen) en overige projecten mestbeleid (€ 32,2 miljoen). De bijdrage aan uitvoering is nog niet definitief en wordt later in 2024 vastgesteld. Voor andere vrijgemaakte middelen ter bescherming van de waterkwaliteit verwijs ik u naar het antwoord op vraag 478.

413 Welk deel van het budget voor Integraal Voedselbeleid betreft een bijdrage aan het Voedingscentrum?

Van de € 7,4 miljoen die beschikbaar is voor subsidies integraal voedselbeleid in 2025, is € 4,4 miljoen bestemd voor het Voedingscentrum. Dit is bijna 60% van het totale subsidiebudget voor integraal voedselbeleid.

414 Wat wordt verstaan onder biobased teelt? Om welk soort gewassen gaat het precies?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 4.

415 Hoe vaak is het in de afgelopen vijf jaar, uitgesplitst naar jaar, voorgekomen dat Nederlandse onderzoeksinstituten proefdierapen van andere gekwalificeerde leveranciers hebben betrokken, omdat het Biomedical Primate Research Center (BPRC) niet aan de vraag kon voldoen (Beslisnota bij Kamerstuk 28286, nr. 1338 over de brief van Animal Rights en anderen over import en euthanasie apen met tbc)? Om hoeveel dieren van welke soort gaat het?

Het is in de afgelopen vijf jaar niet voorgekomen dat Nederlandse onderzoeksinstituten proefdierapen van andere gekwalificeerde leveranciers hebben betrokken omdat het BPRC niet aan de vraag kon voldoen.

416 Zijn er in de periode 2023 tot heden dierproeven uitgevoerd ten behoeve van defensie? Zo ja, om welke zogeheten Onderzoekssamenvattingennummers (NTS-nummers) gaat het?

De dierproeven ten behoeve van defensie worden opgenomen in de jaarregistratie dierproeven en proefdieren 'Zo Doende 2023' welke momenteel wordt gemaakt, maar waarvan de cijfers en inhoud nog niet definitief zijn vastgesteld. De meest actuele gegevens staan in de 'Zo Doende 2022'²⁴.

De registratiegegevens over 2024 worden pas in 2025 aangeleverd door de instellingsvergunninghouders. De NVWA heeft geen overzicht van de NTS-nummers gekoppeld aan het onderzoek.

Alle NTS-en zijn openbaar en te raadplegen via de website van de Centrale Commissie Dierproeven²⁵.

417 Hoeveel pyrogeniciteitstesten met konijnen zijn er nog lopende in Nederland?

²⁴ <https://www.nvwa.nl/documenten/dier/dierenwelzijn/zo-doende/publicaties/zo-doende-2022-jaaroverzicht>

²⁵ <https://www.centralecommissiedierproeven.nl/onderwerpen/niet-technische-samenvatting>

Er worden al een aantal jaren geen pyrogeniciteitstesten met konijnen meer geregistreerd en uitgevoerd in Nederland.

418 Hoe zal de overheid erop toezien dat er daadwerkelijk geen pyrogeniciteitstests met konijnen meer plaatsvinden vanaf 1 juli 2025?

De Centrale Commissie Dierproeven (CCD) is een zelfstandig bestuursorgaan en mag als enige in Nederland vergunningen verlenen. De CCD toetst aan de kaders van de Wet op de Dierproeven (Wod) en hanteert het 'nee, tenzij...' principe. Vanaf tenminste 2020 heeft de CCD op basis van haar toetsingskader geen pyrogeniciteitstests meer vergund.

Vanaf juli 2025 gaat de pyrogeniciteitstest naar alle waarschijnlijkheid niet meer voorgeschreven worden in de European Pharmacopoeia, maar wordt verwezen naar het alternatief. Dit betekent dat artikel 13 van de richtlijn in werking treedt, en betekent dat lidstaten de dierproef niet meer mogen vergunnen.

419 Hoeveel dierproeven zijn er in 2023 tot heden uitgevoerd voor de productie, controle of op de markt brengen van huishoudelijke chemische stoffen?

De jaarregistratie dierproeven, conform artikel 15 Wet op de Dierproeven (Wod), voorziet niet in deze specifieke vraag. In de 'Zo Doende' is wel op hoofd- en subdoelen een indeling gemaakt van aantallen uitgevoerde dierproeven, waaronder verschillende toxiciteitstesten. De meest actuele gegevens staan in de 'Zo Doende 2022'.

420 Hoeveel dierproeven zijn er in 2023 tot heden uitgevoerd voor de productie, controle of op de markt brengen van vaccinaties, medicijnen of medische hulpmiddelen voor landbouwdieren?

De jaarregistratie dierproeven, conform artikel 15 Wod, voorziet niet in deze specifieke vraag. In de 'Zo Doende' is wel op hoofd- en subdoelen een indeling gemaakt van aantallen uitgevoerde dierproeven, waaronder 'Toegepast en omzettingsgericht onderzoek ten behoeve van dierenwelzijn en dierziekten'. De meest actuele gegevens staan in de 'Zo Doende 2022'.

421 Hoeveel macaca fascicularis, macaca mulatta en callithrix jacchus afkomstig van het BPRC zijn er van 2023 tot heden uitgevoerd buiten Nederland?

In het kader van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) kan ik over individuele bedrijven geen specifieke bedrijfsinformatie verschaffen.

422 Hoeveel macaca fascicularis, macaca mulatta en callithrix jacchus afkomstig van een Nederlandse apenfokker (dus geen apenhandelaar) zijn er van 2023 tot heden uitgevoerd buiten Nederland?

In het kader van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) kan ik over individuele bedrijven geen specifieke bedrijfsinformatie verschaffen.

423 Hoeveel primaten mag het BPRC maximaal houden, uitgesplitst naar soort?

Het BPRC heeft op verzoek van de minister van OCW en met instemming van de Tweede Kamer een ambitieplan opgesteld voor de periode 2019-2025, met als doel de vermindering van het aantal dierproeven met 40%. In dit ambitieplan heeft het BPRC aangegeven het aantal apen terug te brengen van 1437 naar ongeveer 1000 dieren.

424 Hoeveel jonge apen werden er in 2023 en 2024 geboren in het BPRC, uitgesplitst naar soort?

In 2023 zijn er 23 macaca fascicularis en 93 macaca mulatta geboren in het BPRC. Van 1 januari 2024 tot en met 27 september 2024 zijn er 18 macaca fascicularis, 87 macaca mulatta en 2 callithrix jacchus geboren in het BPRC.

425 Geldt voor de apensoorten bij het BPRC dat het gaat om 'self-sustaining colonies'?

Ja, voor alle 3 de soorten heeft BPRC zelfvoorzienende (self-sustaining) kolonies.

426 Hoeveel macaca fascicularis zijn er in 2024 tot nu toe in Nederland ingevoerd?

Handel in proefdieren is toegestaan conform de Wet op de dierproeven (Wod). In het kader van de Wet bescherming persoonsgegevens en artikel 68 van de Grondwet kan ik over individuele bedrijven geen specifieke bedrijfsinformatie verschaffen. Wat ik kan aangeven is dat alle bedrijven die handelen in apen moeten voldoen aan verordening 2016/429 (Diergezondheidsverordening). Bedrijven die fokker of leverancier zijn van proefdieren dienen een instellingsvergunning te hebben volgens de Wod artikel 11a. Conform deze vergunning dient een bedrijf te voldoen aan de vereisten van de Wod. De NVWA houdt toezicht op dit soort bedrijven en voert periodieke inspecties uit.

427 Kan de regering toelichten op welke manier de 1,3 miljoen euro, die is gereserveerd voor de regie van het programma Transitie Proefdiervrije Innovatie en projecten in het kader van dierproeven en alternatieven, bijdraagt aan stimulering van de ontwikkeling en toepassing van innovaties die dierproeven voorkomt of vervangt?

Het gezamenlijke budget voor Dierproeven en TPI van circa 1,3 miljoen wordt ingezet om uitvoering te geven aan zowel het TPI-beleid als het dierproevenbeleid. Dit budget wordt onder andere ingezet voor de coördinerende taken van het TPI-bureau. De Kamer wordt regelmatig geïnformeerd over de voortgang van dit beleid. Ik zal de Kamer voor het geplande commissiedebat over dierproeven en TPI op 14 november aanstaande weer informeren over de laatste stand van zaken. Vanuit dit budget worden ook incidentele subsidies en opdrachten verleend, onder andere ter uitvoering van aangenomen moties en toezeggingen van de Kamer, zoals een toezegging aan voormalig Kamerlid Wassenberg om overstap naar FCS vrije kweek sera te bevorderen (opdracht aan het 3R centre Utrecht), of het beter ontsluiten en verspreiden van expertise over proefdiervrije innovaties om knelpunten rondom vindbaarheid van die innovatieste helpen verminderen en de financiering van het werk van destichting YoungTPI die via hun netwerk de jongere generatiesbewust maakt van de mogelijkheden die proefdiervrije innovaties bieden.

Er is een werkgroep opgericht voor het terugdringen van dieren gedood zonder voorafgaande handeling (dieren in voorraad gedood) en zijn er diverse

subsidies verleend aan: DALAS voor MyDALAS. Dat is een platform voor een betere samenwerking en kennisuitwisseling tussen professionals op gebied van proefdierkunde. Stichting Proefdierkundige Informatie (SPI) heeft budget gekregen voor een initiatief dat transparantie over dierproeven bevordert en het Netherlands Heart Institute voor de doorontwikkeling van een platform voor preregistratie van dierstudies dat kwaliteit en transparantie van dierproeven ten goede komt en daarmee onnodige proeven kan voorkomen.

428 Wat is de opbouw van het beschikbare budget voor het Ctgb en vanuit welk (reserve)budget kan mogelijk geput worden bij een tekort?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 389.

429 Welke beleidsruimte krijgen de provincies voor de invulling van het MGB á 110,4 miljoen euro in 2025?

Binnen de geografische afbakening van de regeling (veenweide, beekdalen, zandgronden en overgangsgebieden N2000) kunnen de provincies een nadere afbakening maken, voor, bijvoorbeeld, een specifiek beekdal. De provincies ontvangen een voorschot van 100%. Zij kunnen vervolgens zelf regelen hoe zij de bevoorschotting van veehouderijondernemingen inrichten.

430 Hoe komt de verwachte stand van de begrotingsreserve Landbouw per 31 december 2025 uit op 12,8 miljoen euro terwijl de verwachte stand per 1 januari 2025 0,6 miljoen euro bedraagt en de verwachte toevoegingen 12,8 miljoen euro bedragen, zonder verwachte onttrekkingen?

De verwachte stand van de begrotingsreserve per 1 januari 2025 is
€ 12,8 miljoen. Omdat LVVN verwacht dit jaar niks te onttrekken uit de reserve zal deze blijven staan op € 12,8 miljoen aan het einde van 2025.
De € 0,6 miljoen is de onttrekking die is gedaan uit de begrotingsreserve landbouw in 2024.

431 Waar komen de benodigde middelen van 50 miljoen euro vandaan voor de vrijwillige saneringsregeling garnalenvisserij? Waar is dit bedrag op gebaseerd?

De middelen komen uit de aanvullende post voor het voormalige Transitiefonds. Het bedrag van € 50 miljoen euro was een schatting gebaseerd op de opgave, ervaringen met eerdere saneringen en input vanuit de sector over animo.

432 Waartoe dienen de resterende middelen voor het Natuurherstelplan á 43,8 miljoen euro na de uitgaven van 17,5 miljoen euro in 2025 voor de nulmeting van habitattypen?

Het Natuurherstelplan levert de komende jaren extra werkzaamheden en kosten op en vraagt om een nulmeting naar de eisen van de NHV, het maken van interdepartementale en interbestuurlijke afspraken en het opstellen een Natuurherstelplan met herstelmaatregelen. De middelen voor het Natuurherstelplan worden ingezet voor de nulmeting, capaciteit en overige materiele kosten. Voor het einde van het jaar volgt een brief die hier verder op in gaat.

433 Waar komen de benodigde middelen van 43,8 miljoen euro vandaan voor het concept-natuurherstelplan? Waar is dit bedrag op gebaseerd?

De middelen zijn afkomstig van de Aanvullende Post van het Ministerie van Financiën. Om tot de inschatting te komen hebben we per ecosysteem een inschatting van de kosten gemaakt in samenspraak met de uitvoeringpartners. In overleg met alle partners is gekomen tot een totaalpakket van € 43,8 miljoen. Voor het einde van het jaar volgt een brief die in zal gaan op de verdeling van de middelen.

434 Kan er gespecificeerd worden waarvoor de begroting op artikel 22 voor 1,2 procent beleidsmatig gereserveerd is?

Dit betreft in totaal € 13 miljoen voor meerdere doeleinden. De grootste posten zijn de volgende:

- Opdrachten - Ondersteuning visserijsector, € 3,5 miljoen
- Bijdrage aan Baten-lastendiensten - Rijksrederij, € 2,8 miljoen
- Opdrachten – Bossenstrategie € 1,0 miljoen
- Opdrachten – Internationaal Duurzaam Landgebruik, € 0,8 miljoen

435 Welk budget is er binnen het subsidiebudget 'Natuur en Biodiversiteit' begroot voor de voorbereiding van een gebiedsplan of samenwerkingsverband?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 18.

436 Op welke uitgaven in het kader van het Aanvalsplan Grutto wordt hier bedoeld?

De uitgaven voor aanvalsplan grutto hebben betrekking op subsidies voor procesondersteuning bij de uitvoering van het aanvalsplan grutto door o.a. BoerenNatuur en de Friese Milieufederatie.

437 Hoe ziet de verdeling eruit van de 0,9 miljoen euro tussen enerzijds de onderzoeken en monitoring met betrekking tot akker- en weidevogels en anderzijds de uitgaven in het kader van het Aanvalsplan Grutto?

Voor onderzoek en monitoring met betrekking tot akker- en weidevogels is in 2025 € 670.000 begroot en reeds verplicht. De resterende middelen zijn beschikbaar voor o.a. uitvoeringskosten van het Aanvalsplan Grutto door de betrokken partners bij de uitvoering van het Aanvalsplan Grutto.

438 Staat het Rijk garant voor financieren van maatregelen door boeren ten behoeve van het Actieplan Grutto voor ten minste 12 jaar?

In het regeerprogramma is opgenomen dat voor de besteding van de middelen voor Agrarisch Natuurbeheer, de Rijksoverheid de regie neemt en daarbij samenwerkt met medeoverheden en andere spelers. Ik heb de Kamer toegezegd dat voor het einde van het jaar het kabinet een contourenbrief over de besteding van de extra middelen agrarisch natuurbeheer (€ 500 miljoen) aan de Kamer zal toesturen.

439 Kan de regering aangeven hoe men tot het bedrag van 4,5 miljoen euro voor een saneringsregeling voor de garnalenvisserij is gekomen en hoe zich dat verhoudt tot de opgave?

De vrijwillige saneringsregeling voor de garnalenvisserij is opgenomen in het regeerprogramma. Hiervoor is ca. € 50 miljoen voor beschikbaar. Naar verwachting, maar dit is

afhankelijk van de goedkeuring van de Europese Commissie, wordt de regeling in de zomer van 2025 opengesteld. Omdat vissers pas betaald krijgen na het slopen van hun vaartuig, staat het gros van de middelen daarom ingeboekt voor 2026 en 2027. De regeling wordt op dit moment opgesteld en het is het voornemen om een voorschot uit te keren aan de vissers. Het is de verwachting dat circa € 4,5 miljoen daarvoor vooralsnog toereikend is. Daarnaast zijn ook de uitvoeringskosten voorzien in 2025, van naar verwachting circa € 1 miljoen.

440 Welke precieze maatregelen worden genomen met de 0,8 miljoen euro beschikbaar gesteld aan het Kroondomein voor het natuurbeheer?

De beheermaatregelen die worden genomen met het geld dat beschikbaar wordt gesteld aan het Kroondomein voor (agraris) natuurbeheer zijn conform hetgeen het natuurbeheerplan 2022 van de provincie Gelderland ter plekke aangeeft.

441 Wordt de 0,8 miljoen euro die beschikbaar wordt gesteld aan het Kroondomein ook ingezet voor recreatieve doeleinden zoals het plaatsen van banken en picknicktafels?

Het Kroondomein ontvangt in het kader van de lump sum-subsidie 2022-2027 een zogenaamde "voorzieningenbijdrage". Deze bijdrage is bedoeld voor het toegankelijk houden van de (vaar)wegen- en padenstructuur en het plaatsen van recreatieve voorzieningen, (zoals bankjes). Ook moet in voorkomend geval meegewerkt worden aan het markeren en beheer van landelijke wandel- en fietsroutes.

442 Hoe verhouden de uitgaven van 8,1 miljoen euro voor AERIUS zich tot het voornemen in het regeerprogramma om een alternatief voor AERIUS te ontwikkelen? Wordt deze 8,1 miljoen euro ook ingezet voor het zoeken naar een alternatief voor AERIUS?

Uit het budget van € 8,1 miljoen voor AERIUS wordt het RIVM gefinancierd voor het beheer en onderhoud van AERIUS. Daarnaast wordt hieruit de actualisatie van de onderliggende verspreidingsmodellen met nieuwe wetenschappelijke inzichten en actuele gegevens en

de voor stikstof relevante adviesvragen die aan het RIVM worden gesteld, betaald. Het betreft de bekostiging van softwareontwikkeling, wetenschappelijk werk en beheer en hosting van het AERIUS-instrumentarium.

Het kabinet wil onderzoeken hoe AERIUS Calculator kan worden vervangen. Op dit moment is er niet direct een alternatief beschikbaar. Totdat er een alternatief is zal het huidige instrumentarium nodig blijven, inclusief de bijbehorende kosten.

Toelichting verplichting AERIUS

In de Omgevingswet worden drie AERIUS-instrumenten voorgeschreven: AERIUS Calculator, AERIUS Monitor en AERIUS Register. Calculator is het voorgeschreven instrument om te berekenen of projecten met het veroorzaken van stikstofdepositie op stikstof gevoelige habitatten significante gevolgen kunnen hebben voor dat gebied. Monitor heeft een wettelijke verankering voor de monitoring van de resultaatverplichting voor de omgevingswaarde voor stikstofdepositie. Register is opgenomen als het instrument om stikstofbanken te kunnen gebruiken.

443 Hoeveel eendenkooien zijn er nog in Nederland?

Eendenkooien zijn in Nederland vanaf de 14e eeuw in gebruik. Naar schatting heeft Nederland ca 1500 eendenkooien gekend. Op dit moment zijn er nog ruim 100 vangklaar. Eendenkooien zijn van cultuurhistorische waarde en dragen bij aan een hogere natuur- en landschapskwaliteit. Het merendeel is in eigendom bij natuurbeheerorganisaties en een kleiner deel is in particulier bezit.

444 Mogen eendenkooien alleen nog voor wetenschappelijk onderzoek gebruikt worden? Zo nee, voor welke doelen worden ze nog gebruikt?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 446.

445 Is het toegestaan wilde eenden te vangen in eendenkooien en de dieren te doden voor consumptie? Zo ja, hoeveel eenden zijn via deze vangmethode gedood?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 446.

446 Hoeveel eenden zijn het afgelopen jaar gevangen door middel van eendenkooien?

Het merendeel van de eendenkooien wordt gebruikt voor natuureducatie, voor ringonderzoek en voor andere vormen van wetenschappelijk onderzoek, zoals bijvoorbeeld naar vogelgriep. Eendenkooien zijn volgens de Omgevingswet een wettelijk toegelaten jachtmiddel (artikel 11.71, eerste lid onder d, Besluit Activiteiten Leefomgeving). In het Besluit Kwaliteit Leefomgeving is geen verplicht voorschrift voorgeschreven over het doel (onderzoek, of anders) waarvoor de eendenkooi mag worden ingezet. Met een eendenkooi die voldoet aan de wettelijke vereisten (Artikel 11.86 Besluit Activiteiten Leefomgeving) mogen wilde eenden worden gevangen en gedood. Dat gebeurt in nog in een beperkt aantal van de resterende eendenkooien. Naar schatting gaat het om 2.500-3.000 gedode wilde eenden; dat is ongeveer 2 % van de jaarlijks geschoten wilde eenden. Deze cijfers zijn afkomstig van de kooikervereniging. Mijn ministerie beschikt niet over de aantallen eenden die gevangen zijn.

447 Wat zijn de begrotingen van de verschillende faunabeheereenheden voor dit jaar? Welk deel bestaat uit personeelskosten?

Faunabeheereenheden hebben de rechtsvorm van een vereniging, of stichting en worden hoofdzakelijk gefinancierd door de provincies. Verantwoording van de kosten wordt gegeven in de jaarverslagen van de faunabeheereenheden. Voor de meeste faunabeheereenheden dateert het meest recente jaarverslag uit 2022. Mijn ministerie heeft informatie over de budgetten van de faunabeheereenheden bij de provincies opgevraagd en zal de Kamer daar voor het einde van 2024 nader over informeren.

448 Hoeveel jachtwild is er geschoten in 2023 en de eerste helft van 2024 uitgesplitst naar soort en provincie?

De registratie van afschotcijfers gebeurt in registratiesystemen van de faunabeheereenheden. Hier is geen landelijk overzicht van. Na registratie vindt een validatie plaats, waarna de cijfers

openbaar worden gemaakt in de jaarverslagen van de faunabeheereenheden. Mijn ministerie heeft de provincies gevraagd de afschotcijfers van 2023 met mij te delen. Ik zal uw Kamer daarover voor het einde van 2024 te informeren.

449 Kan de regering de afschotgegevens van wilde dieren publiceren per provincie per soort?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 448.

450 Hoeveel bevers zijn er in Nederland?

De schattingen van beverpopulaties worden gepubliceerd op de website van de Zoogdierverseniging. De populatie bevers in Nederland wordt door de Zoogdierverseniging geschat op 5600 individuen van minimaal 1 jaar.

451 Hoeveel bevers zijn er in 2022 tot heden gedood door Faunabeheereenheden (FBE's), en om welke redenen?

Drie provincies hebben vergunningen afgegeven voor het doden van bevers: Gelderland, Limburg en Noord-Brabant. Ik heb bij deze provincies navraag gedaan over het aantal gedode bevers van 2022 tot heden. Daaruit blijkt dat in 2022 in Gelderland 2 bevers zijn gedood en in Limburg 107 (in totaal 109). In 2023 zijn in Gelderland 5 bevers gedood en in Limburg 144 (in totaal 149). Cijfers over 2024 zijn nog niet beschikbaar. In Noord-Brabant is de vergunning pas dit jaar verleend, in 2024 zijn daar tot nu toe twee bevers gedood.

Bevers worden uitsluitend gedood in het belang van:

- Volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
- Ter voorkoming van ernstige schade aan wateren;
- In het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats.

452 Op hoeveel ecodeucten in Nederland wordt het vrije verkeer van voornamelijk grotere zoogdieren ingeperkt? Op welke wijze en waarom?

Ik beschik niet over een overzicht van het aantal ecoducten waar het vrije verkeer van grote zoogdieren wordt ingeperkt. Het is aan provincies om het natuurbeleid vorm te geven en uit te voeren, ook ten aanzien van verbindingen en faunapassages. Mij is in ieder geval de casus bekend van het ecoduct Oud Reemst nabij het Nationale Park de Hoge Veluwe. Over deze casus heeft de toenmalig minister voor Natuur en stikstof in februari 2023 schriftelijke vragen beantwoord (Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2022-2023, nr. 1627). Zij heeft in die beantwoording gesteld dat ecoducten belangrijke verbindingpunten voor de Nederlandse natuur en dat ecoducten alleen zouden mogen worden afgesloten wanneer er dwingende redenen zijn om dat te doen. Ik sluit mij bij dit standpunt aan. Ecoducten zijn immers bedoeld om doorsnijdingen en belemmeringen van het leefgebied van planten en dieren op te heffen en verbindingen te helpen realiseren.

453 Hoeveel van de gemeten en uitgekeerde gewasschade was schade aan gewassen die direct bestemd waren voor menselijke consumptie en hoeveel van de schade was aan voor diervoeder bestemde gewassen, uitgesplitst naar gemeten en uitgekeerd, per bestemming en in euro's?

In 2023, het meest recente jaar waarvoor cijfers over faunaschade aan landbouwgewassen beschikbaar zijn, is door BIJ12 voor € 55 miljoen aan tegemoetkomingen uitgekeerd. 78% van die schade betreft schade aan grasland, bestemd als diervoer. Voor de overige gewassen is geen uitsplitsing naar menselijke en dierlijke consumptie mogelijk.

454 Wat is de stand van zaken omtrent de vrijstelling om kauwen, houtduiven en konijnen te bejagen?

Zoals aan uw Kamer gemeld (Kamerstuk 36 410 XIV, nummer 96) wordt de intrekking meegenomen met de stelselwijziging jacht en faunabeheer, waarover uw Kamer in het eerste kwartaal van 2025 nader geïnformeerd zal worden. Op deze wijze geeft het kabinet uitvoering aan twee moties die uw Kamer heeft aangenomen: de motie Akerboom (Kamerstuk 36410 XIV, nr. 9, 11 oktober 2023), die de regering oproept om per direct die soorten die in hun voortbestaan worden bedreigd van de landelijke vrijstellingslijst af te halen, en de motie Pierik/Van

der Plas (Kamerstuk 33576, nr. 380, 20 juni 2024), die de regering oproept de uitvoering van de motie Akerboom te betrekken bij de stelselwijziging.

455 Hoeveel katten zijn er in 2023 en 2024 geschoten in Nederland, uitgesplitst per provincie?

Fryslân is de enige provincie die vergunning heeft verleend voor het afschieten van katten. In 2023 zijn daar 328 katten geschoten. Cijfers uit Friesland over 2024 zijn nog niet beschikbaar.

456 Hoeveel landbouwhuisdieren zijn er in 2023 en 2024 gedood door honden? Hoeveel van deze dieren stonden achter een bewezen wolfwerend raster?

Het aantal landbouwhuisdieren dat door honden wordt gedood, wordt niet structureel bijgehouden. Wel worden er cijfers afgeleid uit meldingen aan BIJ12 van vermoedelijke wolvenaantallen. Uit DNA-onderzoek blijkt soms dat er geen sprake was van een wolvenaantval op vee, maar van een aanval door een hond. Het betrof in 2023 tot en met 26 september 2024 85 landbouwhuisdieren die door honden werden gedood. Geen van deze dieren stond achter een raster dat voldeed aan de wolfwerende adviesnorm van de provincies.

457 Hoeveel dieren van welke soort zijn er in 2024 gedood in de Oostvaardersplassen en hoeveel hiervan zijn gebruikt of waren geschikt voor menselijke consumptie?

De aantallen grote grazers in de Oostvaardersplassen dienen op het vastgestelde niveau van het Faunabeheerplan 2024-2028 van de Faunabeheereenheid Flevoland en het provinciale Beleidskader Beheer Oostvaardersplassen te worden gehouden. Staatsbosbeheer is verantwoordelijk voor het reguliere jaarlijkse beheer, net als dat in andere Nederlandse natuurgebieden gebeurt. Ieder najaar wordt door middel van tellingen bepaald met hoeveel dieren de populaties verminderd moeten worden. Het afschot vindt daarna plaats in de herfst- en wintermaanden (en loopt voor de edelherten door tot 1 mei) en moet dus nog grotendeels plaats gaan vinden voor het seizoen 2024-2025.

Edelherten

In het afschotseizoen 2023-2024 bedroeg het afschot van de edelherten circa 460. Een groot deel is geschikt voor consumptie en gaat via een poelier naar consumenten of horeca. Een deel van de herten blijft in het gebied liggen als voedsel voor insecten en aaseters als raven, zeearenden en vossen.

Heckrunderen

In het seizoen 2023-2024 is het aantal Heckrunderen met circa 45 dieren verkleind. Het vlees van Heckrunderen komt niet ter beschikking voor consumptie.

Konikpaarden

Er zijn in 2024 circa 80 paarden uit het kerngebied naar het slachthuis gebracht die geschikt waren voor consumptie.

458 Hoeveel landbouwhuisdieren zijn er in 2023 en 2024 gedood door vossen? Hoeveel van deze dieren stonden achter een bewezen wolfwerend raster?

Het aantal landbouwhuisdieren dat door vossen wordt gedood, wordt niet structureel bijgehouden. Wel worden er cijfers afgeleid uit meldingen aan BIJ12 van vermoedelijke wolvenaantallen. Uit DNA-onderzoek blijkt soms dat er geen sprake was van een wolvenaantal op vee, maar van een aanval door een vos. Het betrof in 2023 tot en met 26 september 2024 9 landbouwhuisdieren die door vossen werden gedood. Geen van deze dieren stond achter een raster dat voldeed aan de wolfwerende adviesnorm van de provincies.

459 Hoeveel landbouwhuisdieren zijn er in 2023 en 2024 gedood door goudjakhalzen? Hoeveel van deze dieren stonden achter een bewezen wolfwerend raster?

Het aantal landbouwhuisdieren dat door goudjakhalzen wordt gedood, wordt niet structureel bijgehouden. Wel worden er cijfers afgeleid uit meldingen aan BIJ12 van vermoedelijke wolvenaantallen. Uit DNA-onderzoek blijkt soms dat er geen sprake was van een wolvenaantal op vee, maar van een aanval door een goudjakhals. Het betrof in 2023 tot en met 26 september 2024 6 landbouwhuisdieren die door goudjakhalzen werden gedood. Van geen van deze dieren voldeden de

rasters aan de wolfwerende adviesnorm van de provincies.

460 Hoeveel landbouwhuisdieren zijn er in 2023 en 2024 gedood door wolven? Hoeveel van deze dieren stonden achter een bewezen wolfwerend raster?

Het betrof in 2023 tot en met 26 september 2024 1172 landbouwhuisdieren die door wolven werden gedood. Bij 65 van deze dieren voldeden de rasters volledig aan de wolfwerende adviesnorm van de provincies.

461 Wat is de huidige stand van zaken met betrekking tot de uitvoering van de aangenomen motie van de leden Beckerman en Kostić over structurele financiering voor dierenhulporganisaties bij het opruimen van kadavers van wilde vogels en de opvang van mogelijk besmette dieren (Kamerstuk 29683, nr. 300)?

Zowel in het Landelijk platform vogelgriep in wilde dieren, als tijdens de kwartaaloverleggen met dierenambulances en de wildopvang overleggen is een eventuele structurele financiële steun verkend. Het vogelgriepvirus is nog niet weg en is nog steeds endemisch onder wilde vogels, maar in Nederland is het een stuk rustiger dan in de voorgaande jaren. Dierenhulporganisaties hebben geen formele taak bij het opruimen van dode wilde vogels. Op dit moment vraagt de vogelgriepsituatie in wilde vogels niet om een substantiële inzet van dierenhulporganisaties. Een structurele financiële strategie acht ik daarom niet noodzakelijk. Daarom heb ik voor 2025 geen budget opgenomen in de begroting. Mocht de vogelgriepsituatie verergeren en weer een substantiële inzet vragen van dierenhulporganisaties, dan zal ik de situatie opnieuw beoordelen en dan tevens bezien of een financiële ondersteuning op dat moment nodig is. Op deze wijze geef ik uitvoering aan de motie van de leden Beckerman (SP) en Kostić (PvdD) (Kamerstuk 29683, nr. 300).

462 Hoever is de regering gevorderd in het overleg met dierenhulporganisaties over een structurele financiële strategie?

Er is structureel en goed contact met de dierenhulporganisaties over allerlei zaken, waaronder knelpunten waar zij tegenaan lopen. Er wordt gezocht naar oplossingen voor de knelpunten, maar LVVN zet zich ook in om gesprekken met diverse partijen te faciliteren of om duidelijkheid te verschaffen waar nodig. Ondanks dat het Rijk geen structurele financiering voor dierenhulporganisaties kan bieden, wordt wel bekeken of dierenhulporganisaties op een andere manier kunnen worden ondersteund. Bijvoorbeeld door ondersteuning te bieden bij de ontwikkeling van een opleiding voor medewerkers op de dierenambulances, zodat de kwaliteit van de hulpverlening verder toeneemt.

463 Welk bedrag is conform de aangenomen motie Beckerman en Kostic (Kamerstuk 29683, nr. 300) opgenomen in de begroting 2025 voor de structurele vergoeding voor dierenhulporganisaties ten behoeve van het opruimen van kadavers van wilde vogels en de opvang van mogelijk met vogelgriep besmette dieren? Is dit bedrag toereikend, of wordt overwogen om extra budget vrij te maken?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 461.

464 Hoe worden de kosten voor het opruimen van kadavers en de opvang van besmette wilde vogels structureel gefinancierd binnen de begroting van het ministerie van LVVN?

Het opruimen van dode wilde vogels met vogelgriep is een aangelegenheid van de grondeigenaar of beheerder van het terrein, inclusief de bijbehorende kosten. Het is de verantwoordelijkheid van de Rijksoverheid om te zorgen voor een structuur waarbinnen de regionale en lokale partijen het opruimen van kadavers en de omgang met zieke wilde vogels zelf goed kunnen organiseren en uitvoeren. Hiervoor is het Landelijk platform vogelgriep in wilde dieren opgericht, een leidraad opgesteld, een vogelgriep app voor het melden van dode wilde vogels ontwikkeld en een telefoonnummer voor informatie ingesteld. De Kamer heeft in september 2023 een motie van de leden De Groot (D66) en Beckerman (SP) (Kamerstuk 29683, nr. 282) aangenomen, die de regering verzoekt om een adequate financiële

strategie die vrijwilligers en terreinbeherende organisaties ondersteunt in hun maatschappelijk werk. Mijn ambtsvoorganger heeft in reactie op die motie toegezegd dat zal worden bezien hoe bijgedragen kan worden aan knelpunten in situaties met grote aantallen dode wilde vogels in een gebied, die opgeruimd moeten worden vanuit potentieel zoönotische risico's, en/of waar het belangrijk is voor de soortenbescherming. Deze verkenning is bijna afgerond, en zal voor het Commissiedebat Dierziekten en Zoönosen van 28 november 2024 aan de Kamer worden gestuurd.

465 Is er al een tijdspad opgesteld voor de ontwikkeling en implementatie van de structurele financiering van dierenhulpverleners in de lijn van hoe het Diergezondheidsfonds werkt voor boeren, zoals is voorgesteld in het commissiedebat Zoönosen en dierziekten van 13 juni 2024 voor het opruimen van kadavers van wilde vogels en de opvang van mogelijk besmette dieren? Zo ja, wanneer wordt verwacht dat deze strategie definitief is en in werking treedt?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 461.

466 Kan de regering een overzicht geven van de stakeholders die worden betrokken bij de herziening van het faunastelsel?

Bij de stelselwijziging worden de volgende stakeholders betrokken: Provincies, faunabeheereenheden, landbouworganisaties, jagersverenigingen, dierenwelzijnsorganisaties, onderzoekers en terreinbeherende organisaties. Uw Kamer zal begin 2025 over de voortgang van de stelselwijziging worden geïnformeerd.

467 Wat is de stand van zaken omtrent de gesprekken met wildopvangorganisaties en decentrale overheden om te kijken of het mogelijk is om tot een betere geharmoniseerde aanpak te komen?

Het is lastig gebleken om met gemeenten en provincies tot een geharmoniseerde aanpak komen rondom financiering en verantwoordelijkheden. In de praktijk hangt de bereidheid voor ondersteuning vanuit decentrale overheden onder andere af van de politieke samenstelling van een gemeentelijk of provinciaal bestuur.

468 Waaruit bestaat de extra aandacht voor de verbeterde aanpak van invasieve exoten? Welke middelen zijn hiervoor beschikbaar?

Momenteel geeft LVVN prioriteit aan het opstellen van een landelijk aanvalsplan invasieve exoten dat in het eerste kwartaal van 2025 aan de Kamer zal worden aangeboden. Het landelijk aanvalsplan geeft verdere uitwerking aan hoe het Nederlandse beleid en de uitvoering van de Exotenverordening kan worden doorontwikkeld en verstevigd. Op dit moment zijn geen extra middelen beschikbaar voor het beoogde landelijk aanvalsplan.

469 Hoeveel middelen zijn er gereserveerd per jaar in de periode 2025-2029 voor de ontwikkeling van medegebruik door visserij en voedselproductie in windparken?

De middelen die nodig zijn voor onderzoek naar medegebruik in windparken komen uit de middelen die in het kader van Wind op Zee (WOZ) beschikbaar zijn gesteld voor de aanpassingen van de visserij.

De WOZ-middelen worden breed ingezet voor innovatie in de vloot, nieuwe vormen van voedselwinning in windparken en voor de keten en gemeenschappen. Dit is een totaalbedrag van 199 miljoen voor de periode van 2022-2027.

De ontwikkeling van medegebruik vanuit deze middelen is overigens al in volle gang. Zo zijn er bijvoorbeeld in 2023 en 2024 reeds tuigentesten uitgevoerd met vier verschillende passieve vistuigen, in windpark Borssele en Hollandse Kust Zuid.

470 Op welke wijze wil het kabinet de gereserveerde 4,5 miljoen euro, volgend uit het Hoofdlijnenakkoord, voor het stimuleren van nieuwe innovaties in de visserij en de doorontwikkeling daarvan inzetten?

De visserijsector wordt ondersteuning geboden in de noodzakelijke doorontwikkeling naar een toekomstbestendige vloot. Dit is een belangrijke pijler van de uitvoeringsagenda die ik in overleg met de visserijsector en bij de visserij betrokken partijen ga opstellen. Er wordt gestreefd naar een economisch rendabele, duurzame en flexibele vloot die vist binnen de ecologische randvoorwaarden en toekomstperspectief heeft. Dit vraagt verstevigde

inzet op innovatie en het daarmee mogelijk maken van gewenste vistechnieken, waaronder bijvoorbeeld pulsvisserij, maar ook innovaties op andere gebieden. Bijvoorbeeld innovaties op het gebied van passieve visserij of de doorontwikkeling van de kiwikuil waardoor de overleving van teruggegooide bijvangst wordt vergroot.

De inzet bestaat daarmee uit het opstellen en beschikbaar maken van opdrachten en subsidies voor de (door)ontwikkeling van nieuwe en bestaande innovaties en waar nodig het mogelijk maken van hiervoor noodzakelijk onderzoek en samenwerking. Om de toepassing van innovaties mogelijk te maken zal een verstevigde inzet nodig zijn om draagvlak te creëren in Europa door samenwerking en het schrappen van belemmerende EU-regelgeving.

Een deel van het budget wordt aangewend voor de uitwerking van de mogelijke invulling van visakkers. Dit vanuit het streven om ook in de toekomst voldoende fysieke ruimte voor de visserij te behouden, zodat een visser zijn werk op zee kan blijven uitvoeren. Uitwerking zal in overleg met de sector en belanghebbenden plaatsvinden waarbij mogelijk aanvullend onderzoek nodig is en ook afstemming met Europese partners wordt gezocht. Als de invulling van visakkers ruimtelijke impact op de Noordzee heeft, dan zal dit in het volgende Programma Noordzee (2028-2033) een plek krijgen.

Voor de kustwateren werk ik samen met de sector en natuurorganisaties aan een toekomstvisie garnalenvisserij, in dat kader zal ook een meerjarige onderzoeksagenda worden opgesteld. Het onderzoek is nodig om de te nemen maatregelen te kunnen beoordelen op hun effectiviteit.

471 Welk budget is er beschikbaar voor afwaardering van grond bij de Nationale Grondbank?

Er is momenteel een bedrag van € 60 miljoen beschikbaar op de begroting van LVVN voor afwaardering van grond bij de Nationale Grondbank. Dit bedrag is beschikbaar vanaf 2026 tot en met 2028.

472 Hoeveel mol stikstofreductie per hectare per jaar wordt, op basis van de meest actuele informatie,

voor eind 2025 van de aanpak piekbelasting verwacht?

Voor de gehele aanpak is nog geen inschatting te geven van de verwachte stikstofreductie voor eind 2025. Nog niet alle regelingen staan open waardoor er nog geen zicht is op de interesse in die regelingen. Voor de Lbv-plus wordt op dit moment een analyse uitgevoerd naar de potentiële stikstofreductie. De minister van LVVN zal de uitkomsten van deze analyse op korte termijn met uw Kamer delen.

473 Hoeveel mol stikstofreductie per hectare per jaar wordt, op basis van de meest actuele informatie, voor eind 2030 van de aanpak piekbelasting verwacht?

Voor de gehele aanpak is nog geen inschatting te geven van de verwachte stikstofreductie voor eind 2030. Nog niet alle regelingen staan open waardoor er nog geen zicht is op de interesse in die regelingen. Voor de Lbv-plus wordt op dit moment een analyse uitgevoerd naar de potentiële stikstofreductie. De minister van LVVN zal de uitkomsten van deze analyse op korte termijn met uw Kamer delen.

474 Neemt de regering de inspanningsverplichting van het vorige kabinet over om met de gehele piekbelastersaanpak een reductie van gemiddeld 100 mol stikstofreductie per hectare per jaar te bereiken?

De aanpak piekbelasting heeft als doel om in korte tijd een forse reductie van stikstofuitstoot te realiseren. De streefwaarde van 100 mol waaraan wordt gerefereerd ging uit van een verplicht spoor, waarvan het vorige kabinet al heeft aangegeven dat niet door te zetten. Het kabinet handhaaft de inzet op het treffen van maatregelen die leiden tot vermindering van stikstofuitstoot.

475 Waar is de verwachte daling van ontvangsten vanuit kennisontwikkeling en innovatie op gebaseerd?

Het klopt dat de ontvangsten in 2025 lager zijn dan de realisatie 2023 en verwachte realisatie 2024. Dit verschil wordt verklaard door de sectorbijdrage aan de High Containment Unit (HCU). Deze bijdrage

wordt lopende het jaar toegevoegd aan de ontvangsten en de uitgaven.

476 Kan worden gespecificeerd waarvoor de begroting op artikel 23 voor 1,6 procent beleidsmatig gereserveerd is?

Dit betreft in totaal € 6,7 miljoen voor meerdere doeleinden. De grootste posten zijn de volgende:

- Subsidies – Missiegedreven topsectoren, € 3,0 miljoen
- Bijdragen aan ZBO/RWT, Wettelijke taken Wageningen Research, € 1,6 miljoen
- Opdrachten – Ontwikkelen kennisbeleid, € 0,9 miljoen
- Subsidies – Aanvullende onderwijs subsidies € 0,9 miljoen.

477 Wat is de reden van het onderbrengen van de Sociaal Economische Begeleiding (SEB) onder 'Subsidies' in artikel 23, in plaats van onder 'Sociaal economische positie boeren' bij 'Opdrachten' onder artikel 21?

De middelen op artikel 23 voor Sociaal Economische Begeleiding (SEB) hebben als doel boeren in staat te stellen om met actuele kennis aan de slag te gaan met sociaal economische vraagstukken. Deze middelen zijn daarmee meer randvoorwaardelijk van aard. De middelen onder het kopje 'Sociaal economische positie boeren' op artikel 21. Land- en tuinbouw zijn over het algemeen middelen voor subsidies en opdrachten de sociaal economische positie, lees: verdienvermogen, direct ondersteunen.

478 Welk budget is er naast de 2 miljoen euro voor het ontwikkelen van een meetsysteem beschikbaar ter bevordering van de waterkwaliteit?

Vanuit het onderzoeksbudget op artikel 23 is er voor 2025 ongeveer € 11 miljoen begroot aan mestbeleid dat bijdraagt aan de verbetering waterkwaliteit. Daarnaast is er vanuit het gewasbeschermingsmiddelenbeleid € 10 miljoen beschikbaar voor de verbetering van waterkwaliteit.

479 Wat is de opbouw van het begrote bedrag van 2 miljoen euro voor het ontwikkelen van een meetsysteem van waterkwaliteit in de landbouw?

In 2025 is € 2 miljoen beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van een meetsysteem voor waterkwaliteit in de akkerbouw. Deze middelen zijn afkomstig uit het Hoofdlijnenakkoord. De

voorbereiding voor de ontwikkeling van dit meetsysteem is onlangs gestart, in afstemming met betrokken sectoren. Met dit meetsysteem wordt een eerste start gemaakt om doelsturing op het gebied van waterkwaliteit op te zetten. Er is op dit moment nog geen uitwerking en nadere opbouw van het begrote bedrag van de hiervoor beschikbare middelen.

480 Kan de regering toelichten op welke manier de 5,6 miljoen euro is gereserveerd voor het meerjarige programma 'Meer kennis met minder dieren' (MKMD) bijdraagt aan stimulering van de ontwikkeling en toepassing van alternatieven voor dierproeven?

Binnen het MKMD-programma wordt daar op verschillende manieren aan bijgedragen. Ten eerste wordt er een internationale call in samenwerking met Duitsland opgezet voor het valideren van proefdiervrije innovaties op zo'n manier dat deze kunnen worden opgenomen in internationale richtlijnen, bijvoorbeeld van de OESO. Ten tweede is er gezamenlijk met de Samenwerkende Gezondheidsfondsen en Health-Holland de derde subsidieronde Humane Meetmodellen opgezet. Deze subsidieoproep richt zich op doorontwikkeling van veelbelovende modellen met humaan materiaal. Daarnaast stelt het programma financiering beschikbaar voor proefdiervrije benaderingen specifiek gericht op jonge onderzoekers en op samenwerking tussen onderzoeksgroepen, zodat zij hun expertise over het toepassen van proefdiervrije innovaties kunnen delen met anderen die deze methodes nog niet hebben gebruikt. Hierdoor neemt de ervaring en het vertrouwen in deze methodes toe, en daardoor het gebruik.

481 Kan worden gespecificeerd waarvoor de begroting op artikel 24 voor 0,8 procent beleidsmatig gereserveerd is?

Het gaat om in totaal € 4,9 miljoen bestemd voor bijdragen aan agentschappen en verdeeld in twee delen: € 2,3 miljoen maakt deel uit van de bijdrage aan het agentschap NVA, € 2,6 miljoen is onderdeel van de bijdrage aan het agentschap RVO. De bijdragen zijn ter dekking van uitvoeringskosten van opdrachten van LNV aan de agentschappen.

482 Welke middelen binnen het budget voor de NVWA in 2025 worden beschikbaar gesteld om instroom van nieuw personeel te bevorderen?

De NVWA heeft voor het bevorderen van de instroom van nieuwe medewerkers in een krappe arbeidsmarkt jaarlijks een budget beschikbaar van afgerond € 2 miljoen voor onder meer recruitment en arbeidsmarktcommunicatie.

483 Hoe is de beschreven apparaat-taakstelling verdeeld over de directies op het kerndepartement?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 366.

484 Welk budget is er beschikbaar voor de directie Strategie, Kennis en Innovatie (SKI)?

Er zijn twee soorten budget beschikbaar voor de directie Strategie, Kennis en Innovatie (SKI). Ten eerste het programmatische budget voor uitgaven op het gebied van innovatie en kennis. Deze middelen zijn in de begroting opgenomen op artikel 23. Daarnaast is er budget beschikbaar voor personeelskosten. Het budget voor de personeelskosten van de directie SKI voor het jaar 2025 bedraagt € 10,3 miljoen.

485 Met welke verdeelsystematiek wordt de nader te verdelen taakstelling voor 2025 ingevuld?

Via een aanstaande reorganisatie wordt vorm gegeven aan het lagere personeelsbudget. Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 14.

486 Is het correct dat de NVWA helemaal geen taakstelling kent? Zo niet, wat betreft de taakstelling en hoe is deze verdeeld?

Nee dat is niet correct. NVWA draagt bij in de apparaatstaakstelling met 0,5% per jaar, oplopend tot 2,5% vanaf 2029. De invulling is nog niet geheel uitgewerkt, maar in ieder geval in de eerste jaren vult NVWA dit in middels efficiencyverbeteringen.

487 Is er een overzicht beschikbaar hoe de 3.914 fte bij de NVWA zijn ingevuld?

In haar jaarplannen en -beelden schetst de NVWA op hoofdlijnen de ontwikkeling van het personeelsbestand. De NVWA stelt de invulling van de fte voor het aankomende jaar aan het einde van het lopende jaar vast. Deze invulling van fte is met in achtname van de jaarlijkse pakketten toezichtopdrachten van LVVN respectievelijk VWS en de verwachte vraag van het bedrijfsleven aan retribueerbare toezichtwerkzaamheden NVWA. Een inschatting van de invulling van de 3.914 fte 2025 bij de NVWA op het niveau van de vijf directies van de NVWA valt wel te geven (afgerond op vijftigtallen fte). De directie Handhaven 1.850 fte, de directie Slachttoezicht 750 fte (inclusief de KDS-medewerkers die per 1 januari 2025 overgaan naar de NVWA), de directie Handelstoezicht 550 fte, de directie Interne organisatie 450 fte en de directie Strategie 350 fte.

488 Welke garanties vanuit de EU liggen ten grondslag aan de stijging van ontvangsten vanuit Brussel in het kader van het Diergezondheidsfonds in 2025?

De stijging heeft vooral een budgettaire oorzaak: In 2025 ontvangt het DGF voor de monitoringsprogramma AI, TSE en Salmonella de afrekening van het programma 2022-2024 en het voorschot voor het programma 2025-2027. In totaal begroot op € 1,2 miljoen. Doordat de EU heeft besloten te gaan werken met voorschotten en eindafrekeningen voor periodes van 3 jaar ontstaan er pieken en dalen in de ontvangsten voor deze monitoringsprogramma's. Hiervan is in de begroting voor 2025 en verder een zo goed mogelijke inschatting gegeven. Het betreft een begroting, geen garanties.

489 Op welke termijn is er zicht op daling in uitgaven voor de bewaking van BSE, zonder de volksgezondheidsrisico's daarbij uit het oog te verliezen?

Het monitoringsprogramma op BSE volgt uit Europese regelgeving, en de uitvoering is daarmee geen nationale keuze. Met de huidige monitoringsfrequentie ligt het niet voor de hand dat de uitvoeringskosten dalen. Er is Nederlands onderzoek in voorbereiding dat uitgevoerd wordt in 2025, waarbij onderzocht wordt of de bescherming van mensen en dieren ook geborgd kan worden met

een aangescherpte definitie van te testen runderen. Met de resultaten wordt nagegaan welke kostenbesparende maatregelen mogelijk en haalbaar zijn. De resultaten daarvan zullen worden besproken met de Europese Commissie. Nadat dit is afgerond zal duidelijk worden of dergelijke maatregelen kunnen worden ingezet.

490 Uit welk budget of reserve wordt er geput bij de zelfstandige bestuursorganen (ZBO's) en rechtspersonen met een wettelijke taak (RWT's) ten aanzien waarvan er geen begrotingsramingen voor 2025 zijn opgenomen?

Wanneer ZBO's en/of RWT's geen bijdrage ontvangen vanuit de begroting van LVVN dan is in veel gevallen sprake van financiering door derden. In veel beperktere mate kan sprake zijn van financiering uit andere hoofdstukken uit de Rijksbegroting of andere medeoverheden of begrotingsfonds.

491 Welk deel van het budget voor de legalisatie van PAS-melders is bestemd voor het creëren van stikstofruimte?

Er zijn de afgelopen jaren veel bronmaatregelen genomen en middelen besteed aan stikstofreductie. Stikstofruimte uit de Srv, MGA, Lbv en Lbv+ kan worden ingezet voor PAS-melders als die ruimte niet nodig is voor de natuur. Ook de middelen van de Rpmp 2023 en Rpmp 2024 kunnen hier onder voorwaarden aan worden besteed. Samen was voor deze maatregelen in totaal € 3,3 miljard beschikbaar. Onder meer vanwege de genoemde voorwaarde dat de ruimte niet nodig mag zijn voor de natuur, is weinig stikstofruimte die is verkregen met maatregelen die uit dit budget gefinancierd zijn ook daadwerkelijk ingezet voor de legalisatie van PAS-melders.

492 is er al een verdeling gemaakt voor de middelen voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer?

Het Kabinet heeft in het regeerprogramma toegezegd om voor het kerstreces aan de Kamer een contourenbrief over het agrarisch natuurbeheer te sturen. Deze brief bevat meer instrumenten dan alleen het agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb). Immers, om het ANLb te versterken zijn bijvoorbeeld ook investeringen nodig in de aanleg van houtopstanden, kruidenrijk grasland of

plasdrassen. In de contourenbrief zal meer inzicht worden gegeven over de verdeling van middelen.

493 Welk deel van de onderuitputting op provinciale maatregelpakketten, welke nu teruggeboekt zijn op de Aanvullende Post bij Financiën, kan ingezet worden om de korting op specifieke uitkeringen ten behoeve van het Legalisatieprogramma PAS-melders te compenseren?

De onderuitputting op de provinciale maatregelpakketten is teruggeboekt naar de Aanvullende Post bij Financiën en zijn in de ontwerpbegroting 2025 weer opnieuw aan de LVVN-begroting toegevoegd. Ze worden grotendeels beschikbaar gesteld aan provincies om extra maatregelen in het landelijk gebied uit te voeren die bijdragen aan de opgaven voor landbouw, natuur, water en klimaat (€ 45,5 miljoen). Daarnaast worden middelen ingezet voor het opvangen van de budgettaire taakstelling op de specifieke uitkering provinciale maatregelpakketten (€ 29,5 miljoen), zodat de middelen beschikbaar blijven voor doorontwikkeling van het landelijk gebied. De resterende middelen worden ingezet voor het opstellen van het natuurherstelplan (€ 3 miljoen).

494 Wat is het afbouwpad van de toepassing van de korting van 10 procent op het Legalisatieprogramma PAS-melders?

In het HLA staat dat er per 2026 een taakstelling is van 10% is op alle SPUK's. In 2026 was voor de Regeling provinciale maatregelen PAS-melders oorspronkelijk € 50 miljoen geraamd, maar na de taakstelling is er dus nog € 45 miljoen beschikbaar. Het feit dat er nog maar € 45 miljoen beschikbaar is in 2026 is meegenomen in het plafond van de Regeling provinciale maatregelen PAS-melders.

495 Kan de regering aangeven op welke manier (vertegenwoordigers van) bedrijven die innovaties ontwikkelen die dierproeven voorkomen of vervangen betrokken worden bij het identificeren van acties die eraan bijdragen dat de knelpunten op de route van lab naar praktijk worden weggenomen?

Bij zowel de opzet als uitvoering van het Centrum voor Proefdiervrije Biomedische Translatie (CPBT), dat vanuit het Nationale Groeifonds wordt

gefinancierd, zijn diverse private partijen betrokken. Er is daardoor directe betrokkenheid bij en cofinanciering van het CPBT door private partijen. Het betrekken van alle ketenpartijen is belangrijk om in het gehele kennis- en ontwikkeltraject van bv. geneesmiddelen te voorzien en staat daarom centraal. Zo kunnen knelpunten in de doorgeleiding van bijvoorbeeld geneesmiddelenontwikkeling worden weggenomen. Het creëren van bedrijvigheid is echter ook een belangrijk doel voor het groeifonds. Dit geldt ook voor twee andere groeifondsprojecten ONCODE-Accelerator en RegMedXB, waar ook dergelijke innovaties ontwikkeld worden voor verschillende ziektebeelden.

In juni heeft TPI in samenwerking met 3 andere veldpartijen een internationaal symposium "3Rs & NAMs all inclusive?" georganiseerd, waar gesprekken met private partijen zijn gevoerd. Binnen de Nationale Wetenschapsagenda (NWA) zal een nieuwe subsidieoproep worden gefinancierd, samen met de ministeries van IenW en OCW. Deze oproep zal net als de vorige ruimte bieden voor samenwerking met bedrijven. Daarnaast is binnen mijn opdracht aan het Meer Kennis met Minder Dieren programma samenwerking tussen bedrijven en onderzoekers een vast onderdeel, om zo het gebruik en de toepassing van proefdiervrije innovaties te stimuleren.

496 Erkent de regering dat het voor het uitfaseren van dierproeven belangrijk is de ontwikkeling en toepassing van proefdiervrije innovaties te stimuleren? Op welke manier gaat de regering daaraan bijdragen?

De regering erkent dat het stimuleren en ontwikkelen van proefdiervrije innovatie (infaseren) belangrijk is om op termijn dierproeven te kunnen afbouwen. Daar zet de regering op in via het (partner)programma Transitie naar Proefdiervrije Innovatie (TPI). Dit programma is volledig gericht op opbouw van proefdiervrije innovaties door met verschillende partners in het veld acties te ondernemen die daaraan bijdragen. Ook is er structurele financiering voor het Meer Kennis met Minder Dieren programma van ZonMw gericht op het (door)ontwikkelen van proefdiervrije innovaties. De ministeries LNVN, IenW en OCW investeren samen bijvoorbeeld via de Nationale

Wetenschapsagenda (NWA) in een tweede subsidieoproep (de projecten uit de eerste oproep zijn in uitvoering) voor proefdier vrije innovaties en er is de € 124,5 miljoen voor het centrum voor proefdier vrije biomedische translatie (CPBT), uit het nationale groeifonds.

497 Hoeveel dierenartsenpraktijken in Nederland zijn momenteel in handen van private-equitybedrijven? Hoeveel procent is dit van het totaal aantal praktijken?

Er zijn geen formele data van het aantal en soorten dierenklinieken in Nederland beschikbaar. Ook zijn geen betrouwbare acquisitiedata van overnamen van dierenklinieken bekend. Verschillende schattingen gaan ervan uit dat er in Nederland ongeveer 1250 dierenartspraktijken voor gezelschapsdieren zijn. In de beantwoording van eerdere Kamervragen uit augustus 2023 (TK2023Z09414) heb ik u gemeld dat uit informatie van Evidensia is gebleken dat in Nederland iets meer dan 300 dierenartsenklinieken (-locaties) en 8 dierenziekenhuizen onderdeel zijn van IVC Evidensia. Uit de websites van diverse andere ketens blijkt dat in 2023 118 klinieken onderdeel zijn van AniCura, 26 klinieken onderdeel zijn van CVS, en 45 klinieken onderdeel van zijn van Vetpartners.

498 Kan de regering een overzicht geven van het aantal overgenomen dierenartsenpraktijken door private-equitybedrijven in de afgelopen 5 jaar?

Er zijn geen acquisitiedata van overnamen van dierenklinieken bekend en het is niet mogelijk hiervan een overzicht te geven van de laatste vijf jaar.

499 Hoeveel kost het om het Btw-tarief op alle diergeneeskundige behandelingen en medicatie te verlagen naar 9 procent?

Het is niet mogelijk om te berekenen wat de financiële gevolgen zijn van het verlagen van het toepasselijke BTW-tarief, omdat niet bekend is wat de jaarlijkse btw-opbrengst van diergeneeskundige handelingen voor gezelschapsdieren is.

500 Wat zijn de vervolgstappen in de uitvoering van de motie-Meulenkamp c.s. (Kamerstuk 36410-XIV, nr. 43)?

De minister van Economische Zaken werkt momenteel aan de herbeoordeling Besluit toepassingsbereik sensitieve technologie, dat zijn grondslag vindt in de Wet Veiligheidstoets investeringen, fusies en overnames (Wet Vifo). Invulling van de motie Meulenkamp waarin het kabinet wordt verzocht om de Nederlandse groenten- en zaadveredeling onder de reikwijdte te laten vallen wordt meegenomen in dit traject. De herziene wet zal ter voorhang worden aangeboden aan de Eerste en Tweede Kamer in het eerste kwartaal van 2025.

501 Is er een schatting te maken van het aantal hectare landbouwgrond dat wordt bespoten met glyfosaat?

Het areaal landbouwgrond, waarop glyfosaat houdende middelen worden gebruikt, varieert in de jaren 2020 tot en met 2022 volgens inschattingen van WUR. De reden hiervoor is het variëren van de weersomstandigheden tussen en binnen de verschillende jaren. De bandbreedte is ongeveer 500.000 tot 800.000 hectare [bron: Gebruik van glyfosaat in de Nederlandse land- en tuinbouw en inventarisatie van alternatieven voor glyfosaattoepassingen - in voorbereiding].

502 Welke stappen heeft de regering ondernomen om middelen met de werkzame stof glyfosaat zo veel mogelijk van de markt te halen totdat onomstotelijk is bewezen dat ze geen risico vormen voor de gezondheid? Hoeveel procent is dat van het totaal hectare landbouwgrond?

Uw Kamer heeft op 23 mei 2024 een motie van het lid Kostić (PvdD) aangenomen waarin de regering wordt verzocht om middelen met de werkzame stof glyfosaat zo veel mogelijk van de markt te halen totdat onomstotelijk bewezen is dat ze geen risico vormen voor de gezondheid (Kamerstuk 21501-32, nr. 1648). De toelating van gewasbeschermingsmiddelen is binnen de EU wettelijk vastgelegd binnen de Verordening (EG) nr. 1107/2009. Hierbij worden werkzame stoffen Europees goedgekeurd en gewasbeschermingsmiddelen nationaal toegelaten wanneer op grond van het wettelijk kader

wetenschappelijk is aangetoond dat deze veilig gebruikt kunnen worden. Het Ctgb is bij wet aangewezen als de bevoegde autoriteit in Nederland die beslist over de nationale toelating van gewasbeschermingsmiddelen. Met het oog op de voor de uitvoering van zijn taak noodzakelijke onafhankelijke oordeelsvorming heeft het Ctgb de status van een zelfstandig bestuursorgaan. Op dit moment is glyfosaat een goedgekeurde stof en dienen middelen op basis van glyfosaat toegelaten te worden mits deze aan de toelatingscriteria voldoen. Mochten er echter aanwijzingen zijn dat het gebruik van glyfosaat een risico vormt voor de gezondheid, dan zal het Ctgb ingrijpen op de toelatingen van glyfosaat. In dat geval vertrouw ik het oordeel van het Ctgb, in lijn met de aangenomen motie van de leden Van Campen en Grinwis die de regering vraagt om de adviezen en besluiten van daartoe aangewezen onafhankelijk en deskundige instanties te respecteren (Kamerstuk 27858, nr. 665) en het regeerprogramma.

Naar aanleiding van de motie van de leden Bromet en De Groot waarin de regering wordt verzocht om het doodspuiten van graslanden en vanggewassen te verbieden (Kamerstuk 27858, nr. 662) zal uw Kamer binnenkort worden geïnformeerd over een voorstel om via het Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden, bij ministeriële regeling alternatieven voor glyfosaat te kunnen verplichten. Deze AMvB is door mijn ambtsvoorganger ter openbare consultatie voorgelegd. Daarnaast heeft de WUR recentelijk een analyse afgerond waarbij is gekeken voor welke teelten het gebruik van glyfosaat noodzakelijk is in het kader van de voedselproductie en waarvoor geen alternatieven zijn, en waar het gebruik van glyfosaat kan worden gereduceerd. Uw Kamer zal hier binnenkort over worden geïnformeerd.

503 Biedt de begroting voor ANLb voldoende zekerheid voor boeren om in de toekomst deel te nemen aan subsidies in het kader van het ANLb?

In het regeerprogramma staat vermeld dat de opgave voor natuur niet los wordt gezien van de opgaven in de landbouw. Juist door landbouw en natuur te verbinden, ontstaat er meer ruimte voor beide. Het kabinet geeft daartoe een stevige structurele financiële impuls aan agrarisch

natuurbeheer om zodoende boeren en andere beheerders langjarig en marktconform te vergoeden voor hun bijdrage aan het landschap en behoud en versterking van de biodiversiteit. Een doelstelling is om daarmee voldoende zekerheid voor boeren te geven om deel te nemen bij het ANLb. Voor het kerstreces stuurt het kabinet hierover een contourenbrief aan de Kamer.

504 Kan de regering toelichten op welke manier het Centrum voor Proefdiervrije Biomedische Translatie (CPBT) nieuwe bedrijvigheid creëert rondom dierproefvrije technologie en biomedische translatie?

De verbetering van biomedische translatie die het CPBT faciliteert, zorgt ervoor dat nieuwe en bestaande bedrijvigheid wordt betrokken bij het centrum en dat deze partijen met dezelfde middelen nu meer producten kunnen ontwikkelen, vanwege de snelle en doelmatige kennis- en ontwikkelketen op basis van proefdiervrije innovaties. Ook zullen er nieuwe innovatieve oplossingen voor behandelingen die voorheen niet mogelijk waren (bijvoorbeeld voor spierziekte Amyotrofische Laterale Sclerose (ALS)) komen die voor nieuwe bedrijvigheid zorgen. Producten die succesvol de markt halen kunnen vervolgens wereldwijd worden verkocht. De omzet uit de verkoop van deze nieuwe innovatieve biomedische producten vergroot het verdienvermogen van Nederland. Tegelijkertijd starten er nieuwe commerciële product-ontwikkeltrajecten (innovatieve geneesmiddelen, medische technologieën en voedingsingrediënten) in samenwerking met of ondersteund door de ontwikkeltrajecten van het CPBT. Daarbij zullen de partijen – die deze (door)ontwikkeling voor hun rekening nemen – activiteiten of zelfs hun bedrijf vestigen rondom het CPBT, waarmee zij samenwerken.

505 Welke maatregelen worden concreet genomen om het bosareaal met 10 procent te vergroten? In hoeverre is dat met het huidige beleid in zicht?

In 2021 is gestart met de uitvoering van de landelijke bossenstrategie (Kamerstuk 33576, nr. 186). Rijk en provincies hebben deze strategie in 2020 opgesteld. Met onder andere 10% (37.400 hectare) bosuitbreiding per 2030 geven rijk en

provincies invulling aan klimaatdoelstellingen doormiddel van CO2 vastlegging in bossen. Ook draagt de bossenstrategie bij aan het herstel van de biodiversiteit en de Vogel Habitat Richtlijnen in het bijzonder.

Om de doelen te realiseren zijn met de provincies afspraken gemaakt over de realisatie van bos binnen het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Ook zijn afspraken gemaakt over het compenseren van ontbossing die heeft plaatsgevonden in het kader van Natura 2000 beheerplannen. Middelen hiervoor zijn beschikbaar via het Programma Natuur. Voor inrichting van Rijksgronden zijn middelen beschikbaar gesteld vanuit het Klimaatakkoord. Verder zijn in juni 2024 middelen toegekend aan de door de provincies reeds ingediende maatregelenpakketten in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). In deze pakketten zitten ook maatregelen voor nieuw bos en revitalisering.

Voor de realisatie van bos buiten het NNN wordt met verschillende partijen gekeken hoe de ambitie van 19.000 hectare gerealiseerd kan worden. Er liggen kansen in de buurt van dichtbevolkte gebieden (in combinatie met woningbouw), bij steden en dorpen en in overgangszones tussen natuur- en landbouwgebieden. Ook wordt gekeken naar mogelijkheden in uiterwaarden en beekdalen. In de Voortgangsrapportage natuur wordt jaarlijks gerapporteerd over de voortgang van de bossenstrategie. Deze wordt in december naar uw kamer gestuurd met de meest actuele gegevens over de gerealiseerde hectares. Uit de voorgaande rapportage en actuele prognoses wordt duidelijk dat het tempo van realisatie nog laag ligt. Daarmee staat het behalen van de doelen onder druk.

506 In hoeverre is het voltooiën van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) in zicht? Welke concrete maatregelen worden genomen om dit te voltooiën?

De provincies zijn verantwoordelijk voor de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland. In de jaarlijkse Voortgangsrapportage Natuur (VRN) geven de provincies de realisatie aan van de opgave van minimaal 80.000 ha nieuwe natuur, die volgens de afspraken in het Natuurpact in 2027 gerealiseerd moet zijn. Uit de negende VRN (33576, nr. 362) blijkt dat per 1 januari 2023 ca. 48.500 ha is ingericht. Na 2027 resteert naar verwachting nog

een te realiseren opgave van ca. 7.000 ha. Elke provincie heeft een realisatiestrategie opgesteld met aandacht voor concrete acties tot versnelling. Hierbij moet worden gedacht aan bijvoorbeeld het versterken van de samenwerking met derden (waterschappen, particulieren, gemeenten, TBO's), het opzetten van een provinciale grondbank, afkoop van pacht of aankoop van gronden tegen volledige schadeloosstelling.